

Guwahliklar

Ötmüxtin kəlgən bir awaz

1. «Kona Gulam öldi»

(Pakistandin boləjan guwahlik)

«Mən nurojunliəjan bigunaḥ kixilərnı ɵltürdüm, Huda meni qandaqmu kəqürüm qilsun?» ... du'a qiloqum bar, əmma tuyuqsız dəḥxətlik qorqunqlar meni qirmiwalđı. Özəpləngən Hudaning qoliəja qüxsəm qandaqmu bolup ketərmən?»

Pakistanlıq G. M. Na'aman 1947-yili Һindistan parqilinix uruxioja arilixip kəlip, İslam üqün jəng qilojan. Xu qaoqdiki rəḥimsizliklər uni roḥi jəḥəttin bək bi'aram qilojan wə uningda Hudani tonuxqa boləjan intizarnimu tuədurojan. Xuning bilən Məsiḥ Əysa uni qutkuzup, yengi bir adəm qilojan. Bu jəryanlarda eoqır qarxilikkə uqriojan bolsimu, ləkin Huda yənıla uning kəngligə hatirjəmlik ata qilojan. Keyinki künlərdə u Pakistandiki Məsiḥ muhlislrining jama'ətliridə hizmət qilixqa baxliəjan.

Mən 1930-yili Һindistanning ximalidiki Jammu xəḥiridə, yukiri təbikilik bir musulman a'ilisidə, bəx ooqulning tunjisi bolup tuəulojanidim. Atam Һindistan armiyisidə «subedar-mayor» boləjan. U İslam xəri'itidiki qa'idə-yosunlarəja ri'ayə qilatti, əmma u adəttiki kixilərdin azrakla pərək qilatti — U «mistisizm» bilən bənd boləjan sopi

(sufi) idi.

Mən bəx yaxşı kirgəndə biz Zaffarwal degən bir qədimiy xəhərgə kəqüp barduq. Bu xəhər Panjab rayonida bolup, Jammu xəhiri wə Kəxmır qəgrisiqə yəqin idi. Bu yərdiki mən oquwatqan baxlanoquq məktəpning mudiri sopi ikən; məktəptiki bəzi sawağdaxlirim bolsa, Məsih muhlislrinin ikən. Bu xəhərdə Məsih muhlislrinin bir jama'iti bar bolup, sabıq musulman İbrahım bu jama'ətkə aqsakal bolqanidi. Balilik waqtında xu jama'əttə «hux həwər» jakarliquqi bolqan bir ayalning təkwadarliqi manga qongkur təsir yətküzgənidi. U da'im həklərgə Əysa wə Uning bizgə bolqan mehir-muhəbbiti toqrisida səzləytti. Mən u ayaldin xuni kərdümki, uning barliq dunyasi pəqət Məsih Əysadin ibarət idi.

Tokkuz yeximda mən ottura məktəptə oqux üçün Jammuqə kaytip kəldim. Bu məktəpning kəypiyati baxқиqə idi, qünki oqutkuqilarning kəpinqisi Hındi dindarliri idi. Məktəptiki oquxum utuqluq mingiwatqanidi, əmma on üq yaxşı kirginimdin tartip, məktəptin zerikixkə baxlidim. Xuning bilən məktəptin qeqip, Hındistan Həwa Armiyisigə qatnaxtim, Birma frontida hərbiy boldum.

Uruxtin keyinki künlər mən üçün tolimu təskə tohtidi. Balilik dəwrimdə «Wətənni (Pakistan) mustəkillikqə erixtürüx hərəkiti»gə anqəmunqə qatnaxqanidim. Xunga həkümət meni məlum bir yər asti təxkilatining əzasi dəp gumanlinatti. Xuning bilən mening həwa armiyisidə turiwerixim təskə tohtap, ahiri 1947-yili 5-ayda istepa bərdim həm ketiximgə ruhsət berildi. Jammudiki anam wə akilirimning yenioqə kayttim, atamning yeqında aləmdin etüp kətkənlikidin həwər taptim. Yurtumdimu paji'əlik əzgirixlər yüz bərgənidi. Pütün məmlikət iqi

qalaymikanlikka qomgənidi. Pakistanning mustəkillikka erixix imkaniyiti qong boloaqqa, musulmanlar bilən Hındi wə Sik dindarliri otturisida jiddi kürəx bolmaqta ikən.

Həlknin kürəx qilix qizojinliqi əwjigə qikixi bilən Panjabtiki məsqitlərdə «jihad» (oqazat, «mukəddəs urux») elan qilindi. Bu «hayajanliq dolqun» mening Jammudiki musulman qerindaxlirim üqün kürəx qiliximoqa türtkə boldi. Xuning bilən mən «Azad Kəxmır»ning bir əzasi bolux süpitim bilən «qizojin wə yaramliq» bir hərbiy bolup qiktım. Hazir xu waqitlirimni oylisam, nomustin yerilojudək bolup ketimən. Baxqilar bilən birlixip yezilaroqa ot koyattuk, bəzidə qoralsiz kixilərnı ɵltürəttuk wə bəzidə ularni Islamni qobul qilixka məjburlayttuk. Bəzibir wəkələr mening wijdanimni tolimu qiynaytti, məsilən, hərbiylərnin ɵzlrinin xəhwaniy həwəslirini qandurux üqün, bir Hındi dindar qizioqa baskunqilik qiləanliqini ɵz kəzüm bilən kərgənıdim. Mən uruxqanseri məyüslinip ketiwatattım. Mening bilidoqan dunyayim, əslidə tinq wə hatirjəm bolup, addiy puqralar ɵz'ara kəyünüp, bir-biridin həwər elip turidoqan axundək yahxi dunyaoqa kənüp kətkənıdim. Axu yax qaoqlirimdila tokqzum təl bir yigit idim.

Mən bir yezidin Məsih muhlisi boləan ottura yaxlardiki ikki ərni tutuwelip ularoqa: «Nemixka musulman bolmaysilər?» dedim. Ular jawab bərmidi, əmma on ikki yaxliq bir qiz mundək dəp warkirdi: «Biz undək qilalmaymız!». Mən yənə: «Əmdi silər kərgülükünqlarni kərisilər! Mən silərnı ɵltürüwetimən!» dedim. U: «Bolidu, lekin biz ixəngən Nijatkarimiz: «Mana mən da'im silər bilən billə bolimən, dunyaning ahiriəiqimu billə bolimən» – degən» – dedi.

Andin u üqəylən tizlinip, Məsih əysaning namini atap turup du'a

kildi. Ularning ornidin turuxi bilən mən ularoqa: «Mening qilolanirimni kəqürüm qilinglar» — dedim. Ular jawabən: «Biz Əysaning namida sizni kəqürüm qilimiz» dedi. Xu haman mən ularoqa ziyan yətküzməslirim kerək ikənlikini wə xuningdək həklərdin məjburiy tartiwaloqan bəzi nərsilərnini igisigə qayturup bərmisəm bolmaydiloqanlikini həs qilip qaldim.

Yənə bir qetim, biz məlum bir yezioqa ot qoyuwetip, uningdin keqip qikidiloqan kixilərnini etix üqün kütüp turoqaniduk. Uxtumtut kiqik balini kətürgən bir qeri momay bizgə qarap yügürüp kəldi-də, balini aldimoqa taxlidi həmdə mundak dəp warkiridi: «Uni əltürüwət! Silərnin dininglar kixini əltürüwetixtur, silərnin ilahinglar bolsa, həklərnini əltürüxünglar bilənla razi bolidu — lekin xuni bilip qoyunglarki, Huda Əzi yaratqan bəndilərnini əltürüxünglardin hərgiz razi bolmaydu».

Mən aldimda yioqlap yatqan xu kiqik baliqqa qarap hangweqip turup qaldim. Birnəqqə minutkiqə tilim pəkətla gəpkə kəlməy qaldi. Əzümning qiliwatqan ixlirimmoqa nəprətlinidiloqan birhil həssiyat iq-iqimdin uroqup qikti. Mən momayoqa qarap: «Balingizni eling, Huda həkqidə sizgə kəsəm berimənki, mening bu bir jüp qolum hazirdin baxlap din üqün hərgiz birmu adəm əltürməydu» — dedim. Mən əzümning qanqilik rəzil gunahkar ikənlikimni tonup yətkəndin keyin əz-əzümədin: «Mən nuroqunlioqan bigunah kixilərnini əltürdum, Huda meni qandakmu kəqürüm qilsun?» dəp soraxqa baxlidim. Manga beximni qarangoquluk qaplioqan bir qorkunq qüxti. Ətkən künlərdiki Islam dinioqa bolioqan etiqadim wə qə'idə-yosunliri toquruluk oylirim kallamdin bara-bara yoqaxqa baxlap, hudasiz bolup qaldim. Mən «Azad Kəxmir» guruhidin istepa bərdim. Ular istepa beriximdiki səwəbning nemə ikənlikini kixilərgə eytmasliq həm həqkingə bilindürməy jimjitla ketip qelix xərti astida meni qoyup bərdi.

Lekin nəgimu baray, nemimu qılay? Mening du'a qıloqum bar idi, əmma tuyuksiz dəhxətlik qorqunqlar meni qirmiwaldi. Oʻzəpləngən Hudaning qolioqa qüxsəm qandaqmu bolup ketərmən? Dostlirim yaki akilirimoga Islam dinioqa ixənməywatqanlikimni eytsam ulardin heqkandaq yardəm tapalmaymən ... gərqə kənglüm bək bi'aram boləqan bolsimu, yənıla anam wə akilirimdin ayrilip ketix qararioqa kəldim.

Bir keqisi mən Kamaliya poyiz istansioqa yetip kəldim. Qəlbimdə Hudaqa boləqan qongqur əmma qana'ət tapalmioqan intizar bar idi. Tün yerimi boləqanidi, mən poyiz kütüx öyidə Hudaqa kəngli-kəksümdiki gəplirimni təküp du'a qıldim: «I Huda, manga yardəm qıloqaysən — Sən bilən kərüxüxni halaymən!»

Du'a qiliwatqinimda manga: «**Mening mehır-xəpkitim həjitingdin qıkidioqandur**» degən bir awaz anglanoqandək boldi. Bu səzni anglapla qayoqulirim, məyüslirim pütünləy tügəp kətkəndək həssiyatta boldum. Mən bu səzni əz-əzümgə təkrrar-təkrrar eytiwatattim; xu qaoqda Məsih muhlisi boləqan bir tazliqı kirip kəldi — u bu səzni bilidikən, u manga: «Bu əsli rosul Pawlusning səzi (Injildiki «Korintliklaroga (2)» 12-bab, 9-ayət)» dedi.

Bu yərgə yəqin bir jayda nuroqun Məsih muhlisliri olturaqlaxqan bir yeza bar ikən, mən Məsih aqsakili bilən kərüxüp beqix üqün, xu yezioga qarap yol aldim. Mən özümning əysa Məsihning muhlisi bolmaqı ikənlikimni uningoqa eyttim. U manga bir parqə tonuxturux hetı yezip bərdi wə meni qirik kilometr yiraqlıktiki Gojra degən xəhərgə əwətti. Bu xəhərdə Məsih muhlislirining qong bir jama'iti bar ikən, jama'ət iqidə nahayiti bilimlik bir aqsakal bar idi.

Bir küni kəqtə mən bu adəmgə beximdin ətəkən ixlarni wə rohiy izdiniximni eyttim. U gepimgə kulaq selip, nahayiti diqqət bilən anglidi. Uning zokioqa wə hesdaxlikiqa erixix üqün mən yənə uningqa ayalimning yekında uxtumtut aləmdin ətəkənlikini eytip bərdim. Bu əslidə yaloqan idi. U meni kizojinlik bilən qarxi aldi wə mening bu yərdə birnəqqə həptə turuxumni ətündi; xundaq bolqanda, mening zadi Məsih muhlisi boluxum yaki bolmaslikim toqrisidiki qararimni puhta oylinixka yetərlik waqit qikatti. Jama'ətmu xu waqit iqidə mening iradəmning kanqilik dərjidə ikənlikini bilələytti.

Ular meni bir kariwatlik kiqik yataq öygə orunlaxturup koydi, mən Injilning hux həwirini sistemilik oqup özümgə singdürüxkə baxlidim. Bu yərdə bir dərwezawən bar bolup, uning ismi Buta Məsih idi. Uning ixənqisi, etiqadi həm küqlük həm saddilarqə idi. Bu aq kəngül adəm mening yahxi dostum wə yahxi tayanqim bolup kaldi. Xuning bilən hər küni billə du'a kilidiqan həm birliktə Injil oqup paranglaxidiqan bolup kalduq.

Bir küni kəqtə aqsakal uhlaxka təmxilip kariwatta olturoqanidi, mən «ayalimning əlümi» toqrisidiki səzlimni kayta tiloqa aldim: «Əslidə bu gəp yaloqan idi. Mən Rəb Əysani tonuxka baxlidim. Əmdi yaloqanqilik iqidə yaxawərməymən» — dəwəttim. U mening bu ikrarimni anglap təsirlinip, mən bilən billə tizlinip olturup, Hudaning kənglümdin orun aloqanliki üqün Hudaqa rəhmət eyttuq.

Mən birinqi ketimlik «Gojra Məsih muhlisi qong məjlisi»gə katnaxtim, u məjlistin angliqan təlimlər manga bək mədət boldi, biraq mən üqün əng əhmiyətlilik bolqan bir kün bir yəqxənbə küni boldi. U küni mən pütün jama'ət aldida turup Məsih Əysaqa baqliqan etiqadimni

etirap qilib suqqa qomüldürüldüm. Xu qaşda mən: «Gulam Məsih» (Məsihning hizmətqisi) degən yeni bir isimni özümgə tallidim.

Xu ixtin uzun ötməy, akilirim «apimiz eşir kesəl», degənni bahənə qilib meni alqili kəptu. Mən yurtumqa kaytip barqandin keyin, bu ixning bir nəyrəng ikənlikini bildim. Apam bolsa sapsaq turuptu, əmma u mening Məsih muhlisi bolqanliqimqa bəkmü hapa boldi. Akilirim bolsa bəzi mollilarni qakirtip mən bilən muhakimə yürgüzdi. Birak ularning muzakirilirining təsir küqi bolmioşaqqa, ular manga pəqət birnəqqə eşiz aqqıq söz wə təhdit selix bilənla ketip qaldi. Xuning bilən akilirim meni kattıq urup, qamqilap, birnəqqə kün ax bərməy, ayrim bir eşgə qamap qoydi. Birak etiqadim manga küq bərgəqkə, bu ixlarqa bərdaxlıq berəlidim, ular mening xunqilik japa-muxəkkətlərgə bərgən səwr-taqitimgə qarap həyran qelixti. Ular mening hazırqi mijəz-hulqumning burunqi mijəz-hulqumqa xunqilik ohximay qaloşanliqioqa bolqan həyranlıqini manga eytqanlirida, mən ularqa «Mən hazır yeni bir adəm; burunqi Gulam əldi. Məndə turmuxqa nisbətən yeni pozitsiyə wə yeni ix-hərikət pəyda boldi» dedim. Həyatimning həwpkə uqraydioşanlıqini həş qilib yəttim, lekin Panjabtiki büyük Məsih muhlisi bolqan Sadhu Sundar Singning: «Məsih əysa üqün əlüx asan; birak Uning üqün yaxax təş. Əlüx bir-ikki sa'ətlik ix halas, lekin Məsih üqün yaxax, uning üqün kündilik əlüxtin ibarəttur» degən sölirini esimdə qing tutqanidim.

Uzun ötməy mən Hudaning meni sirtlarqa qıqip Injildiki hux həwəni jakarlaxqa qaqiroşanlıqini bildim. Xuning bilən mən nuroşun yərlərdiki Məsih muhlisi jama'ətlirini yoqlidim həm ularning yardimi bilən bu hizmətni qilix üqün jahan kezixkə baxlidim. Zaffarwal xəşiridə mening nuroşun tonuxlirim bar idi. Xundaq bolsimu, mən ularning aldida hux həwəni jakarlaxqa jur'ət qildim. Bu bolsa, Hudaning manga bərgən

kudritidur. Keyin mən yənə Sind əlkisigə berip Sind tilini əgəndim, həm də Sind əlkisidiki Xikarpur xəhridə yilda bir qetim təxkillinidiqan «Köz davalax lager»ə qatnaxtim. Nuroqunliqan göz kesiligə griptar bolqan kixilər öz tuqanlirining həmrahliqida Məsih muhlisi təxkilligən bu lagerə qə həqsiz davalinixqə erixix üqün kelətti. 1952-yili Sindtiki Kohli millitidin bəziliri mening ular üqün hux həwəni qüxəndürüx hizmitini qiliximni tələp qildi. Bu millət Hındistan dindarliridin bolup, ular dəsleptə meni qobul qilmioqanidi. Xuning bilən mən yeza sirtidiki bir dərəh astida bir məzgil turup turuxqə məjbur boldum. Lekin Huda mening qol təgküzüp turup du'a qilixim arqilik bəzibir kesəl adəmlərni saqaytkuzdi. Bu ixlar ünüm bərgəndin keyin mən nahayiti qizoqin qarxi elindim.

Yənə uzun etməy, tehimu köprək tərbiyə elixqə Gujranwala xəhridiki «Məsih muhlislar mədrisi»gə əwətildim. Tətil waqtida mən Karaqi xəhriqə berip, bir türküm medsestralarə qə ikki qetim təlim bərdim. Panjabliq Bahərgül degən bir sestra qiz bolup, u Məsih etikadqi a'ilisidin idi. Lekin u təkəbbur həm həli üstün idi. Huda Əzining qudriti bilən mening səzlim arqilik uning təkəbburluqioqə qattiq zərbə bərdi bolqay, u göz yaxlirini təküp tizlinip turup towa qildi həm öz həyatini Məsih əysaqə tapxurdi. Muxu ix tüpəylidin bizning rixtimiz baqlinip qaloqanidi. Ata-anisining toy qiliximizə qoxuloqanliqi meni bexim asmanə qə takaxqudək huxal qiliwətti. Xundin beri Bahərgül mening əjayib küqlük ilhamim wə yardəmqim bolup kəldi. Biz toy qiloqandin keyin mən əzümqə yənə bir yengi isim, yəni Na'aman degən isimni qoydum. Na'aman degən kixi əslidə bir Suriyəlik general bolup, eqir mahaw kesiligə griptar bolqan. U kiqik bir Yəhudiy qiz hizmətqisining guwahliq gepini anglap, Ilixə pəyoqəmbərning qexioqə barəlan. Ilixə

pəyoʻlambər Hudaning kudriti bilən uni saqaytkan. Ənə xu qizning gepi Na'amanğa muhım rol oynioqiniqə ohxax, mangimu ihlasmən kiz-ayallarning gəp-səzliri intayin muhım rol oynap kəldi; «Na'aman» degən xu nam manga bu ixni bildüridu.

Məsih, Əysaning yolida Hudaning hizmitini qiloqinimizda biz həm xad-huramlik wə bəhtsizlikkə yoluktuk. Ətkən yil (1994) kənji oqlum Hudaning hux həwirini jakarliqini üqün, u bir kisisim «oqaziy»lar (oqazat qiloquqilar) tərpidin ɵltürüwetildi. Mən ulardin nəprətlənməymən, əksiqə, ularğa du'a qilimən. Ular burunki məndək, pəkət əz ən'ənilirigə qariorularqə əgəxkən, Hudaning rəhimdilliklirini kərmigən azoqan qoylar, halas. Huda manga rəhim qilip, Əzining təngdaxsiz mehir-xəpkitini kərsətti. U ularoqimu wə hərmətlik kitabhanlirim boləqan sizlərgimu ohxaxla iltipət qiloqay, dəp du'a qilimən.

«Huda dunyadiki insanlarni xu kədər səyiduki, Əzining birdinbir yeganə Oqlini pida boluxkə bərđi. Məksiti, Uningğa etikad qiloqan hər birining həlak bolmay, mənggölük həyatqə erixixi üqündur» (Injil, «Yuhanna» 3:16)

2. «Muhəbbətning türtkisi» (Gambiyədin boləqan guwahlik)

«Həyatimoqə qongqur əhmiyət yətküzgən ən'ənəm wə mədəniyitimning dəl əzila kallamoqə qongqur so'allarni, yəni Huda toqrisida, insan toqrisida, həyat-mamat wə mutlək həqiqət toqrisidiki so'allarni pəyda qiloqanidi. Bu so'allar meni Qur'anni qongqurraq oquxumoqə, tehimu qongqurraq oyliniximoqə türtkə boldi. Qur'anda meni

əzığə jəlp qilidiqan ix Məsih Əysa toqrisidiki guwahliki boldi. Bu guwahliq boyiqə, Məsih Əysa həm pəyoqəmbər həm rosul, lekin krestqa mihlanoqan əmäs idi».

Afriqidiki Gambiyəlik «Lanin Osman Sanəh» Mandinka millitidin bolup, u ilgiri Islam diniqa tolimu qongqur kirixip kətkənidi. U nuroqun tegi qongqur so'allar toqrisida mulahizə yürgüzətti. Lekin Qur'an uning oy-pikrilirini Məsih Əysaqa qaratti. «Mukəddəs Kitab» — «Təwrat», «Zəbur», «Injil»ni okux jəryanida, u Hudaning əzini əz əyni petidə səyidiqanlikini tonup yətti. U buni tonup yətkəndə, pütin həyatida əzgirix pəyda boldi. Mana muxu tonuxqa kəlgəndin keyin, uning hux jəwərnı jakarlıx hizmiti əzini Afriqidiki nuroqun yərlərgə elip bardı. Keyin u London uniwersitetida «Islamxunaslıq» dokturluk unwanini aldi, andin Əngliyədiki Aberdin uniwersitetida oqutquqilik qilidu, Əngliyədimu hux həwər hizmitini dawamlaxturdi.

«Yurtumda, balilik wə yax waqitlirimda, ramazan eyi roza tutux waqitliri yeqinlaxqanseri, biz qattıq həyajanlinip, əz'ara ittipaqlixip, huddi bir pütin gəwdə hasil qiloqandək həssiyatta bolup ketəttuk. Mən roza tutuxni qizoqinlik bilən kütüwalattim, qünki roza tutux Hudaqa muhəbbət ipadiləx, Hudaqa boysunux wə ihlasmənlikimizni bildürüxkə wə mujəssəmləxtürüxkə bəlgiləngən waqit idi. Lekin bəzidə mening axundək qattıq qa'idə-yosunlardın qeqip kətküm kelətti: bəzidə, Hudaning bizdək bəndilirigə qoyoqan tələplirini bək sürlük, bək qattıq dəp həs qilip qalattim. Lekin xuning bilən bir waqıtta, məndə yənə, Hudaning biz üqün bekitkən bu ixini muwəppikiyətlik bilən orunliqimdin qıqqan birhil oqəlibilik həssiyatmu bar bolatti. Katta ziyapət bilən ətküzülidiqan roza həyt-bayrimi biz üqün bir xərəplik kün

bolatti, əlwəttə. Həyt ta'amlirdin, xundakla pakiz ap'ak kiyimimni kiyip, barlik dostlirim bilən billə du'a kilidioğan jayoğa berixtin tolimu huzurlinattim. Məndə, Huda meni kərzlirimni tūgitix üqün meni qobul kildi, degən uluoq bir həssiyat bolatti.

Mən yataqta yetip okuydioğan bir musulmanlar ottura məktipigə okuxka kirdim. Biz məktəptə, bəzi həyt-ayəm künliridə du'a kilix bilən tünəp qiqattuk. Tang atqanda, mədhıyə mərsiyilirimizning Hudağa kətürülüxi bilən, Hudaning mehir-xəpkiti bizgə qūxūwatqandək bolatti. Musulman qeoqimda mana muxundak tərbiyə-intizamlar manga singdurulgənidi, buning üqün Hudağa bək minnətdarmən.

Bəlkim, xundak turukluk, mening yənə nemə üqün Məsih muhlisi bolup qaloğanlikim üstidə oyliniwatqansiz? Həyatimoğa qongkur əhmiyət yətküzgən ən'ənəm wə mədəniyitimning dəl əzila kallamoğa qongkur so'allarni, yəni Huda toqrisida, insan toqrisida, həyat-mamat wə mutlək həkikət toqrisidiki so'allarni pəyda qiləğanidi. Bu so'allar meni Qur'anni qongkurraq okuxumoğa, tehimu qongkurraq oyliniximoğa türtkə boldi. Qur'anda meni əzigə jəlp kilidioğan ix Məsih Əysa toqrisidiki guwahliki boldi. Bu guwahlik boyiqə, «Məsih Əysa həm pəyoqəmbər həm rosul, lekin krestka mihlanəğan əməs idi», qünki Qur'anda baxka birsi uning ornida krestka mihlanəğan deyilgən. Mən əlüm wə əlümdin keyinki həyat toqrisida kəp oylanəğanidim; xu waqıtta əgərdə Huda baxka birsini Məsih Əysaning ornioğa qoyəğan bolsa, undaqta Hudaning axu əlgən kixi üqün məs'uliyiti bar boləğan bolidu, degən oy məndə pəyda boldi.

Bu waqıtta mən yənə: «Mubada Məsih Əysa krestka mihlanəğan bolsa, undaqta Hudaning məlum bir niyiti bar boluximu mumkin?» dəp oylidim. Yənə bir oyum: Həyatimizning ayrilmas bir qismi jəzmən dərd-

ələmlər, qayoqu-həsrətlər wə arzu-ümidlirimizning parə-parə bolup yoxqa qikixidin ibarət bolidu, dəpmu oylioqanidim. Xuning bilən məndə mundak bir tuyoqu pəyda boldi: — Bu dərd-ələmgə toloqan krest, hayatimizning əng tüpki yeridiki hayat siri toqruluk bizgə birnemini qüxəndürməkqimidu? Buning bilən mən Məsih Əysaning tərjimihaliqə bək kizikip qaldim. Mən Məsih Əysaning krestkə mihlinixi həkikətən tarihiy bir wəqə ikənlikini etirap qildim. Əng ahiri, bu Məsih Əysa mən üqün, yəni mening gunahlimning kəqürüm qilinixi üqün krestta əldi, degən hulasigə kəldim.

Mening Məsih Əysani qobul qilixim Qur'anni oquxumdin boldi. Keyin mən Mukəddəs Kitab — Təwrat, Zəbur, Injilni oqux meni əzigə bək jəlp qildi. Bu kitabtin əjayib zor bir bayanni kərdümki, Huda meni əz əynim peti səyidikən, xundakla mening «sawabliq ixlardin aloqan nomur»umoqə kizikmaydikən. Xuni bayqidimki, Hudaning bizni əz əynimiz peti səyidioqanlikini tonuwelixkə əng qong tosaloqulardin biri bizning yahxi boluxkə intilip «Hudani təsirləndürüx» məqsiti bilən qiloqan hizmət yaki həyr-sahawətlik ixlirimizdin ibarət ikən. Bəzidə uqioqə qikqan gunahlimizning həddi-həsabsiz kəpiyip kətkənlikigə qarap, məyüslinip ümidsizlinimiz. Lekin həmmidin əjayib ix xuki, Injil boyiqə Huda bizni əz əyni petimiz boyiqə səyidu — bu həkikət hayatimoqə zor əzgirix epkəldi.

Məsih muhlisi jama'itigə katnixixkə intilginimdə, müxküllükkə uqridim. Bəzi muhlislar musulmanlarning ziyankəxlik qilixioqə uqrioqanlikidin, məndinmu gumanlandi. Ular meningdək adəmlərgə tehi kənüp ketəlmigənidi, ular meni aran degəndə qobul qildi. Yənə bir tərəptin birəylən mangu: «Siz bək muhim bolsingiz kerək. Xunga Huda sizni Islam dinidin ayrip qaqirip qikti» dəp qoydi — bu ix meni

təkkəburulukğa azduruxğa tas qaldı. Jama'ətni səl qaqlap: «Ular yahxi əməskən, mən ularoğa mənəsup əməsmən» degəndək yənə bir azduruxğa uqridim. Yənə bir tərəptin, bəzi musulman dostlirim koqida meni qalma-kesək bilən uroğanda həm harlioğanda, mən Huda oğəzipining ularning üstigə qüxüxini tiləxtək azduruxkimu uqridim.

Mana muxundak əhwallarğa uqrioğanda, həyatimizning məyli kəndak əhwalda boluxidin kət'iyənəzər, Məsih Əysaning biz üqün kurbanlıq əlümining hər wakit hər zaman əzgərməs bir pakit ikənlikini Huda mənə kərsitip bərdi. Bizning həs-tuyoumizning kəndak boluxidin kət'iyənəzər, Məsih Əysaning biz üqün boləqan əlümi Hudaning bizni səyidioqanlıqoğa pakittur — bu adəmgə nemidegən hatirjəmlik yətküzidioqan ix-hə! «Zəbur»diki nuroqun küyləni yazoqan Dawut pəyoqəmbərning: «**Rohingdin neri boluxğa nələrgimu baralayttim? Huzurungdin əzümni kaqurup nələrgə baralayttim?**» degən siri meni qongkur təsirləndürdi. Hudaning hazirliki bolsa, yəni Uning hər da'im biz bilən billə bolidioqanlıki Uning hərda'im bizni kuqaklaydioqan mehir-muhəbbitidur. Rosul Yuğanna: «**Mana karanglar, Huda'atining bizgə baqlioqan xunqə zor muhəbbitini!**» deginidək, Huda meni əz əynim peti səyidu.

Rosul Pawlus bizni gəhər saklaydioqan sapal kaqilaroğa ohxitidu. Bu gəhər dəl Hudaning Rohining Əzidur. Muxu kimmətlik gəhərnə bilip yətsəkla, bu həwərnə hər adəmgə, məyli musulman, məyli butpərəs, məyli hudəsiz yaki ismi bar jismi yoq hristi'an bolsun, həmmə adəmgə yətküzüxni halaymiz.

Mən əzüm Əngliyədə wə Liwanda bir məzgil turup, Islam dinini wə ərəb tilini heli əgəngəndin keyin, Afrikidiki muhlis jama'ətlirigə,

musulman qoʻxnilarqya yeqinlixip ular bilən Injildiki hux həwərnı ortaklıxix yardimidə bolux üqün Afriqıqya qaytip bardim. Biz Hudaning bizni səyidiqanlıqini həkikətən tonup yətkən bolsak, Uning bizgə baqıliqan xunqə ixənqisi barki, u Məsih Əysa arqilik Əzini bizgə tapxurmakqi, xundakla U bu hux həwərnı qolimizqya amanət qilip qoyqandur. Uni tonuxturuxtiki birdinbir yol muhəbbətning türtkisidindur.

Uning meni qutkuzup Əz hizmitigə əwətkənliki üqün, manga bərgən həmmə sowqiti üqün mən Hudani mədhıyiləymən. Yax waqtimdiki musulman tərbiyisi arqilik manga beqixliqan sowqatlar wə qimmətlik nərsilər üqünmu Uni mədhıyiləymən. Bularnimu U Əzigə xan-xərəp kəltürüx üqün beqixliqan. Mening baxtin-ahir pərwix qiliniximning iqki siri, Məsih Əysaning Əzidur. Buni jakarlax — yəni muhəbbət iqidə, kiqik pe'illik iqidə, səwr-taqət iqidə, Hudaqya türlük hizmət həm eytkan nuroqun rəhmətlirim arqilik jakarlax — mening xan-xərəplik burqumdur.

3. Afoqanistanlıq Jahangir Durannining guwahlıqi — «Ahiri həmmə adəm Əysaqya boysunidu»

«Mən Injilni inqikiləp oqup təkxürüxkə baxlidim. Uningda manga: «Sən jahangir degən adəm gunaħkar, xunqlaxqa Hudaning duxmini bolisən. Həqıqiy aman-tinqliq «sawablıq ixlar» arqiliq kəlməydu» dəwatqan birhil küq-qudrət bar idi. Bu mən üqün həqikət; gərqə mən dələtmən, hərmətkə sazawər adəm bolsammu, məndə heqqandax hatirjəmlıq, kəngül azadilıki yoq idi. Mən təkəbburluqqa toloqanidim».

Jahangir Duranni Afojanistandiki Patan millitidin bolqan aksengak təkwardar musulman a'ilisining ojururluk əzasi idi. Məsih Əysaning yolini tutqan bir tonuxi uningqa bərgən bir Injil uni əzining Hudaning aldida nijatqa mohtaj bolqan gunahkar ikənlikigə ixəndürdi. U Məsihkə ixəndi. U qəməldürülginidə Rəbbi həm Kutkuzoquqisining həkikətliki wə əzigə yəkinlikini alamət həs qilqan. Xuningdin keyin Jahangir Sind rayonidiki musulman həklərgə bu nijatlik hux həwirini yətküzüx bilən xuqullinip kəlgən.

— Mening ismim Jahangir, Ka'ir Ulla Hanning oqli, Afojanistandiki sabiq Han a'ilisi bolqan «Durannilar»qa tuşqanmən. Yüz yilqə ilgiri a'iləm Sind rayoniqa kəqüp kelip, bu kədimki xəhər Xikarpurda dələtmən pomexqiklərdin bolup qalqan. Mən Patan millitidin bolqinimdin Islamqa ixəngənmən, Patanlar kattik təkwardar musulman, xəri'ətkə kattik ri'ayə qilidiqan millət idi. Ata-anam həm salmaq həm əzini tohtatqan adəmlər idi, ular mən bilən akamoqa Islamning sirlirini üzül-kesil tonuxturoqan. Bügün akam xi'ə məzhəpigə wəkalitən danglik aqlioquqi boldi. Mən bolsam «Məsihning adimi» boldum.

Birneqqə yil ilgiri mən əy jabduqlirini satidiqan dukanni baxquroqinimda, birneqqə orundukni kətürgən bir adəm dukanqa kirdi. Səhbət dawamida u «Mukəddəs Kitab» wə Məsih Əysa tooqrisida bir-ikki eoqiz gəp kildi. Xu qaoqda mən anqə diqqət qilmaptimən, qünki kalamoqa xəri'ət singdürülgən bolup, Hudaning mehir-xəpkitini biraqla qüxinwelixim mumkin əməs idi. Keyin u adəmni yoqlap əyigə bardim. U manga «mukəddəs Injil» degən bir kitabni bərdi. Buni inqikiləp oqup təkxürüxkə baxlidim. Uningda manga: «Sən jahangir bolsang gunahkar, xunglaxqa Hudaning düxmini bolisən. Həkikiy aman-tinqlik «sawablik ixlar» arkilik kəlməydu» — dəwatqan birhil küq-qudrət bar idi. Bu mən

üqün həqiqət; gərqə mən dölətmən, hərmətkə sazawər adəm bolsammu, mändə heqkandaq hatirjəmlük, kəngül azadilük yox idi. Mən təkəbburluqqa tolojanidim. Ta həziroqə bu Injildiki hux həwərnin küdritini bayan qilidiojan ayət esimdə turuptu: «**Mən Məsih toqrisidiki bu hux həwərdin hərgiz hijil bolmaymən! Qünki u uningəja ixəngüqilirinin həmmisini, aldi bilən Yəhudiylarni, andin keyin Yəhüdiy əməsləni nijatqa erixtüridiojan Hudaning küq-küdritidur!**».

Mən barəanseri bi'aram bolup kəttim. Hudaning həmmə adəmgə sorəqci bolidiojanliqəja ixəndim, həm: «**Uningdin** (Məsih Əysadin) **baxqa heqkimdə nijat yox, qünki pütkül asman astida insanlar arisəja təkdim qilinəjan, Əysadin baxqa bizni qutkuzidiojan heqkandaq bir nam yoxtur**» degən bu ayətəni oqup, nijat Məsih arqilik boləjanliqini qüxəndim, qünki Əzi gunəhsiz bolsimu, U insaniyətning gunəhlirinin həmmisigə tegixlik boləjan jazani Əz zimmisigə elip Əzini qurbanliq qiləjan, degən həwərnəni oqup əgəndim. Lekin əyni waqıtta, Islaməja boysunup qiləjan «sawabliq ixlar»əja baqləjan ümidimni üzüx, Məsih Əysəja ixinix mən üqün mumkin əməs idi. Əmma keqə-kündüz Injilni kəngül qoyup oquwatattim. Həarakter-mijəzim əzgərməktə idi: həqlər mändək burun xunqə təkəbbur bir adəmnin həzir kəmtər boluwatqanliqəja qarap bək həyran qaləjanidi.

Mən oqəmgə qəmgən həlda du'a qilixqa berildim. Məlum bir keqə mən üqün həyatimning həm əng ahirki keqisi həm tunjisi boləjan bir keqə boldi, bir awazni anglidim. Bu awaz: «Pərixan rohnin dawasi ixənqtur, Əysaning həm Qutkuzəjuqi-Məsih həm Hudaning Oqlı

ikənlikigə baqlıoan ixənqtur. Hudaning a'ilisining əzasi bolmaqqi bolsang, Uning Ooqlini Rəbbim dəp qakır» degən awaz idi. Manga bundak gəpni kiliwatқан kim ikənlikini bilmidim. Ətigəndə mən Məsih, Əysaoğa kət'iy ixinix qararioğa kəldim. Bu ixni enikrak kiliw əzümning iradəmni kəprək qingitix üqün mən: «**Kiyamət künidə hər adəm Məsih, Əysaoğa tizlinip səjdə kildu**» degən ayətni okudum. Mən əzümgə: «U qaoğda bu ix məjburiy bolidu, əmma mən buni ihtiyariy kiliwən» — dedim.

Həklər «Duranni Injilni okuydikən» dəp anglaptu. Kəp kixilər kelip mening okumaslikimni dəwət kilip: «Bu Injil əzgərtilgənikən. Azdurulup ketisiz. Etikadingiz ajizlixip ketidu» dedi. Jawabən mən süküt kildim. Ahirida Məsihning manga: «Sən kixilərgə guwahlik berixing kerək» deginini sezip yəttim. Xunga guwahlik berixkə baxlidim. Pütün xəhər mən üqün astin-üstün bolup kətti. Kixilər yirak-yekindin mən bilən muzakirilixix üqün kəldi, ləkin mening qararimni əzgərtəlmidi, qünki etikadning nuri kənglümdə yekiloğanidi.

Mən Məsih muhlisliri jama'iti pütün dunyaoğa ortak, mənmu uning bilən ortakliximən degən qararoğa kəldim, xunga Xikarpur xəhiridə jama'ət aldida suoğa qəmüldürüldüm.

Suoğa qəmüldürülüxtin ilgiri, kənglümdə ilgiri həs kilip bakmioğan, alamət baxkiqə bir həssiyat pəyda boldi. Suoğa qəmülux mən üqün oəlita ix əməs idi, mən yahxi su üzgüqi boləanmən, ləkin bu su ohximaydu. Suoğa kiriximdin ilgiri, kəlbim bərk urup eqilay dəp turoğan bir oqunqidək idi. Suoğa qəmüluxüm bilən Məsihning kresttiki əlümini kərdüm: Məsihning Əzi meni elip Əzi bilən birləxtüriwatқанlikini kərdüm. Məsih əysa Hudaning Ooqli ikən, əmdi Hudalik təbi'iti bilən insaniy təngə kirip

dunyoqqa kelip, meni qutquzoqan wə əməliyattə Əz qeni bilən pütin dunyoqqa nijat kəltürgən, dəp ixinimən. Etikaqning bayliqliri bilən beyiximiz kerək, buning bilən əz gunahlimizni yuyuwatkili bolidu. Həmmə adəmlər Məsih Əysani Rəbbim wə nijatkarim dəp qaqirixi kerək. Bu etikaq muzakirilər yaki adəmning əqli arkilik kəlgən əməs, bəlki ixənqtinla kelidu. Əmma qara asanla aq bolmaydu, əzümning beximdin ətkən ixlar buni ispatlaydu!

Mən keyin Hındistandiki Hıdirabad xəhiridə bir Məsihlik kitabhanisida hizmət kıldim. Xu yərdə nuroqun yax musulmanlar kelip Məsihlik etikaqi toqrisida so'al soraxqa, Hudaning səzlrini oquxqa kelip turidu. Əzümning du'ayim dəl xuki, nijatning Məsihtin kelidioqanlıqini, U Əzi Hudaning Ooqli ikənlikini musulman qerindaxlirim əzi tonuwalsun degənliktur. Muqəddəs Rohning təsiri bilən nuroqun adəmlər Məsih Əysa dunyaning Qutkuzuqisidur dəp bilidioqan waqit yiraq əməstur.

4. «Tapqan xadliqim» (Pakistandin boləqan guwahliq)

«- Xu küni mən: «Əy japakəxlər wə eoqir yük yükləngən həmminglar! Mening yenimoqqa kelinglar, Mən silərgə aramliq berəy!» (Injil, «Matta» 11-babtin) degən səzləрни anglidim. U ayət turmuxumni əzgərtti. Qünki xəri'ətning eoqir yüki manga yükləngən bolup, tayanqim yoq idi».

Hudani tonumaydioqan lekin təqwadar adəm üqün, gunah engi korqunqluq ixtur. Pakistanliq Parwəz Yuhanna əsmürlük dəwridə Islam

dinoq̄a qongkur ixtiyak baqlioq̄an. U k̄ep waq̄itlarni du'a qilix w̄a sopilik t̄arikid̄a ̄otk̄uzḡan. H̄albuk̄i, bular uningdiki gunah engini w̄a dozahqa bolq̄an q̄orkunq̄ni yenikl̄ext̄ur̄alm̄idi. Keyin u m̄elum bir dohturhanida Injildiki hux h̄aw̄arni anglap q̄alidu. Injildin elinoq̄an: «**Mening yenimoq̄a kelinglar, m̄an sil̄erḡa araml̄ik ber̄ay!**» deḡan s̄ozl̄ar uning h̄ayatini ̄ezḡert̄idu. Nijat-q̄utq̄uzux «sawablik iqlar»din yaki k̄ixil̄arning tirix̄iliri bil̄en k̄alm̄aydu, b̄alki Huda insanoq̄a ata q̄iloq̄an sowoq̄attinla ibar̄et, d̄ep bilip yet̄idu. Huda Parw̄ezḡa nuroq̄un sinak̄lardin ̄et̄uxk̄a w̄a xuning bil̄en bir waq̄itta k̄iq̄ik pe'ill̄ikta turuxk̄a m̄ad̄et b̄ardi. U toy q̄iloq̄andin keyin, h̄aziroq̄iq̄a Pakistanda M̄asih muhlisi toplaxk̄an bir yezidiki m̄akt̄ept̄a oq̄utq̄utq̄ilik qil̄idu.

M̄an Pakistanlik, musulman a'ilisidin bolim̄an. Balilik waq̄timdin tartip m̄an diniy q̄a'id̄a-yosunlarq̄a q̄iz̄ikattim, din-et̄ikad toq̄ruluk ̄eginix mening arzuyum bolupla q̄almastin, b̄alki uningq̄a m̄aptun bolup q̄aloq̄anidim. Esimd̄a tehi en̄ik turuptiki, m̄an s̄akkiz yaxk̄a kirḡandin baxlapla, h̄akl̄ar meni «̄awliya» d̄ep q̄aq̄irixk̄a baxlioq̄anidi. Ular yenimoq̄a kelip du'a qiliximni t̄al̄ep qilatti, m̄an nem̄a des̄am, Huda xuni qoq̄um ̄am̄alḡa axuridu, d̄ep oylaytti. M̄akt̄epk̄a kirḡandin keyin, m̄an h̄eqkim bil̄en soq̄uxup q̄aloq̄an ̄am̄asm̄an, p̄ak̄et ̄eginix bil̄enla boldum. M̄ayli oyun, m̄ayli t̄enh̄arik̄et bolsun meni q̄iz̄ikturmaytti, din ̄ahliliri bil̄en bill̄e boluxk̄a intil̄ettim. A'il̄ammu dindar a'il̄e h̄esablinatti; atam h̄am bilimlik h̄am t̄akwadar musulman idi. M̄an dadamoq̄a ohxax boluxni, xuning bil̄en h̄akl̄arning h̄ermitiḡa erix̄ixni arzu qilattim. Xunglaxk̄a dinoq̄a bolq̄an q̄iz̄ik̄ixim m̄aptunluk d̄arijisiḡa ȳatk̄anidi.

Ȳettinqi sinipni p̄utt̄ur̄ux̄um bil̄en atam kes̄al bolup t̄uḡep k̄atti. M̄akt̄ept̄a ȳan̄e bir yil oq̄up q̄aldim, ̄amma k̄ongl̄um sunuq̄ bolup bu

dunyaqqa kizikmas bolup qalqanidim, yaloquz boluxni halayttim. Oydin ayrilip qikip bir pinhan jayda olturaklixip, ya aqlikqa ya usuzlukqa qarimay xu yerdə turuxqa baxlidim. Bəzidə birnəqqə həptə eygə kaytmayttim. Keyin bir nəwrə akam meni bir sopi piroqa tonuxturdi. Mən bu piroqa əgixixkə kəsəm qilip uning muhlisi boldum. U manga zahitlik tərīkidə mengiximni dəwət qildi. Xunga keqiqə Qur'anni oqup tünəxkə baxlidim. Həttə bəzidə tamak yeyixnimu untup qalattim, xu səwəbtin ajizlap ketip, yolnimu aran dəssəp mangidioqan hələtkə qüxüp qaloqan künlirimmu bolqan. Kixilər mening əzlrining kesəllik, balayi'apət, kiyinqiliklardin haliy boluxliri üqün du'a qilip turuxumni ətünüp, meni keqə-kündüz deməstin izdəp kelixkə baxlidi. Mən bu aləmdin xunqə sowup kəttimki, heqkimning meni izdəp kelixini halimayttim. Əmma «Qoqlioqandin qaq, qaqqanni qoqla» degəndək, ular meni tehimu izdəydiqan bolup kətti.

Mən Islam xəri'itigə ri'ayə qilixqa, bekitilgən bəx waq namaz, koqumqə namaz wə tünəklərnī ətüzüxkə intilix bilən kün ətüzəttim. Əmma əzüm bolsam, xəri'ətkə hilaplik qiliwatqan, gunah sadir qiliwatqanidim. Küqümning bariqə güzəl ixlarni qilixqa intilgən bolsammu, lekin Hudaning qutluq künliridimu mən Hudaqqa nemidur bir gunah sadir qiliwatqandək qilattim. Əng əxəddiy gunahim təkəbburluq bilən məqrurluq idi. Qünki ibadət qilqandin keyin, əzümni pak, baxqilarni bolsa gunahkar dəp qarayttim. Bəkmü bi'aram bolattim, zadi qandək qilsam gunahqin azad bolalaymən, sawablik ixlarni qilmisam dozahqa qüximən degən oylarda bolattim. Muxundək qorkunqlar meningdə da'im bolup turatti. Mən əzümning xəri'ətkə əməl qilalmaydiqanliqimni hes qilip qaldim, bu yük manga tolimu eqir kelətti. Xu qaoqlarda əzümning təkəwadar musulman ikənlikimni bildürüx

üqün uzun saqal qoyuwaloqanidim. Əmdilikta bolsa, mən saqalni alduriwəttim, özümni Hudaqqa tapxuroqanikənmən, undaqta bundaq kərinüxləрни saqlap qelixning yənə nemə həjiti bolsun? Qoxnilirim bolsa: «Gərqə Huda kixining kənglini bilgən bolsimu, lekin xəri'ət degən sirtki qiyapətni asas qilidu» dəp mənqa qarxilik kərsitixkə baxlidi. Mən: «Mən musulman boləqinim üqün xəri'ətkə əməl qilixim, namaz oquxum wə roza tutuxumla boldi» dəp, ularning pikiririgə pisənt qilmidim, əmma kənglüm tehiqə bi'aram idi.

Xu künlərdə mən kəzümni dawalitix üqün Taksila xəhərigə «Məsiq muhlisi» bərpa qiloqan bir dohturhanoqqa beriximoqqa toqra kəldi. U yərdə, Məsiq muhlisirining Hudaning səzlrini jakarlawatqanlikini anglap qaldim. Pütүн dikqitim bilən qulak saldim, ularning səzliri mening kənglümdiki qigixləрни yəxti. Dəl xu küni mən: «**Əy japakəxlər wə eoqir yük yükləngən həmminglar! Mening yenimoqqa kelinglar, Mən silərgə aramlik berəy!**» (Injil, «Matta» 11-babtin) degən əjayib səzləрни anglidim. U ayət turmuxumni əzgərtiwətti. Qünki mən xəri'ətning eoqir yüklirini əz üstümgə yüqliwaləqan bolup, həqkandaq tayanqim yok idi. U ayət meni axu Injilni qüxəndürgüqi bir xərhqi bilən səzlixixkə türtkə boldi.

Dawalax tamamlinixi bilən mən əyümgə qayttim. Injil hux həwirining həqikət ikənliki meni pütünləy ixəndürdi. Əmma ilgiriki diniy qə'idə-yosunlarni taxliwetix unqə asan ix əməs idi. Həqlər nemə dəydu? Uruk-tuqanlirim məndin yüz ərüp, mənqa nəprətlinixi mumkin. Hux həwəрни angliqəndin keyin, ularning ixi mənqa eoqir dəhli yətküzgənidi. Mən rohiy jəhəttin qəttik elixtim wə bək qəttik bax qaturdum. Əmma du'a qilixni taxliwətmidim. «Mənqa toqra yol kərsətkəysən. Məsiq

Əysağa əgixixkə küq bərgəysən» dəp du'ani dawamlaxturdum. Rəb Məsih Əysaning, məndək bir gunahkarning towa qilip, du'a qiliximni qobul qilidiqanliqioğa wə mangu təsəlli wə amanliq beridiqanliqioğa ixəndürüldüm.

Hudağa təxəkkur bolsunki, U mangu jasarət bərdi. Mən Taksilağa yənə berix qararioğa kəldim. U yərdə mən Rəb Məsih Əysani Qutkuzoquqim dəp bilip altə aydin keyin qəmüldürüldüm. Keyin mən Hidir'abad xəhorigə muqəddəs Təwrat, Zəbur wə Injilni qongkur əginixkə bardim. U yərdə, Hudaning Məsih Əysani qurbanliq qilix (krestka mihlax) arkilik mangu kərsətkən mehir-xəpkitining nemə ikənlikini, Əz Oqlidiki insanoğa kərsətkən mehir-muhəbbitini qüxinip yəttim. Bu əginixlərdin keyin, mən ilgirki məktəp həyatimdiki oquxlirimni taxliwətkənlikim üqün bilim jəhəttin kəp yetərsiz ikənlikimni, əmdi tehimu kəp bilimgə erixixim kerəklikini həs qilip yəttim. Mən hazır bir tərəptin bakalawrlıq kinixkisini elix üqün əginiwatimən, bir tərəptin Məsih Əysaning hux həwirini tarkitix hizmiti bilən xuqulliniwatimən. Huda guwahliq berixim üqün, Məsihkə tayinixtin kəlgən xad-huramliqni baxqilar bilən ortaklixixim üqün mangu küq-qudrət yətküzidu.

Məsihkə ixinip towa qilojinimdin keyin, mən nuroqun qiyinqilikka duq kəldim, əmma Rəbbim mangu mədət berip, azduruxka uqriojinimda mangu oqəlibə yətküzgənidi. Dəsləptə a'iləmdikilər mangu kattik qarxi turoqanidi, əmma keyin meni qobul qilixka baxlidi. Ümidim a'iləmdikilər meni qobul qilojinidək Rəbbimnimu qobul qilixidin ibarət idi. Nijatliq ix-hərikətlərdin əməs, həttə xəri'ətkə əməl qilixka tirixixlərdin əməs, bəlki Hudaning mehir-xəpkitidin kelidu, degən həqikət meni həziroqiqə xadlanduridu. Muqəddəs Kitabning deginidək: —

«Həkkaniy adəm yok, hətta birimu yoktur,

Yorutulğan kiximu yoktur» (Injil, «Rimliklarğa» 3:10)

Wə: —

«Silər xəpket bilənla ixənq arkilik kutkuzuldunglar. Bu ix ezünglardin kəlgən ix əməs, bəlki Hudadin kəlgən iltipət — u zadila adəmləning əməl-əjridin kəlməydu, bu həm heqkimning mahtanmasliki üqündur» (Injil, «Əfəsusluklarğa» 2:8-9)

Turmuxum pütünləy əzgərtildi. Həklər üqün hizmət kilixtiki roh ilgiriki təkəbburlukum wə məqrurlukumning ornini basti. Məsihkə ixəngəndin keyin, mening nuroqun addiy hizmət wə əmgəkləni kiliximğa toqra kəldi, məsilən, baxkilarğa hux yakmaydioğan pol süpürux, kaqa-kuqilarni yuyux, kəzətqilik kilix wə baxkilar. Bu bəhtim «Silərgə məlumki, yat əllər üstidiki həkümranlar dəp hesablanğanlar qol astidiki həlk üstidin buyrukəwazlik kilip hakimiyət yürgüzidu, wə hokukdarliri ularni hojayinlarqə idarə kilidu. Biraq siləning aranglarda bundaq ix bolmaydu; bəlki silərdin kim mərtiwilik boluxni halisa, u siləning hizmitinglarda bolsun; Wə kim aranglarda birinqi boluxni istisə, u həmmə adəmning quli bolsun. Qünki İnsan'ooqlimu dərwəkə xu yolda kəpqlik Mening hizmitimdə bolsun deməy, bəlki kəpqlikning hizmitidə bolay wə jenimni pida kilix bədiligə nuroqun adəmləni hərlükkə qikiray dəp kəldi» degüqi bolğan Məsih Əysağa tayiniximdin kəlgənidi (Injil, «Markus» 10-bab, 42-45 ayət).

Mən hazır ottura məktəptə oqutquqilik kilimən. Ma'axim təwən

bolsimu mən intayin hux yürimən. Kəlgüsidə Rəbbimgə tehimu ünümlük
hizmət qilix üçün Təwrat, Zəbur wə Injilni əgənməkqimən. Hudaning
məqsiti meningdə əməlgə axuruloqay, Hudaning Məsih Əysada məndək
bir ərziməs gunahkaroqa kərsətkən meħribanlığını wə xəpkitini kixilər
bilən ortaklixixitiki pürsətlər kəprək kəlgəy dəp intizarlıq bilən du'a
qilimən.

Amin!

5. «Mən kəqürüm qilindim!» (Serrale'on jumhuriyitidin boloqan guwahlıq)

*Adəmning əzidə bolidioqan gunah tuyoqusi əzining kəqürüm qilinixqa
moħtaj ikənlikini hər waqit əskərtip turidu. Afriqidiki Serrale'onluq Yüsuf
Səydu Mans isimlik bir adəm əzidin əyiblik ötkən bir ixta, Əysa Məsihkə
etiqad qiloqan bir momayning əksiqa əzidin kəqürüm sorioqanlıqi uni
qongqur oylاندuruxqa türtkə boldi. Uzun ötməy, u əzi Məsih Əysadin
kəqürüm tapqan wə xu qaoqdin beri Məsih Əysaning hizmitidə bolup kəlgən.
U birnəqqə yil, Serrale'on jumhuriyitidə ötküzülgən «Hər bir adəm üçün
yengi həyat» degən hərəkətkə yetəqçilik qiloqan. Bugin u Serrale'on
jumhuriyitidiki wə baxqa yərlərdiki jama'ətlərdə baxlamqçilik rol oynimaqta.*

Ata-anam Fulani (Fulah) kəbilisidin idi. Atam İslam jəm'iyitining
rəhbiri idi, xu səwəbtin bolsa kerək, mən pütünləy İslam dini tərbiyisidə
qong boloqanmən. Mən altə yaxqa kirgən yilim, oqux üçün öz yurtumdin

ayrilip, bir «karmoko» (ərəb til o'qutquqisi)ning kexioqa əwətilgənidim. Mən uning yenida səkkiz yil turdum. U manga Qur'an wə Islam xəri'itini əgətti: mən roza tutuxni, sədikə berixni, qurbanlik qilixni,... ixkilip musulmanlarning barlik burqlirini əməlgə axuruxka baxlidim. U künlərdə mening Injil toqrisida heqkandak həwirim yok idi. Qünki xu rayonda Məsih muhlisliri yok idi.

Qur'anni ikki rət toluq əginip qikqandin keyin, əyümgə kayttim. Atamning meni əz yurti Gwiniyə jumhuryitidiki Mamu rayoniqə əwətitx pilani bar idi, əmma əməlgə axuralmay u aləmgə kətti. Xu qaoqlarda mən bəzi Məsih muhlislirini uqritip qalattim, ular meni əz məktəplirigə kirixkə təklip qildi. Ularning etikadiqə qizikmidim, qünki Islam diniqə ixənqim kamil idi, əmma mening Ingliz tilini əgəngüm, zamaniwiyy ma'aripka erixkümümu bar idi; xunga ularning təklipini qəbul qildim.

Mən bu məktəptə Məsih etikadi manga heqkandak təsir yətküzmiqən əhwal astida bəx yil oqudum. Xu qaoqda mən yaxanoqan bir ayal oqutquqining əyidə turoqəq uning hizmitidə boləqanidim. Uning əyidə du'alar bolup turatti, Təwrat, Zəbur wə Injil toqruqluk təlimlər berilip turatti; hətta mənmu bəzidə muhlislarning ibadət yioqiniqə kirip qarap olturattim, ləkin Məsihlik etikadiqə ixəndürülginim yok.

Bir küni xu rayondiki waliy məktəpni kəzdin kəqürgili kəlgənidi, ayal oqutquqi uni qüxlük tamakka təklip qiliptu. U meni tamakni üstəlgə yətküzüp beriximni tələp qildi. Mən uningqə qoxuldum. Əmma keyin mən kajlik qilip gepimdin yəniwaldim, xundakla uni rənjitip qoydum. Ətisi uning əyigə hizmətkə barəqinimda, u meni əygə kirgüzmididi. Xunga mən məktəpkə kayttim. Əzümning qiloqan yaman iximoqə pərwayim pələk idi.

Qüxtin keyin öyigə yənə bardim. Bu momay ixik aldida turuptikən. Mən uningoğa yeqinlaxqinimda u ismimni qaqirip, bəkmü pəs awazda: «Səydu, meni kəqür» — dedi. Mən birhaza jim turup andin: «Nemə üqün?» — dəp soridim.

U: «Mən ətigəndə səndin rənjiptimən» — dedi.

Mən gunah toqrisida bir qetimmü əstayidil oylinip bakmioqanidim, lekin bu ix meni qongqur oylandurdi. Nemixqa u məndin kəqürüm soridi, mən özüm əyiblik tursam, əslidə mən özüm uningdin kəqürüm sorixim kerək əməsmidi?

Huda muxu Məsih muhlisi bolqan momayning kiqik pe'illiqi bilən kəqürüm sorixi arqilik məndə özümdiki gunahqa nisbətən oyoqitix pəyda qildi, meni oylandurup qoydi. Bu ix bolsa, Hudaning məndək bir gunahkarni Əz yenioğa qayturup əkelixniki alamət yolining baxlinixi bolqanidi. Uzun etməy bu qədirlik momay meni Gidəndəmbu xəhirigə yənimü kəprək əginixim üqün əwətti. Xu yərdə mən Məsih muhlislrining bir yioqinioğa qatnaxqinimda, Huda bir təlim bərgüqi arqilik manga söz qildi. Bu təlim bərgüqi wəz eytkəndin keyin, birsining «Yioqin ahirlaxqanda bizgə bəht-bərikət tiləp du'a qilip bərsingiz» dəwatqinida, mən bolsam allimüqəqan tizlinip olturup, Rəb Əysa Məsihkə gunahlırimni iqrar qiliwatqanidim. Mən kənglümdiki əjayib birhil tinq-amanlıq wə huxallıqtin özümning kəqürüm qilinoqanlıqimni həs qilalidim.

Əmma mən öygə qaytip kelixim bilənla, əydikilərninq qarxilixioğa uqridim. Taoqilirim mening öygə kiriximni mən'i qildi, keyinki ikki yil iqidə mən öygə qaytalmidim. Əmma keyin taoqilirimning manga heq amali qalmidi, əksiqə ular məndə qong əzgirixning yüz bərgənlikini

bayqar qaldi. Bu wəqədin ilgiri, mən əydiki qong jedəlqining biri idim. Mən nuroqun adəmlər bilən soquxqanidim, hətta yaman ix qiloqanlik səwəbimdin birnəqqə ketim sotqa qaqirtiloqanidim. Məsihqə ixənginimdin keyin, həliqi əski qilmixlarning birər sayisimu qalmioqanidi.

Xunga ular meni öz gepigə kirgüzəlmigəndin keyin, mening əygə qaytiximoqə yol qoydi. Keyinki künlərdə ikki akam wə bir singlingimu Məsiq Əysani tonutquzoqanidim.

Əysa Məsihqə etikad qiloqinimni oquq etirap qilix üqün suoqə qəmüldürüldum. Mən keyin yurtumda tət yil oqutquqilik qildim. Bir məzgil tehimu qongqur tərbiyə aloqandin keyin, mən muhlislar jama'itidə hizmət qilixqə baxlidim. Yurtimizdiki «quroqəq pəsil» (yamoqur yaqmaydioqan) məzgilidə hərqaysimiz hərqaysi yezilaroqə berip, Məsiq Əysa tooqrisidiki hux həwərnə jakarlaymiz. Yurtimizda Məsiq muhlisliri kəpəyməktə.

Məsiq Əysa mening həyatimni əzgərtip, meni Hudaqə yeqinlaxturdi. Mən həq yərdin tapalmaydioqan hatirjəmlikni Uningdinla taptim. Uning meni gunah qilixtin saqliyalaydioqanlikini, uruq-tuoqanlirim meni taxliwətkən waqitlardiki kəp sinaxlarda wə azablimda Uning məndin toluq həwər aloqanlikini bilimən. Bununqə guwahlik berip bu hux həwərnə yətküzüx bilən xuqullanmaqtimən.

6. «Qimmətlik mərwayit» (Pakistanlik tewipning guwahliqi)

«Muhimi waz kəqkən nərsilər əməs, bəli erixənliktur. ...mening ming

jenim bolsa həmmisini Məsih Əysağa beqixlayttim»

«Pakistanlik dohtur Muhəmməd Abdul Kayyum Daskawiy ihlasmən ziyaliy a'ilidin kelip qıqқан bolup, u «Pakistan məmlikətlik azadlıq təxkilati»ning ixliri üqün aliy məktəptiki oқuxini tohtitip qoyoqanidi. Lekin u kitab oқux aditini dawamlaxturdi. U tasadipiy muqəddəs Injilni oқux pursitigə erixti. Injildiki muhəbbətlik bir Hudaning əz oqlining gunahlırini kəqüridioqan atilardək Hudalıki toqrisidiki həwər uni nahayiti jəlp qildi. Əmma uning Məsih muhlisining bir a'lsini ziyarət qiloqanlıki uning a'ilisidə xunqə dəhxətlik inkas qozoqiwəttiki, u əyidin qikip ketixkə məjbur boldi. U musapir bolup qaldı. Xuning bilən u Məsih muhlisi bolux qararioqə kəldi. U nuroqun japa-muxəkkətlər arkilik Hudaning mehir-xəpkitini tonup, uning padixahlikiqə kirip, hatirjəmlikni tapti. Keyin Pakistanda danglik ma'aripxunas wə muhlis jama'ətliri arisida yetəkqi bolup yetildi, xundaqla millət wə həlkning hərmitigə sazawər boldi».

Mən 1903-yili Siyalkot degən xəhərdə, əzlırini Muhəmmədning dəwridə Məkkə xəhiridə həküm sürgən Kürəyxlərdin qıqқан dəp qaraydioqan bir a'ilidə tuoquloqanidim. Taqam birinqi bolup Urdu tili luqitini tüzgüqi wə birnəqqə kitab, dəwətnamilər həm xe'irlarning aptori bolup, dangki qıqқан alim idi. U Islam diniqə tolimu ihlasmən idi, diniy yioqinlarda nutuq səzləxkə da'im təklip qilinatti. Atam dəsləptə Siyalkotta oқutquqilik qiloqan, keyin Ludhiyana xəhiridə birnəqqə yil hizmət qilip, 1919-yilidiki qalaymıqan məzgilidə Siyalkotqə qaytқан. Xu qaoqda mən intizami qing wə oқutquqilirining süpiti yukiri, Məsih muhlisliri baxquridioqan danglik «Murray» degən aliy məktəptə bir məzgil oқuxta boldum. Bu yərdə Muqəddəs Kitab (Təwrat, Zəbur, Injil)din elinoqan dərslər ətülətti; əmma bundaq dərslərgə kəlginimizdə mu'əllim

du'a qilix üqün kəzini yuməqan waqtidin paydinilip biz musulmanlar o'rippidə tikiwetəttuk, yaki bolmisa mu'allimni tənglikdə qoyidəqan so'allarni sorap turuwalattuk.

Xu künlərdə siyasiy puraq nahayiti küqlük idi. Kixilər siyasiy ərkinlikni tələp qilixatti. Türkiyəning Sultani təhttin qüxürülgənliki, həlipilikning ərūwetilgənliki bilən kixilər qaynam-taxqinlikqə qəmgənidi. Xu yərdiki tinqsizlik manga qattiq təsir qildi, mən aliy məktəptiki oquxumni tohtitix qararioqə kəldim. Meni həqkim rayimdin yandurulmaytti.

Həzir kitab oquxqə waqtim kəp idi. Taoqamning kütüphanisini təpsiliy kərup qiktim. Taoqam əzi yazəqan «Həqiqiy bir Hristi'anning du'asi» degən urduqə xə'irlar toplimioqə kəzüm qüxti. Uni kərup həyran qaldim, dərhal uni oqux üqün olturdum. Uning asasiy məzmuni xuki, Məsihiylər Hudaning yolidin ezip ketixi bilən, musulmanlar bolsa həqiqiy etiqadning iz basarliridin bolup qikidu. Kitabta taoqam hristi'anlarni öz etiqadidin waz keqip, Islamni qəbul qilixqə ündigənidi. Bu bolsa musulmanlarning ən'əniwiyy pozitsiyisi idi. Kitabning Injilning bəzi ayətlirigə kərsətkən izahətliri bar idi, xunga mən bu yərləni birsi ilgiri ataməqə sowəqə qiləqan Injildin izdidim. Bu ayətləning aldi-kəynidiki ayətləni oquxum bilən Injilning bəzi təmsilliri, məjiziliri wə təlimlirini uqrattim. Oqūqanliriməqə əqlim həyran idi; nemixkidur etiqad-əqidilirimning Injildiki bilən qong pərqliri barliqini qüxənməy qaldim. Huda bilən adəmlər otturisdiki munasiwət toqruluk deyilgənliri meni əjayib təsirləndürdi. Məsihning təmsilliridin biri boyiqə, «Əz yolidin ezip kətkən bir oqlini kütüp turoqan ata»dək bir Huda barmu? Həq bolmioqanda qandəq qilip Huda adəmgə Ata bolalisun?

Bundak məsilələr meni bək bi'aram kildi. Bularni a'ilidikilirimgə desəm eşiir awarqilikğa qalattim. Məsih, Əysaning yolini tutqan bir sawağdiximdin yardım soridim. U meni ihlasmən wə nahayıti bilimlik bir muhlis aqsakal tonuxioğa tonuxturup qoydi. Biz birnəqqə sa'ət paranglaxtuk, keyin yənə kəruşükə kelixtuk.

Kitabni okuxni dawamlaxturdum. «Muhəbbətlik bir Huda» degən bu söz meni məhliya qiliwaldi. Injil təswirligən bu muhəbbət həmmə insanni ez koynioğa alidioğan, pak, sap, mukəddəs bolup, bizning jəmiyitimizdə tiloğa aloğan «muhəbbət»tin xunqə əgziqə idi – uning əhmiyiti mening oyliqinimdin artuk idi. Kixini tehimu oylanduridiqini Injilning «Matta» kismida hatiriləngən, Məsih, Əysaning «muhlislaroğa bərgən yolyorukliri» addiy əmma kixining bexini qaturatti. Əmma bu kismidiki «Üqning birliki» wə «Əysaning krestğa mihlinixtiki qurbanlikida kəqürüm qilinix» degənni xu qaşda qobul qilalmidim. Ata-bowilirimning etiqadidin guman qiləqum yok idi, əmma bu yengi dunya meni əzigə jəlp qiliwaloğanidi.

Bu məzgildə mən Siyalkotğa yeqin jayda ötküzülgən məmləkətlik musulmanlar tawapqahı diniy murasimioğa katnaxtim. Xunqə nuroqun kixilərnin nemixğa bu tawapqahğa kəlgənlikini bilgüm bar idi. Tawapqilar arisidiki uzunioğa sozuləqan wəz-nəsihətlərnəni anglap olturdum. Kəqlik tamak yeməy məzin bamdat namazoğa əzan towliqoqə bir pədə uhliwaldim. Bamdat namazdin keyin mən qorsikim aq wə həlsiz həlda poyiz bilən öygə qayttim. Azrak birnemə yəwelip yənə uhlidim.

Qanqilik uhliqimni bilməymən, əmma oyoqinixim bilən qattik sarasimigə qüxtüm. Atam mening bu muhlis aqsakilini ziyarət qiləqanlikimdin həwər tepip, bu ix toqruluk məndin həqnemə sorimayla

meni kattik urdi, meni ez kününgni ezüng al, döp öydin qikiriwatti. Bundak küqlük inkas kayturuxning säwäbi män Mäsih, Əysaoqa ixənq baqlisam, ihlasmən diniy ərbablar döp qarilip kəlgən a'iləmning ojururioqa kattik zərbə bolatti. Yənə kelip yurtimizda İslamning qarax-əhkamliri toqruluk gumanlik so'al sorax eqir gunah döp qarilatti. Bir nəwrə akam manga: «Sən əslidə ez ukam iding; birak əmdi sən mening duxminimsən» – dedi. Pulum, aqquqlirimmu yokilip kətkənidi. Manga iq aqritkan bir hammam kəqkiqə uhlimay olturup zəhmi-jarahətlirimni yuyup tengip koydi.

Həzir a'ilidikilirimdin ayrilip kelixim bilən Əysaning həqiqətən Kutkuzoquqi-Məsih ikənlikidin mändə heqkandak guman qalmidi. Mən Pasrurda turidioğan bir dostumni izdöp bardim, u meni Pasrurdiki bir muhlis aqsakaloqa tonuxturup koydi. Bu təjribilik adəm Pasrurda Məsihkə boləğan imanımı qemüldürülux bilən axkara etirap qilsam, manga hətərlik ikənlikini sezip meni bu yərdin 700 kilometr yiraqtiki Landha'ur degən xəhərgə əwətti. U yərgə poyiz bilən bir sotka mangoqandin keyin yetip bardim. Mən baridioğan jay xəhər sirtidiki 1400 metr egizliktiki taoqda idi. Mən hərıp-eqip aran yetip kəldim. Ular meni bir yataqqa orunlaxturup koydi, kariwatta yetip dəm aldim. Kəq kirixi bilən bək sooquk bolup kətti, ədiyal nepiz ikən, tang etixini kütüp yattim. Əy karangoqu idi, birak kəlbim meni issitidioğan bir eytkusiz illik huxallikqa toloqanidi. Keyin män mögdöp qaloğan ohxaymən, qünki birsi ixikni qəkti. Ixikni aqşam quyax taoqdin nəyzi boyi ərligənidi. Meni yoklap kəlgən adəm urdu tili əgitix üqün meni yallimakqi boldi. Mən uningdin Injil toqruluk nuroqun bilim aldim. Quxtin keyin xu yərdiki yənə bir oqutquqi manga ikki kün iqidiki tunji tamakni etip bərđi.

Mən xu yərdə etiqadimni etirap kilip suda qemüldürüldüm. Mən on

səkkiz yaxşı kirgən idim. Xu yıl küzdə mən Rawalpindi degən xəhərgə əginixkə bardim. Miladiyə (Rozdestwa) bayramıda muhlis yiqini ayaqlaxkəndin keyin yataqqa qayıttım. Məni heçkim tamaqqa təklip kilmidi, məndə pul yok idi. Yataxhanining bir xizmətqisi mənə iq aqritip ikki som berip turdi, bir somni qüxlük tamaqqa sər p kildim, yənə bir somni kəqkə qaldurdum. Kəqtə derizini birsi qəkti. Berip qarışam məktəptiki bir professor mənə birnəqqə pırənək və mewilərnı elip kəptu. U: «Ayalım bularnı sizgə əwətti» — dedi. Bu xəhər boyiqə mənı oylaydıqan pəkət bir kixila bar ikən! Bu addiy dostluq keyinki yıllardiki qimmətlik dostluqning baxlinixi idi.

Atam mənı Məsihkə əgixix iradəmning qinglikini kərüp, mən bilən əpləxti. Əslidə u mənı «Hristi'an bolup kətting» dəp, mənə yardım berixni rət qiloqanidi, mənə əmdi mənı oquxlarda erixkən utuqlirimdin pəhirləndi.

Buni oquqan kəp kixilər bu mundaq yaloquzluq, japa-müxəkkət və dərd-ələm qekixkə ərziydiqan ixmu? — dəp sorixi mumkin. Baxkiqə qilip eytkanda, mən Məsih muhlisi bolup nemigə erixtim? Muqimi waz kəqkən nərsilər əməs, bəlki erixkinidir. Bu toqruluk Məsih əysaning mundaq danglik bir təmsili bar: Mələm bir kixi etizdə bir mərwayit uqratqan. Keyin u həmmə mal-mülükini setiwetip, bu etizni aloqan, xundaqla mərwayitqə erixkənlikidin huxalliqqa qəmgən. Əmdi kim bu kixigə həsdaxlik qilidu? Mən dəl xu etizdin mərwayitni tepiwaloqan kixidurmən. Mən yənə kelip Məsihning baxqə bir təmsildiki esil mərwayitlarnı izdəp yürüp, bək qimmətlik, bək qiraylik bir mərwayitni uqratqan, həm xu mərwayitni setiwelix üqün həmmə nərsisini setiwətkən sodigərdurmən. Mən Məsihtə bolqan yengi muqəddəs həyat, U bizgə əpkəlgən Hudaqə bolqan tonux, həlak qiloqili bolmaydıqan buzulmas ümidkə erixtim. Mən

xunqə kəp japa-muxəkkətlərnı qəkkən yaki qekıdıoan bolsammu, bu mening erıxkənlırim aldıda həqnərsə əməs.

Məsih bolsa mangu bu təmsıldıki axu «ıntayın kımətlik mərwayıt»tur. Bu dunyada əng yahxısı, əng sepi, əng uluqi mərwayıt ikən. Muxu kımətlik mərwayıtka erıxix jəryanıdiki bəzi ıxlar ıntayın dərdlik bolqını bilən, mən ularning həqkaysısını əzgətküm yok; mening ming jenim bolsa həmmısını Məsih Əysaoqa beoıxlayttım. Əzi muhəbbət bolqan bir Hudanı tonux adəmning əkli yətməydıoan ıx bolsımu, bəribir həkikəttur. Buningdin yukıri turoan həqnemini bilməymən.

Mangu nisbətən əng karamət ıx xuki, U insanlardın həsabsız yukırıda turoquı bir Hudadır, xundaqtımu U meni həkikiy, durus adəmlikkə kətürüx üqün Əzini təwən kılqan Hudadır! Məsihtə bolqan mirasimiz nemidegən karamət-hə! U hər bir kılqan ıxlıri, həmmə adəmgə oquq turıdıoan «oquq-axkara» Məsihdur. Uning həqkandəq yoxuroqudək ıxi yok, həyatıda «kərangəquluk» yok, yaman oqərizi yok, yoxurun xərtliri yok, U toluq ərkinlikni səyidıoan Hudadır. Bəxkılarning hizmitidə bolsa U muhəbbət ıqidə julalinip turıdu. U krestka mihlanqan wəqtidə düxmənlirining Uni: «U bəxkılarnı kətquzoan, əzini kətquzalmaydu» degənlikı, Uni mazək kılıx üqün bolsımu, əməliyəttə Uning uluqlukını bizgə kərsitip berıdu. Qünki U bizni kətquzux üqün Əzini kətquzuxni rət kılqanıdı. U krestka mihlinip əlgüqə bəxtin-ayək sadik, oqəyur, wədisidə turoanıdı.

İnsanlar tarıhıda Uningoqa ohxax xunqə aliyjanab, sap, yırəkni kərər, sehi wə bəxkılarnı kəqürüxkə təyyar turıdıoanlar bolqan əməs. Bu dunyada əzüm tonuydıoan əng yahxi kixilər, dərwəkə dəl Uningoqa əng ohxaydıoan kixilərdur. Uningoqa ohxap ketıdıoan kixilər kəprək bolqan

bolsa, bu dunya jənnətning əzi bolatti. Əzəldin kixilərnin Uningda Hudalik təbi'iti bar dəp qarap, Uningoşa ibadət qiloqanliqi heqkandak əjəblinərlik ix əməs. U bolsa pütün nəzirini «ərxtiki Atisioşa mərkəzləxtürgən teleskop», xuning bilən U ərxtiki Atisining julalığını əlüp ketidioşan ər-ayallaroşa yeqinlaxturidu.

Əgər həman bir küni bu elixangoşa dunya ongxalsa, bu kixilərnin Uningoşa əgəxkənlikidin bolidu. U Əzi həm insanning toşra nixani həm tarihning nixanidur. U dunyaoşa yengi kəzkarax, yengi danalix, yengi qüxəngilər, yengi ümid əpkəlgən. Gərqə mən Uning harakterining hərəkandak jəhətigə yetix wə yaki U manga buyruşan hərəkandak ixlarni orunlaxtin xunqə yirak bolsammu, U yənila meni qayil qiloşan, mən təxna boluşan əng uluş, əng aliy Boluşuqidur. Bizdə Uning qiloşan wədisi barki, Uning yardimi adəmnə əzgərtidu, Uning bizgə boluşan dostluqining küqi bilən adəmlər mukəmməllikkə, bəhtkə erixidu.

«Rumka əynək bolmisa xarabning rənggini kərəlməysiz,
Həlbuki, rumkioşa xarab quyulsa, əynəkni kərəlməysiz,
Xuningdək Məsişning hər bir güzəlliki kərünməş Hudani sürətləydu,
U dunyadiki barliq həlq-aləm aldida Hudalik julalığını
kərsətküqidur».

7. «Həmmə ix əzgərdi» (İrandin boluşan guwahliq)

«Mən towa qilixim kerək! Əzümni «aləmdə bir» dəp qarioşanliqimoşa towa qilixim kerək... Hudaning meşir-xəpkiti bilən, mən əzümning biqarə

bir gunahkar ikənlikimni bara-bara tonup yəttim, Rəbbimning manga rəhim kəlixini ətünidioqan dərjigə yətkənlikimni tehimu həs kəlip yəttim».

Iranlıq Həssan Dəhəkani-Tafti, musulman a'ilisidə tuoqulup, Məsihiylər kuroqan məktəptə oquloqan. Bu məktəpning təsiri bilən u Məsih Əysaoqə əgixixkə jəlp kəlinoqan. Birnəqqə yil ətəkəndin keyin, u kənglidə hatirjəmlək wə aramlıqkə erixəlmigən tuyoquda boləqan, u kəytidin qongkür towa kəlix arkəlik Rəb Məsih Əysani yengidin tonup yətkənidi. Keyinki künlərdə, u Irandiki muhlis jama'ətliri iqidə aqsəqəl boləqan. 1979-yili Iran inkilabi wəqətlirida, Məsih muhlislrining tartkən azab-oqubətliridə nuroqun hətərlək əhwəlləroqə duq kəlgəndə, u jəsərət wə kəysərlik kərsətkən.

Mən Iranning ottura kəsmidiki Yəzd xəhərigə yəqin boləqan Taft degən bir yezida tuoqulup qong boləqan. Yəzd xəhəridiki «Məsih muhlisi dohturhana»sining kərsətkən mehir-xəpkiti bilən anam Əysa Məsihkə ixinip, Məsihdə bolidioqan Hudaning mehir-muəhəbbitini tonup yətkən. U Əysa Məsihni Kütquzoquqim dəp etirap kəlip qəmüldürülgən. Əmma 1914-yili bu dohturhanining takəlip kəlixini uni Taft yezisioqə kəytip kəlixkə məjbur kəloqan. U yərdə u Muəhəmməd isimlik bir musulman tuoqkənioqə yatlık kəlinoqan.

Xu yərdə turuxluk bir Məsih muhlisi boləqan Kingdon hanim əyimizgə pat-pat kəlip turatti. Bəzi wəqətlərdə əyimizgə yigirmə nəqqə kixi jəm bolup qəlatti. Ular bolsa Kingdon hanimning Injilni qüxəndürüxini anglaytti. Bəx yaxkə kirginimdə, anam tügəp kətti. Bu mən üqün tolimu pəji'əlik bir ix boldi. Əmma keyin qüxəndimki, Huda muxu bəhtsizlik arkəlik manga yaxilik ata kəloqanikən. Mən əslidə xi'ə

məzhəpidiki musulmanlarning tərbiyisidə boləqan; hər yili «Həsəynning wapati»ni hatiriləx mərikisigə qatnixip turoqanmən. Əmma Kingdon hanim bolsa atamoqə da'im degüdək: «Həsənni Yəzd xəhərigə oquxqə əwətsingiz» dəytte. Qünki anamning ahirki wəsiyiti, meni Məsih muhlisi tərbiyisidə oqutuxtin ibarət idi. Ahiri atam Qur'anni eqip pal saldurup baqtı. Palda «Bu ixning yaxhi bolidioqanliqi» qıqtı. Xuning bilən atam meni u məktəptə oquxqə ruhsət kıldi. Yəttə yaxqə kirgən yilim, mən qiraylıq kədimki xəhər Isfahanoqə oquxqə bardim. Xu yərdə Məsih muhlisliri bərpa kıloqan dohturhana, institut wə məktəplər bar idi.

Mən bir məzgil rohiy jəhəttin dawaloquq həlitidə boldum. Yazlıq tətılning dəslepki biriniqi, ikkinqi həptiliridə mən özümni «Məsih muhlisi» dəp həsəblap, etiqad toqrisida qoxna-dostlirim bilən «Qutkuzoquqi Məsih Əysa həmmidin üstün» dəp talax-tartix kılixqə baxlidim. Əmma birnəqqə həptə ətkəndin keyin, mən yezimizda boluwatqan musulmandarqilik kəypiyatining küqlük təsirigə uqrap kaytidin musulman boldum. On ikki yaxqə kirgən waqtimda, hristi'an məktipidin aloqan təsirim yurtumda kaytidin musulman boləqan waqtimdiki təsirimdin heli dərjidə yukiri boldi. Xuning bilən mən Taft yezisioqə kaytqan waqitlirimda etiqad üstidə tehimu küqlük talax-tartix kıldim! Muxu səwəbtin atam meni qoxnilirimizning besimi bilən məktəptin yanduruwaldi. Əmma Kingdon hanim wə Isfahan xəhridin kəlgən bəzi kixilər dadamoqə qayta-qayta meni əslidiki məktipimdə oqutux kerəklikini dəwət kıldi. U yənə Qur'an eqip «pal» saldurdi, palning nətijisi «Məktəpkə qaytsang həyrlik bolidu» dəp qıqtı. Dadam məktipimgə qaytiximoqə maqul boldi. Məktəptiki əginixim tolimu nətijilik idi.

On səkkiz yaxqə kirgən yilim mən etiqadimni etirap kılip suoqə

qəməldürüldüm. Mən atamə: «Mən Məsih Əysadin özüm halioğan bəht wə xadliqni taptim» dəp hət yazdim. Tətil kelixi bilən Taft yezisioğa kayttim. U yərdə nuroqun qarxiliklaroğa uqridim, öz a'iləm bolsa meni kapir dəp qaraydioğan bolup qaldi. Əmma ular manga yənila mehriban wə mehmandost idi. Istafan xəhəridiki waqtimda, muhlis jama'iti iqidiki ibadət kilix, kalam-xerif (Mukəddəs Kitab) okux, mədhəyə nahxlirini yezix yaki tərijimə kilix qatarliq ixlarning məs'uliyiti kəpinqə manga berilətti. Xu künlərdiki gədəklərqə huxalliq mən üqün untuloqusiz idi.

1940-yili mən Istafan institutini pütürüp, Tehran xəhərigə əginixkə bardim. Lekin xu yərdiki kəypiyat heli baxqıqə bolup, hudəsizliq pəlsəpisi bilən psihologiyining təsiri heli küqlük ikən. Xu qaoqdiki psihologiyining nəziriyilərigə əsasən, insan degən jinsiy yol bilən wə yaki himiyə-fizika qanuniyətliridin barliqkə kəlgən, pütünləy bir «himiyəlik maxina, halas» degən idiyə xəkillinip qaloqanidi. Muxundəq hudəsizliq idiyiləri mening balılarqə etikadimni alliburun təwritip qoyoqanidi. Lekin mən üqün Tehranning bir yahxi təripi xu boldiki, xu yərdə təjribilik, bilimlik Məsihiy lektor-okutquqilar bar idi. Ulardin biri manga: «Siz üqün barliq ixlər bimənə tuyulsimu, siz du'a kilixni wə muhlis jama'itining yioqinioğa qatnixixni taxlap qoymang» dəp nəsihət kildi. Mən bu obdan nəsihətni qəbul kildim. Tehrandimu mən Amerikilik bir Məsihiy bilən dost bolup qaldim. Biz ikkimiz da'im mungdixattuk, uqrioğan məsililirimiz toqruqluk du'a kilixattuk.

Yaxlar məktəpni pütürgəndin keyin dələt qə'idisi boyiqə hərbiy səpkə qatnixixi kerək idi. Özüm bir Məsih muhlisi, uruxqə qatnaxsam qət'iy bolmaydu dəp bilgəqkə, bu hizmətni ətəxtin haliy boluxqə tirixtim, əmma özümni qutkuzuwalalmidim. Armiyəgə qatnixix jədwilini tolduroqanda özümni «Məsih muhlisi» dəp yazdim. Polkownik manga

«Ata-bowiliringning etiqadini taxliwetipsən, əmdi ha'in bolisən!» dəp kattıq əyibləp warkirioqanidi. Əmma bir məzgil ətəkəndin keyin, mən «liftinant»lıqqa ətürüldüm, ma'aximmu ətəkəndi. Xuning bilən məndə a'ilidikilirimning turmux səwiyisini yukirilitix ümidi tuoquldi. Əmma Hudaning meni öz hizmitigə qaqiriwatqanlığını bilip yəttim; Məsih Əysaning: «Ata-anisini meni səygəndin artuq səyidioqan kixi manga layıq əməstur» degən səzlirini esimgə elip, Əysa Məsihning yoli bilən mangmisam bolmaydioqanlığını həs kılıp yəttim.

Hərbiy səptin qaytqəndin keyinki ikki yil jəryanida, muhlislar üqün kitab nəxir kılıx hizmiti wə yaxlarning hizmitidə boldum. Jama'ət üqün hizmət kılıx meni hux kılatti, əmma ətümning kəngli bolsa bi'aram idi. Qünki mən ətümdə rohiy jəhəttin həqkəndə ilgiriləx yok dəp həs kılıp qaldım. Keyinrək, Əngliyədiki Kambridz uniwersitetigə bilim axuroqili bardım.

Kambridz degən bu qədimki, qiraylıq wə timtas xəhər manga bəkmü yekip kətəkəqkə, tolimu həyajanlandım. Əmma awwalki uroqur turoqan həyajanlirimning pəsiyixi bilən, kənglümdiki həliki bi'aramlıq yənə pəyda boldi. Əmma bu kətimkisi bəkrək küqlük boldi. Mən barqanseri qeribsinip yaloquzluk həs kıldım. Anamni məndin xunqə baldur ayriwətkən Hudani əyiblidim. Kənglümning tegi-təktining muhəbbətsiz, kuruk bir jay ikənlikini həs kılıp yəttim. Meni öz əynim bilən səyidioqan bir səygügə təxna boldum. Nuroqun kixilər baxqılar ətini hux kılidioqan ixlarni kılıoqəndin keyin yaki ularni ətizi halioqan kəlipqə kirgüzüwaləoqəndin keyin andin ularni «səyidu». Mən anining məhir-muhəbbətkə toloqan baqrioqə wə yaki atining kəng oqulaq aqқан kuqıkiqə xunqilik qanmidimki, ularoqə qanqilik təxna ikənlikimni oylisamla, pütün bədinimni birhil sooquk titrək besip, tolimu qeribqilik iqidə qalattım.

Manga ziyankəxlik kılıp, meni öz həlkimdin ayriwətkən kixilərnı əyibləyttim. Bəzidə özümdə bolidioğan öz özümgə iq aqrıtix wə ümidsizlik dolqunliri xunqilik küqlük boldiki, kəz yaxlirim yamoqurdək təkülöp ketətti. Mən Ayup pəyoqəmbərgə ohxax, özümning tuoquloğan künümgə lənət oqudum.

Həqkim meni qüxənməytti, gərqə qüxəngən bolsimu, mən ulardin yardım alalmayttim. «Əzingizni Məsih Əysaoqa tapxurung», «Du'a kılıngizla Huda kənglingizgə tinq-amanlık beridu» — degən səzlər manga pəkət mənisiz quruq diniy ibarilərlə bolup qaloğanidi, halas.

Mən muxundak künlərdə birəylənning tonuxturuxi bilən, yaxlaroqa da'im yardım berip turidioğan danixmən bir aqsaqal bilən kərüxtüm. U ikki sa'ətqiqə yioqlap turup kılıoğan dərd-həlimni anglidi. Mən bu adəmning meni səyidioğanlıki wə meni qüxinidioğanlıkini həs kılıp yəttim, xundakla Hudaning u arqilik mening kənglümni qokum sakaytalaydioğanlıkinimu bilip yəttim. Keyin ikkimiz yənə birnəqqə kətim səhbətlərdə bolduk. Xu jəryanlarda, u manga Zəbur wə Ayup pəyoqəmbərnıng kitabini (Təwratning bir qismi) oquxumni nəsihət kildi. Dərwəkə bu ikki kitabning təsiri xunqilik küqlük boldiki, huddi kuyax nurining muzni eritiwətkinidək, mən uqratqan kiyinqilik wə dərd-ələmlərnimu ənə xundak yokqa qikiriwətti. Həzriti Ayupning səzlrini oquoqinimda, u səzlərnı huddi mən özüm səzləwatqandək bolattim: —

«— Mən öz həyatimdin nəprətlinimən; dərd-ələlimni təküp Hudaqa kəqxaymən...»

«Hudayim, nemixka didaringni məndin yoxurisən, meni nemixka düxmining dəp bilisən?...»

«Ah, Pərwərdigarni tapqili bolidioqan jayni bilsəmkənmən kaxki!» (Təwrat, «Ayup», 10-, 13-, 23-babtin). Kitabni oqup ahirioqa kəlgəndə, özümningmu Ayupqa ohxax sözləni kiliwatqanlikimni bayqap kaldim: «Sən toqruluk nuroqun sözləni öz kulikim bilən anglioqanmən, əmma hazır öz kəzüm bilən Seni kərdüm; xunga özümni ərziməs birnemə dəp qaraymən, puxayman iqidə topa wə külgə milinip gunahlırimoqa towa qilimən!».

Ayup pəyoqəmbərning bu sözliri meningmu səzüm bolup qaldi.

Mən towa qilixim kerək! Özümni «Aləmdə bir» dəp qarioqanlikimoqa towa qilixim kerək. Özümning əsli kiyapitimni əmdi toluk bilip yəttim: — Mən əslidə ətüp kətkən bir xəhsiyətqi, quruk sələt, həkawur, «mükəmməl» sahtipəz diniy roqaniy ikənmən. Mən muhlis jama'itigə yardəm berix üqün «roqaniy bolay» degən məqsət bilən Əngliyəgə baroqan; xundakla özüm roqaniy boləqandin keyin, yənə dawamlıq əginiweriximning həjiti yoxtur, pəkət baxqilaroqila əginix təlimlirini bərsəm bolar!» degəngə ohxax oylarda boləqaqqa, bir sahtipəz roqaniyoqa aylinip qaptimən halas! Hudaning mehir-xəpkiti bilən, mən özümning biqarə bir gunahkar ikənlikimni bara-bara tonup yəttim, Rəbbimning manga rəhim qilixini ətünidioqan dərjigə yətkənlikimni tehimu həs qilip yəttim.

Beximdin yukirikidək nuroqun ixlar ətəkəndin keyin, həmmə ix əzgərdi. Gunahning nemə ikənlikini, Məsih Əysaning daroqa mihlinixi arkilik Hudaning bizni kəqürüm qilix üqün qandak bədəl təligənlikini əmdi bildim. Buni bilix wə Hudaning mehir-muqəbbitini əginixni baxlixim bilən, kənglüm bara-bara yorup, barlik oqəm-qayoqu, oqəxlik,

bi'aramlik yoqilixka baxlidi. Xuningdin keyin əslidiki məndə insan balisi bilən qikixip ətux təs boləan ix, əmdilikdə bolsa asan ix bolup qikti. Mən həmmə adəmləning, hətta manga ohxax bir gunahkar kixiningmu Hudaning mehır-muhəbbitining obyektı bolup səyülidioan, hasliki bar xəhs bolidikən, degən qaraxta boldum, ta haziroiqə xu qaraxta bolup kəlməktimən.

Amin!

8. «Mən ətürwayət uning hizmitini kılımən» (Marakəxlik bir jinayətqining guwahliki)

«Ətmüxümning qarqarangoquluqi, haraktin, pahixə ayallardin, gunahın ikən. Lekin bügünümning yoruqluqi həmmə hatirjəmlikning mənbəsi boləan Məsih əysa tərpidin ata kılinoan xadlik, hatirjəmlik wə aramliqtındur»

Yax Marakəxlik Əhmət Sussi əyidiki tizgindin keqip, jinayət yolioqa kirip qaloan. Əhmət uning ziyankəxlikigə uqrioquqilardin birining əzini kəqürüm kıləanlikiəqa qarap intayin həyran qaldi. Uni kəqürgən bu kixi Məsih muhlisi idi. Əhmət keyinrək Injil oquxka baxlidi, uningdiki Məsihning mehır-muhəbbiti, gunahkarlarni kəqürüxi wə bu dunyaning Kutkuzəuqisi ikənliki həkqidiki hux həwər uni məhliya kiliwaldi. A'ilisidikilər buni anglap uni taxliwətkən bolsimu, keyin uning həyatidiki qong əzgirixni kərüp, yənə uning bilən əpləxti. U Marakəxtə hazirmu Rəbbi boləan Əysaning hizmitidə bolmaqta.

— Өзüm өскән кижик язидин айрилп, таојамнинг өйидә туруп, оттура мәктәптә оқухни давамлаxturux үқүн Kasablanka degән хәһәргә сәпәр килдим. Мән u yәрдә yәнә тижарәттә таојамоја yәрдәмқи boldum. Xu qaојда мән on yәттә yaxқа киргәnidim. Мән qong хәһәрдә болојиним үқүн «xamalоја әгixip» yoldin қикқанлар билән bir yolda mangdim. «Қоја кizliri» wә «xәһәр noқiliri» билән tonuxux мән үқүн тәс әмәс idi, мән tezla ular билән tonuxuwaldim, andin ularning bir әzasi bolup қaldim. Imtiһanlardin өtәlmәy, өзүмning putioја өзүм palta qaptim.

Bir күни таојамнинг ayali jozamdiki мән қizlar билән қүхкән bir рәsimni көрүп қaldi. Таојам әnsirәp atamoја baldur kelixini tapilap bir һәт yollidi. Atam kelip мәndin nemә ix билән waқtimni өtküzgәнlikimni soridi. Мән uningoја: «Putbol oynax билән» дәp jawab бәrdim. Atam ојәzәplinip қizlar билән қүхкән һелиқи рәsimni manga көrsitip: «Yarimas nan кәpi! Көзүмгә иккинқи көрүнгүқи bolma! Sән atangoја layiq әmәssән!» дәp қattiq warkiridi.

Mән өyдин қикip koқиларда nixansiz tenәp yүrdum. Uqrioјan kona dostlardin biri мәndin nemә ix yüz бәrgәнlikini soridi, мән uningoја һәmmә ixni дәp бәrdim. U күлүp ketip: «I әһmәқ! Sән mening бәx yil ilgiri бeximdin seningigә ohxax ixning өtkәнlikini sanga дәp бәrginimni untup қalојan ohxaysән! Xu qaојда мән үmidсizlәнmigәnidim. Mana мән һазir ata-anamning тizginidin azad boldum!» dedi.

«— Sән yoldin azoјiningni «azad boldum» дәp қaramsән?» dedim мән.

«Nemә desәng дәwәр» — dedi u, «һеq bolmioјanda yegүdәk bir қixlәм nenim, panaһlanoјudәk jayim bar. Dәlitimizdә buningdin artuқ

jayni tapkili bolmaydu. Mən «ezip kətkən» bolsam, sənmu ezip kətkənsən. Mən bilən mang, bizning kattibeximiz bilən kərüxüp, biz bilən billə ixlə».

Əzüm hizmətsiz, yəydiyən nərsəm bolmioyaqqa, u meni əyidə kəndurdi.

Bu xayka kattibexi meni oqrilikqa tərbiyilidi. Mən yəttə aydin keyin bu ixka kirixdim, kərsikimoqa, tamakamoqa, hərəkimka yetərlik pul taptim. Əmma sakqilar «owimiz»ni tepiwaloqandin keyin mən yənə koqilarda laqaylap yürüxkə məjbur boldum. Bir dostum bilən ikkimiz kəktat bazaridin hizmət tepip ixliduk. Xu yərdə biz bir ayalning siwitidin puldinini oqriliduk. Sakqilar uzun etməyla bizni tutuwelip idarisigə əpkətti. Bu ayalning pulini aloqanlikimizni ikrar kilduk wə qaloqan pulini uningoqa kayturup bərduk. Bir sakqi uningdin bizning üstimizdin ərz kilidioqan-kilmaydiyənlikini toqruluk soriwidi, u: «Yaq. Əysa Məsih gunahlimni, xundakla həmmə adəmning gunahlini kəqürüm kiləqan, xunga mənmu ularni kəqürüm kilixni halaymən» — dedi.

Bu sözlər manga kəttik təsir kildi wə heli uzak wakitkiqə kulak tüwümdə jaranglap turdi. Məsih Əysa degən kim? U nemixka kəqürüm kilidu? Bu ayal nemixka bizni kəqürdi? Bu jawabsiz so'allar xu qaoqda kallamoqa kiriwaloqanidi.

Birak qanun adəmni kəqürməydu. Xunga mən jazalinip türmidə yəttə ay yattim. Atam mening xu yərdə yatqanlikimdin həwər tapti; koyup berilginimdə u meni kərgili kəldi. Mən kəzümgə lik yax aloqan halda uningdin kəqürüm soridim, u meni kəqürdi.

Keyinki yili atam meni Qur'an əgitiyən məktəptə oquxka tizimlitip koydi. Uni hux kilix üqün mən kəxuldum. Bu yil iqidə mən bolupmu Rim

imperiyaşining ximaliy Afrikimizni ixoal qilolanliki tooruluk nuroun tarihiy kitablarni oqur qiktim. Ximaliy Afrikadiki əjdadlirimiz Islam dinioa kirixtin ilgiri kəpinqisi Məsih, Əysani Kutkuzoquqimiz dəp etirap qilolanidi. Musulman armiyisi kəlginidə həlkni Islam dinini kobul qilixka qiliqning tioi bilən məjburlioan. Mana bu səwəbtinla bizlər həziroiqə musulman bolup kəlgənmiz. Mən gumanioa qəmdüm, namazdin tohtap kaldim. Həq bolmioanda, namaz oqur dil-rohimni da'im kuruk kalduratti. Məktəptiki mollilar meni dinsiz, hudasiz dəp qarioaqqa məktəptinmu tohtap kaldim.

Uzun etməy taolaning təklipi bilən Kasablanka xəhirigə kaytip bardim. Xu yərdə Kamil isimlik axhana hojayini bololan bir ottura xərklikkə yoluktum. Bir kətim uning bilən paranglaxkanda uningdin din tooruluk bir so'al soridim. U manga qarap: «Nilməmsən, Əhmət, mən Məsih Əysaning yolida Hudaioa ixinimən» — dedi.

«Sən ərəb tursang, qandakqə Məsih muhlisi bolisən? Ərəblər iqidə Məsih muhlisirimu barmu?»

«Untup qalolan ohxaysən, ottura xərkətə bolsa ətkəndə nuroun «Məsihlik» ərəb kəbililiri, padixahliklar bar idi. Silər ximaliy Afrikiliklar Məsihning yolini tutkanlar pəkət Yawropaliklar iqidila bolidu dəp qaraysilər, bu toora əməs» — dedi u. Andin u manga bir Injilni ariyət bərdi.

Əyümdə ixikni yepip koyup oqurka baxlidim. Tunji bolup kəlbimning qongkur yerigə ornioan ix xuki, bu kitab ərəbqigə tərijimə qilinoanikən, uning həwiri dunyaning hər bir irkidiki həmmə kixigə əhmiyətlik, halkilik idi. Mən Məsih Əysaning: «[Yenimoa kəlgən kixini](#)

hərgiz taxlimaymən» deginini oquxum bilən kənglümdə birhil jəzmənlik pəyda boldi.

Kamilni yənə yoqlap bardim. U məndin Injilni oqudungmu yok, uning toqrisida kandak oyliding, dəp soridi. Mən jawabən: — Hə'ə, mən oqudum, wə Injildiki nuroqun muhəbbətkə toloqan jümlilərdin təsirləndim, — dedim. U yənə: — «Mənggülük həyat toqrisida, Məsih əysaoqa ixəngən, Uningoqa tayanolan kixi gunahliridin kəqürüm kilinidu, degənlərnəni oquoqansən?» dəp soridi.

Mən bəzi «Sirttin Injil oqux məktipi»ning adreslirini taptim, uzun etməy ular bilən alakilaxtim. Ular nuroqun oquxlukni manga əwətip bərdi. Bular mening kəzümni aqti, «**Huda yorukluktur, uningda pəkət karangoquluk yoktur**» degən həkikətəni qüxəndim. Xuningdin keyin mən qüxənqimni qongkurlaxturux üqün bir Məsih muhlisi kərindiximdin məhsus Injilni əginixkə baxlidim.

Bir küni, kəqlik tamaqtin keyin muhlislarning yioqinioqa katnixixkə bardim. Xu kəqtə taoqam əwətkən bir qoxnamning manga əgixip kəlgənlikini səzməptimən. Ətmüxümning kəpkarangoqulukı, həraqtin, pəhixə ayallardin, gunahətin ikən. Lekin bügünümning yoruklukı, həmmə hatirjəmlikning mənbəsi bololan Məsih əysa tərpidin ata kilinolan xadlik, hatirjəmlik wə aramliktindir. Birak buni taoqam qüxənməytti. Yioqindin kaytkinimda, u meni jazalap urdi wə ətisi bir qoxnisi bilən billə meni sakqi idarisigə apardi.

Sakqi ofitseri bir tərəp kilidolan delolarning kəpinqisi oqrilikka munasiwətlilik boloaqqa, taoqamdin mening nemini oqrilolanlikimni soridi. «Həeqnemini oqrilimidi» — dedi taoqam, — «u bir nərsə oqrilolan

bolsa, heqgəp əməs idi! Əmma uning qilmixi oqrılıqtin zor dərijidə eqrir. U əzining dinidin tenip kətkən».

Saqi bolsa: — «Siz uning dini wə etiqadi bilən karingiz bolmisun» — dedi, — «Uning həlal ixləp, haliqanqə oylax ərkinliki bar. Bu həkümətning ixi əməs» — dəp bizni qoyuwətti.

Taqram ümidsizlinip qoxnilirini manga pisənt qilmasliqqa wə manga həqarət qilixqa küxkürtti. Kənglümdə birdinbir təsəllim Injildiki yeqimlik səzlər idi. Birnəqqə kündin keyin mən bir «kəngəx»kə qatnixixqa qaqirildim; bu «kəngəx» atam, taqram, bir qoxnam, üq imam wə baxqilarni əz iqiğə aləqanidi. Bu kəngəxkə kirixtin əwwal «Manga jur'ət bərgəysən» dəp Hudaqə du'a qildim. «**Silər kəngəx-sotlar aldiqə əpkelingən waqtinglarda Muqəddəs Roh, silərgə nemə deyix kerəklikini əgitip qoyidu**» deqən Injildiki wə dini manga əslitip qoydi.

Bir imam səz eqip manga: «Gepimqə qulak sal, ukam, oqəyriy dinni qobul qilma. Etiqadingni əzgərtimən dəp oylima, əzgərtsəng aqiwiti eqrir bolidu» — dedi.

Mən uning səzini ahiriqiqə anglap olturdum, andin: «Dostlirim, mening gepimqə qulak saləqaysilər. Silər həmminglarning Qur'anda «Roh'il'ullah» (Hudaning Rohi) dəp ataləqan Məsih, əysa wə Uning yaratqan məjiziliridin həwiringlar bar. U bimarlarni saqaytqan, əlükləрни tirildürgən, qunaqsiz yaxiəqan, krestqa mihlinip əlgən, Əzi əlümdin tirildürülüp, ərxi'əlaqə kətürülgən, ahirida qiyamət küni U qaytip kelidu. Siləarning Uningə etiqad baqliqunglar yokmu?» — dedim.

Həmməylən manga hangweqip qaridi, həliki qong imam meni bir

xapilaklap: «Ata-bowiliringning dinidin қандақму waz keqələysən?» — dedi.

Mən jawabən: «Etikad bolsa ata-anidin miras қalidiоan nərsə əməs. Bu Mukəddəs Rohning əjiridur. Jismaniy jəhəttə mən bolsam atamning oqli bolimən, əmma rohiy jəhəttə mən Hudaning pərzəntimu bolimən. U meni boşқан gunahning kixənliridin azad қildi. Silər қандақму mening bundaq asarətkə қaytiximni halaysilər?» — dedim.

Imam aqzini eqip: «Silərgə agahlandurup қoyay, kimki bundaq kapir bilən həmdastihan bolsa yaki bir əydə uhlisa, uningоја ohxax kapir bolidu!» dəp warkirap kətti.

Xuning bilən mən üqinqi қetim makansiz, hizmətsiz həlda koqida aylinip yürüxkə məjbur boldum. Əmma yaşaaqqi bir dostum esimgə kəldi. Uni izdəp taptim. Uning bilən uzun wəqit turdum. Bu dostum bayanimni anglap təsirləndi. Umu keyin Məsih, Əysaоја ixənq baqlap Uni Қutқuzoқuqim dəp etirap қildi.

Bu məzgildə hizmət tepix üqün du'a қilixtin tohtimidim. Bir күni arқamdin tonux awazni anglidim: «Əhmət, buyaqқа kəl». Bu atamning dosti, xəhirimizdiki qong sodigər Ibrahım idi. «Sening a'iləngdikilərnin əhwalı қандақ?» — dedi u.

«A'ilidikilirimning əhwalı yahxi. Əmma birnəqqə aydin beri ulardin pütünləy həwərsiz mən» — dedim.

«Nemixқа?» — dedi u.

Mən uningоја: «Ular meni etikadim түpəylidin əydin həydiwətti, mən hazır hizmət izdəwatimən» — dedim.

«Manga bir ixənqlik adəm kerək. Halisang, mən üqün ixlə» — dedi u.

Mən: «Sizgə rəhmət, əpəndim. Birəq bilixingiz kerəkki, mən hazır Əysa Məsihning yolida mangimən» – dedim.

U: «Etikading toqruluk gəp sorimidim. Sən əkillik, əstayidil wə səmimiy bolsangla, bu manga kupayə» – dedi.

Rəbbimgə rəhmət eytip, ətisi ixni baxlidim. Kün, həptə, aylar ətti. Heridarlarning həmmisi hizmitim wə ularoqa kıloqan mu'amiləmdin meni ətiwarlaytti. Yəttə aydin keyin İbrahım bir ix bilən sirtka qikip ketip, meni dukanni baxquruxka qaldurdi. Qaytip kelixi bilənla meni əyigə təklip kılıp: «Mana bu azrak pulni al. Qeqingni aldur, yahxi yasinip əyümgə kəqlik tamakqa kəl» – dedi.

Mən kəlsəm kimlər bar ikən deməmsiz? Mən həyran qaldım. Olturoqanlar atam, anam, wə həmmam idi! İbrahım səpərdin qaytixida yezamdin ətüp ketiwetip, a'ilidikilirimni əzi bilən billə elip kəlgənidi. Mən ata-anamning qoynioqa əzümni taxlidim, ular kəz yaxlirini ekıtqan həlda meni səyüp kətti. Meni əyibləxning ornida dadam manga yekınlıxip: «Əhmət, ətkənki kılıkimni kəqür. Taqang ətkəndə sening xunqə kəp yaman gepingni kıldı. Mən seni pəhıxiwazlık kılıdioqan, zəhərlik qekimlik qekidioqan, koqida təmtəsləp yüridioqan mutəhəmlərgə ohxax bolup kətkən qeqi, dəp oylap qaptimən. U həwərlər meni qayoquqa qəmdürgən, əmma İbrahım yekıncı həwəringni bizgə əpkəlginidə mən intayin hux boldum» – dedi.

«Toqra, ata, mən əsli sən oylioqandək bolup qaloqanidim. Birəq Rəbbim Əysa Məsih manga nuroqun ixlarni əgətti, yoldin ezip kətkən koza bolqan meni kutkuzup, Əz kotinioqa sak elip kəldi. Mən Uningoqa ixinimən, əmürwayət Uning hizmitidə bolimən. Biz həyatimizda yengi səhipə aqayli».

«Silər Rəbbimiz Əysa Məsihning mehir-xəpkitini bilisilər — Gərqə U bay bolsimu, silərnı dəp yoqsul boldiki, silər Uning yoqsulluqi arqilik beyitilısilər»

(Injil, «Korintliklaroqa (2)», 8-babtin)

9. «Toluk oyojinix» (Mawriti'usluk tewipning guwahliki)

«Əzümni Məsih Əysa arqilik Hudaqa tapxuruxumning səwəbi mən Uning Məsihtə boləqan mehir-muhəbbitigə uqriximdin boləqan. Keyin beximdin ötküzgənlirim wə həzirmu ötküziwatqanlirim kərgən xerin qüxlirimdinmu artuq».

Afrikidiki Mawriti'uslik Abdul Razzak Barakat Ullah Məsih etikadioqa erixkən kixilərdin biri. Xu jəryanda Məsih Əysa insanni Qutkuzoquqi dəp tonuxturuləqan bir kitabqini oquəqan. Uning kallisida nuroqun gumanlar pəyda boləqan, əmma Hudaning muhəbbiti uning kəz aldida namayan boləqan, u Məsihning nijatini qəbul qiləqan, Hudaning muhəbbitidə huxal boləqan, yengi dostluqlar bilən beyioqan yengi adəm boləqan.

Ata-anam Mawriti'usta olturaxlaxqan Hındistanlik, xəri'ətkə qattik ri'ayə qilidioqan ihlasmən musulmanlardin idi. Yax waqitlirimda urdu tilini oqux həm yezixni, Qur'anni (qüxənmigən həlda) oquxni əgəngənidim, keyin Islamning tarihini, mədəniyitini wə ilahiyətxunasliqini heli təkitləydiəqan Islam dini ottura məktipigə kirdim.

Mən həmmə əmr-pərmanlarğa ri'ayə qılattım, əmma bara-bara ularning əhmiyiti toqruqluq kənglümgə xək qüxti. Manga: «Sən ular arqılıqla u aləmdə jənnətkə erixələysən» deyilgənidi. Ləkin mən Hudaning rəhmigə erixərmənmu, yaki narazılıqıqə uqrarmənmu dəp ənsirəp qaldım. Qəlbim manga yaki namaz oquxlar, roza tutuxlar wə Qur'anni oquxlar erixtürəlməydiqan birhil təsəllini izdiməktə idi. Ən'ənə wə hədislərni taxlap Islamning «əyni əzi»gə kirix qararıqə kəldim, uni pəkət hədislərning arqə kərünüxi bolqan Qur'andin baxqə yərdin tapqili bolmaytti. Xunga uning bir fransuqə tərjimisini oquxqə kirixtim.

Musulmanlarning həmmisi Qur'anning ərəbqə oquluxidin qıqqan güzəllikni uning Hudadin qüxürülgənlikining ispati dəp qarixidu. Həpizlar Qur'anni məsqittə yaki radi'oda oquqinida məndimu xundəq həssiyat pəyda bolqanidi. Əmma fransuz tilidiki tərjimisini oquqinimda məzmunliridin həm bəxim qətti həm ümidsizlinip kəttim. Etiqadimni kəttikraq təwrətkən ix «Sürə Əhzab» (33-)ni oquxumdin boldi. Muhəmməd «pəwquladdə wəhiy bilən» əzigə oqul bolqan Za'idning ayalini əz əmrigə aloqanikən. Xu qaoqda uning ayali tokquz idi. Muhəmməd üqün wə baxqə bəndilər üqün baxqə-baxqə əlqəm bar ohxaydu.

On altə yaxqə kirginimdə bu ayətlər üstidə qayta-qayta oylinip jawab tapalmay gumanoqə qəmdüm wə kəngül azabi iqidə birnəqqə ayni ətküzdüm. Qur'an ərəbqidə güzəl bolqini bilən, buning əzila Hudadin kəlgənlikining toluq ispati bolalmaydu. Mən yənə kelip Islamning qalibiyətliri toqrisida oylinattım — Hudaning qoli jəzmən ular bilən billə idi! Əmma Buddizm, Həindu dini wə kommunistik qatarlıqlarningmu qalibiyətliri bar. Kallamda qigix hiyallar dawamlıxatti, roza tutuxtin, namazlardin tohtidim, pəkətlə atamning qing turuwelixa bilən jümə

namizioqila qatnixattim.

Birnəqqə aydin keyin, mən məsqittə bolup atamning yenida olturoqinimda oylinip qaldim: «Jənnət, dozah məwjutmu? Əlüximiz bilən oqayib bolimizmu?» dəp oylidim. Andin: «Hudaqə hizmət qilixning əng yahxi yoli baxqə insanning hizmitini qilix» dəp oylidim. Mən alliburun tibabətqilikni əginixkə bəl baqliqənidim. Əmdi mən əzümni baxqilarning azab-aqriqlirini yeniklitixkə beqixlidim. Keyin bu yolning əzini qurban qilixnimu əz iqigə alidiqənlirini tonup yəttim, əmma mən baxqilarda kərgən xəhsiyətgilik wə tamahorluq ahir əzümdə pəyda bolqənididi. Kəlgüsim üstidə meni naməlum bir qəm-qussə qirmiwalqənididi – mən həyatimda muwəppiqiyətkə eriximənmu, yaki məqlubiyətkə uqraymənmu? Yaki da'im tayini yok adəm bolup qalimənmu? Yənə kelip mən əzümni pəs qaqalayttim; uning üstigə baxqilar bilən səzləxkinimdimu bək kekəqləp ketəttim. Xunga əginixtə, əzümning sawəqdaxlirimdin yahxi ikənlirimni ispatlax üqün tirixattim. Mən: «Ottura dərijilik imtiqanlarda birinqi bolsamla, bəhtlik bolimən» dəp oylayttim. Gərqə mən uningə erixkən bolsammu, məndə qəlibə həssiyati wə huxalliqi bolmidi. «Aliy dərijilik» imtiqanlardimu ohxax boldi. Andin mən yənə: «Ajayib dələt bolqən Əngliyəgə barsamla andin huxalliqkə erixərmən. Xu yərdə uniwersitettiki yanquki dəng oququqi bolimən, əz həyatimning həqiqiy igisi bolimən» – dəp oylidim.

Dərwəkə ata-anamdin ayriliqinimoqə qayquroqan bolsammu, əmma qəlbim qong arzu-intizarlarəqə toloqan həlda Əngliyəgə səpər qildim. Birəq həwasining soquqluqi, kilimatining həllüki, qonaləqə tepixtiki qiyinqiliklər wə u yərdiki həmmə nərsining natonuxluqi bilən mening yengi dələttə turuxtiki həyajanliqlirim bək tezla pəsəydi. Manga yələk boləqdək adəm yok idi. Yooqan zallarda, yuzligən oququqilar arisida

leksiyalarni anglixim kerak idi; hamma ix manga huddi «Maxina adamning turmuxi»dek tuyulatti. Men da'im yaloquz yurattim; xawkunlar kapliqan mioq-mioq adamlar otturisida na'umid qeriblikta kaldim. Dostlukni, ilpatqilikni izdidim; lekin pakatla takallupkila erixdim. Men xunqilik mayuslinip kattimki, fakultet modirini izdap uningqa tibabatqilikni taxlaymen dep eyttim. U mundak yeniklik qilmaslikimni, tibabatqilik birinchi yilda mana xundak adamni mayuslenduridionlikini eytti. Xunga men konglumda: «Hatirjamlikka, kongul azadilikga men kaqanmu eriximen? Huxallik men uqun paket ham hiyaldin ibaratmu?» dep oylisammu oginixni tohtitip qoymidim.

Bir kuni atiganda xundak umidsiz kaypiyatta sinipning sirtida Jim Swanniy isimlik engliyalik bilan uqrixip kaldim. Biz birnappa eqiz paranglaxtuk. Xuningdin keyin biz da'im koruxup, siyasidin tartip dunyadiki hamma ixlar toqrisida uzundin-uzun paranglixidion bolduk. Uning kezqarixi ijabiy wa jur'atlik idi, buningda uning Hudaqa baqliqan janlik etikadi hammaidin ustunlukni igiliganidi. Baxqa oququqilar paketla «haptahiridiki dam elix» uqun yaxaytti. Ularning «xanbilik oynax»liri toqrisidiki eytkanliri manga xarmendiqilik ham yirginqlik tuyulatti. Ular kop waqtini uhlay bilan, qalqinini harakkaxlikta, pahixiwazlikta etkuzatti. Akiwiti «harakkaxlik bax aqriki» wa korqunqluk «duxanba atiganelik halsizlik»i bolatti. «Hayat deganga nemidegan kop hajwiylik arilaxkan-ha!» dep oylattim. Biraq mening hayatimmi ularningkidin yaxi deyirlik amas idi. Hayatimni kandaq kilip mukammal wa ahmiyatlik etkuzuxni bilmeyttim.

Bir qetim Jim meni oz «muhlis jama'iti»ning yaxlar guruppisioqa tonuxturdi. Bu yaxlarning ozgiquiligi, hux huyluki meni tasirlendurdi. Ularning biridin buning sawabini sorisam u jawabən Əysa Məsihning

ularning Rəb-ƘutƘuzoƘuqisi boloƘanliƘi buning səwəbi, dedi. Mən uning mənisini heƘ qüxinəlmidim; uning üstigə, əƘli bar kixilərninƘ Hudaning insan kəbi əysa Məsih degən bir OoƘli bar dəp ixinixi bimənilik dəp oylidim. Lekin uningoƘa Ƙizixip Ƙaldim. Jim manga bir Injilni sowoƘa Ƙildi, əmma u kona ingliz tilida tərjimə ƘilinoƘan bolup, manga oƘup qüxinix bəƘ Ƙiyin kəldi. Birnəqqə babni oƘuƘoƘandin keyin taxliwəttim.

Bir xənbə küni mən uniwersitettiki «Məsih yolini tutƘan oƘuƘuƘilar uyuxmisi»ning bir yioƘinioƘa Ƙatnaxtim. Bərgən wəzninƘ kəpinqisi esimdə Ƙalmaptu, əmma yioƘin ahirlaxƘanda «Etixadning həƘƘilik məsilisi» degən bir kitabqini eliwaldim. Ƙaytip kelipla uni oƘuxƘa baxlidim.

YazoƘuqi insaniyətning HudaƘoƘa asiylik ƘilixininƘ nətijisidə uning bilən yiraxlixip ketiwatƘanliƘini, Uningdin xunqə ayrilip ƘeliwatƘanliƘini bayan ƘiloƘan. Bizning Uning bilən boloƘan munasiwitimiz həzir muhəbbətlik mahiyəttə əməs, bəƘli Ƙanuniy mahiyətkə igə bolup Ƙaldi. Huda bizni Uning bilən məjburiy həlda əp boluxni halimaydu, qünki U «maxina adəmlər»gə əməs, bəƘli Əzigə ixinip tallioƘan wə qin Ƙəlbidin Əzini səyidioƘan insannarinƘ Əz pərzəntliri boluxini halaydu. U bir tərəptin mukəmməl, adil bolup bizning Uningdin gunahimiz bilən asiylik ƘiliximizoƘa səl Ƙarimaydu; yənə bir tərəptin U bizning həlak boluximizni halimaydu, qünki U həmmimizni səyidu. U muxundəƘ «insan üqün həl ƘiloƘili bolmaydioƘan Ƙisilqilik»Ƙa yüzlinip, insan təsəwwur ƘilalmaydioƘan, birdinbir ƘilalaydioƘan amalni ƘiloƘan. U bolsimu, Əzining OoƘli xundəƘla Ƙalami (Səzi) boloƘan Məsih əysani əwətip insan boluxƘa qüxürgən; Məsih insaniyət salahiyyitigə Ƙirip ər-ayallarinƘ gunahininƘ Əzining üstigə ƘoyuluxioƘa yol Ƙoydi. XunglaxƘa, UningoƘa oydurma tokulup ərz ƘiliniƘ addiy jinayətqi süpitidə əltürüwetilgən, xundəƘ Ƙilip

barlik gunahlimizning qorqunqluk aqiwitini Oz ustiga aloqan. Xuning bilan bir waqıtta Huda Ozining insanoqa bolqan muhabbitini ipadilidi wa ham gunahni jazalaydiqan mutlak adillikini kersatti. Huda Masih arkilik bizga Oz kaqurumini ayan kilip, bizni Oz yenioqa yekinlixixka taklip kilidu. Yazoquci yanə: — «Uning muhabbitiga sizda nemə inkas bolidu? Sizning baxqilaroqa kesatkən muhabbitingiz, keyünüxingiz rət qilinqan bolsa qandaq bolar idi?» — dəp yazoqan.

Ilgiriki birnəqqə yillik hayatim kez aldimoqa kelip Hudaning muhabbitini wa meni yoxurunqa yetakligən qolini kergəndək boldum. Awariqilikkə yolukqinimda U du'alirimni angliqan bolsimu, mən uzun etməyla manga kersatkən rəhimdillikini untup qaloqanidim. Masih əysaoqa bolqan qarxiliklirimni, yanə bir qetim «mukəddəs kaqlik tamak»ni Uni mazak kilix üqün yegənlikimni esimə kəltürdüm. Lekin U tehiqə meni səyüp manga keyümqanlik kersitip turatti. Manga tizlinip Uningdin kaqurüm soriximdin baxqa yol qalmioqanidi.

Bu bir tinqsiz keqidin keyinki yaxənbə idi. Ata-anam mening Masihka baqlinixim bilan a'ilimizga kelidioqan horluklaroqa qandaq pozitsiyə tutar degən hiyal iqidə muhliis jama'iti yioqinoqa berip qatnaxtim. Xunqa səyğən adəmlirimga qandaqmu yüz kelələymən? Okux puli üqün pütünləy atamning qolioqa qarayttim, istiqbalim zadi qandaq bolidu? Masihiy dostlirim manga həmmə oəm-əndixəngni Masihka yüklə, U sanga küq beridu, dəp dəwət kilixti; əmma ular əngliyəlik boləqqa, məsiləmnin eoir maəayitini təbi'iyki bilməytti. Bara-bara Hudaqa tayinixning nemə ikənlikini əgəndim, uning Masihdə bolqan mehir-xəpkitini beximdin etküzüxi bilən dadil bolup Masih toqruluk guwah boluxka baxlidim, Glasgaw xəhiridə bolqan yurtdaxlirimning həmmisi buningdin həwər tapti. Özüm baldur Masihlik etikadi toqruluk

– Injilning bayanlirining ixənqlikliki, Məsih Əysaning «Hudaning Ooqli» boləjanliqi wə əlümining mənisi, Hudadiki «Üqning birliki» toqruluk nuroqun so'allarni otturiəə koydum. Bu etiқadim orunluk, əқiləə siəidi dəp əzümni razi қilixim kerək idi; etiқad kəngüldiki ix bolsimu, məniiwiy jəhəttin əjir қilixқə toqra kelidu. Etiқadimni qüxinixim wə һazirқi zamaniiwiy dunyada yaxaxқə tegixlik munasiwitimni tepixim kerək idi.

Əzümni Məsih Əysa arkilik Hudaoəə tapxuruxumning səwəbi, mən Uning Məsihtə boləjan meһir-muһəbbitigə uqriximdin boləjan. Keyin beximdin etküzgənlirim wə һazirmu etküziwatқanlirim kərgən xerin qüxlirimdinmu artuқ. Hudani, meni səyidiəəjan wə manga kəyünidiəəjan Atam dəp tonup yəttim, bu pəқətla Məsih Əysaning bərgən təlimi bilənlə əməs, yənə Məsiһning Əzini eq kəridiəəjan kixilərgə boləjan meһrilik mu'amilisi arkilikmu kərülidu. Məsilən, Məsih Əysaning Zakkay isimlik bajgir (Injil, «Luқa» 19-bab) wə Samariyəlik ayal (Injil, «Yuһanna» 4-bab) қatarliқlarəə ohxax kixilərgə қiləjinidək.

Xunga mən əz һayatiмda Hudaning pilan-iradisining orunlaxturuxini izdəp tepip, uning қudritini yətküzidiəəjan meһir-xəpқiti bilən uni əməlgə axurux üqün tirixixқə kirixtim. Pəқət nərsə-kerəklərgə erixix üqünlə əməs, bəlki Huda bilən alakə baəqlaxning kəngüllük bolidiəəjanliқidin, adəmni yengibaxtin roһlanduridiəəjanliқidinmu du'a қilimən. Hudaning mening əz əynimni meni səyüxigə wə қəbul қilixiəə erixkənlikimni bilginim üqün, mən əzümni «əz əynidə» қəbul қilixni əgəngənmən (məsilən, mən əslidə imtiһanlarda birinқi bolmisam bolmaydu dəp yürgənidim. Əmma һazir məyli birinқi bolay, əng ahiri bolay, Hudaning manga xundəқ əқil-parasət bergini üqün təxəkkur қilmən). Buning bilən əz əzümni bilixtiki adəmni һayajanoəə salidiəəjan sərgüzəxtni etküzüxқə baxlidim. Ətkəndə əzүмdə oқil-pal қilip kərüngən

qabilyatlər wə yoxurun küqlər namayan boluxqa baxlidi. Kənglümdiki «öz özümni pəs kərux tögüqi» yexildi, duduklap səzlixim اساسən tögidi.

Məsihkə baqlinix manga nisbətən rohiy, həssiy, idiyiwi jəhəttin toluk oyoqinix boldi. Nuroqun kəngüldikidək dostlukqa erixdim. Əslidə mən Hındi millitidin boluqaqqa, Afrikiliklar wə Yawropiliklar arisida özümning irk-millət məsilisigə bək səzgür idim; əmma hazır hərқandak irk, hərқandak millət muhlisliri arisida heqқandak irk-millət səzgüm yok. Bu «Məsihdin ortaq nesiwidə bolux»ning karimiti xunqə ajayib boluqanki, mən uning səwəbini həmixə izdəp yürəttim. Ahirida jawabni Injil «Əfəsusluklaroqa yazoqan məktup», 2-babtin taptim:

«Siləring xu qaoqda Məsihsiz bolup, Isra'ilning puқraliқining sirtida turup, wədilərnı elip kəlgüqi əhdilərnı yat bilip, bu dunyada ümidsiz həm hudasiz yaxioqiniglarnı esinglarda tutunglar; lekin əslı yiraqlarda boluqan silər hazır Məsihning keni arkilik yeqin qilindinglar; qünki U bizning inakliқimizdur, U ikki tərəpni bir qilip otturidiki ara tamni qeqiwətti; yəni, Öz ətliri arkilik eqmənlikni tögutip, bəgilimilərnı kərsətkən, əmrlərnı yətküzgən qanunni bikar qilip, ikki tərəpni Əzidə yeni bir adəm qilip yaratti, xuning bilən inakliқni apiridə qildi; krestkə mihlinip muxuning wasitisi bilən eqmənlikni kətl qilip, ikkisini bir təndə Huda bilən əpləxtürdi; andin U kelip, yiraqlarda turoqan silərgimu inakliқ hux həwirini jakarlidi, yeqindikilərgimu inakliқni jakarlidi. Qünki hər ikkimizning Uning arkilik bir Rohta Ata aldioqa kirix hoқuқimiz bardur».

Məyli uning irqi, milliti, yaki u sawatliқ yaki sawatsiz bolsun, mən

hərqaqan özümning etiqadini ətiwarlaydigan, Hudani səyidigan bir Məsih muhlisdixim bilən kərüxsəm dərhal arimizdiki bir rixtini hes kilmən.

Məsihning yetəqiliki astida həyatning əhmiyitini wə bəhtning sirini əgənməktimən – kündilik turmuxtiki «yaz wə kix»larning həmmisidə Həmmigə Qadir Hudaning əzgərməs səygüsi wə keyünüxi bardur. Qalibiyət, məqlubiyət ohxaxla uning qəksiz muhəbbitining yorukluğu bilən qariqanda bu muhəbbət xu ixlarning iqidə turoqanlıki kərünüdu. Həzir mən kəlgüsigə qəm-əndixə bilən əməs, bəlki toluq muqərrər ümidwarlıq bilən təlpünimən, xundak bolqandila həyatqa karamət wə stihiyilik yətküzüldü.

10. Nigeriyədin bir həkayə

«Pütün xəhərgə aqsakal bolqan»

«Silərnin ata-ananglar musulman boluxtin ilgiri qəyriy dinlik əməsmidi? Ular silərnin qəyriy dinlik boluwerixinglarni məjburliqanmu?» Ular silərnin Islam diniqə boysunuxqa yol qoydi, qünki silər bundak qilixni toqra dəp ixəndinglar. Mən qəlbimdə Əysanin Qutquzoquqi-Məsih ikənlikigə ixinip, uningqə əgəxkən tursam, silər meni yənə musulman boluwerixqa məjbur qilsanglar, bu silər üqün gunah əməsmu?»

Bir Məsih muhlisining barlıq kixilərgə kərsətkən mehir-muhəbbiti wə keyümqanlıki Afriqidiki Nigeriyəlik Tiyamiyu Akinladəni Əysa

Məsihning Qutkuzoquqi-nijatkar ikənlikigə ixəndürdi. Xuningdin keyin u Məsih Əysaning yolioqa kirdi, bu ix öz atisininu təsirləndürdi. U hazır İbadan degən qong xəhərdiki bəzi muhlislar jama'ətlirigə akəsallıq kılıdu.

Tiyamiyu Akinladə 1935-yili tuquloqan. Atisi yurtidiki qong musulman jəmi'ətliridin birining bexi bolup, «Mən öz oqlumni hərgiz addiy puqralar okuydioqan baxlanoquq məktəptə okutmaymən» dəp, Tiyaamiyuni kiqik waqtidila İslam xəri'iti küqlük bolqan mədrisə, əng bilimlik həlpəttin Qur'an əginixkə əwətti. Əmma tət yildin keyin atisi sirtka sodioqa qikip kətkəndə, a'ilisidikiliri Tiyaamiyuni addiy bir baxlanoquq məktəpkə okuxka bərdi. Atisi kaytip kəlgəndə bu re'allıqka boysundi. Birək hər küni kəqtə Tiyaamiyu məktəptin qüxüp yənə bu diniy məktəpkə berip əginətti. U on tət yaxka kirgəndə xu qaoqdiki Nigeriyədə ekip yürgən Məsih muhlisliroqa qarxi səz-ibarilərnı bilip qaldı. Əzidiki Mukəddəs Kitab (Təwrat, Zəbur, Injil)ni elip uningdiki Məsih muhlislaroqa qarxi ixlilidioqan ayətlərnıng astioqa kərindax bilən sizdi. Təwratta hatiriləngən Musa pəyoəmbərnıng Yəhudiylaroqa bərgən yuyunux toqrisidiki təlimlirini, Injildin Məsih Əysa muhlislrining putini yuoqanlıqini okup, bu ayətlər arkilik Məsih muhlisliroqa: «Silər nemixka musulmanlaroqa ohxax namazdin ilgiri xundək tərət almaysilər?» dəp zərbə bərməkqi boldi.

Əmma bu xəhərdiki muhlislar jama'itining bir aqsakili uning atisi bilən dost idi, nətijidə Tiyaamiyu muhlislar jama'itidiki bəzi oql balılar bilən oynaxka baxlidi wə bu aqsakalning əyidə yüz beriwatqan ixlaroqa dikqət kildi. U bu adəmnıng əzini izdəp kəlgən barlık mehmanlaroqa kילוqan səmimiy mu'amilisini — ular bilən paranglaxqanlıqini, ularoqa keyüngənlikini, ularning hal-əhwalini sorap yardım bərgənlikini kərətti. Əzini okutqan həlpət bolsa, uni izdəp kəlgən kixilərgə jadugərlik kılıxni

yahxi k r tti. Bəzidə kixilər uning ra pul berip  zlidirig  amanliq tilit tti, bəzidə baxqilar ra yamanliq til p,  psun oqutatti. Tiyamiyu bu ixlardin  z h lpitining  lning h lini  m s, b lki  z m np 'itini oylaydioqanliqini h s kildi.

Xuning bilən Tiyamiyu Injildiki hux h w r toqrisida baroqanseri oylinidioqan bolup qaldi. Muqəddəs Kitabni k r xk  kizikip qaldi. Uzun  tm y uningda M sih muhlisi bolux arzusi tuoquldi;  mma atisioqa deyixk  petinalmidi. Aran deg nd  u M sih muhlisi boloqan bir dostining yenioqa berip bir yil turup uningdin Injilni  g ndi.  yig  qaytkandin keyin u bir musulmanlar baxlanoq q m ktipid  oqutkuqi boluxk  t yinl ndi. U y rd  «tenid  bar, rohida yok» namazni oquxk  w  m sqitk  berixk  m jbur boldi. U y kx nb  küni yurttiki muhlislar yioqinioqa katnixixkə petinalmay, muhlis boloqan yiraqtiki bir tuoqkinini yoklap baroq q uning bilən yioqinoqa yoxorunq  baratti. Xu y rdiki aqsakaloqa  zining q m ld r lux arzusini eytti. U on tokkuz yaxk  kirg ndila andin yoxurunqə q m ld r ldi.

Atisi bu h w rni anglap, a'ilə yioqini qaqirip, kel rki j m  Tiyamiyuni  zi m sqitk  elip berip uning q m ld r l xini «yuyup taxlap» kaytidin musulman qilmaqqi ik nlikini elan kildi. Tiyamiyu ularning muzakirisini s wrqanliq bilən anglap, ahirida: «Sil rning ata-ananglar musulman boluxtin ilgiri oq yriy dinlik  m smidi? Ular sil rning oq yriy dinlik boliwerixinglarni m jburlioqanmu? Ular sil rni Islam dinioqa boysunuxk  yol koydi, q nki silər bundaq qilixni toqra d p ix ndinglar. Mən kəlbimdə  ysaning Qutkuzoq qi-məsih ikənlikigə ixinip, uning ra əgəxkən tursam, silər meni yənə musulman boluwerixk  məjbur qilsanglar, bu silər  q n gunah əməsmu?» – dedi.

A'ilisidikilər hapa bolqan bolsimu, oqlining qarar-iradisigə qarap uni əzgərtəlməydiyənlikini bilip yətti. Tiyamiyu yengidin oqutquqiliq hizmitini tepip, əyidin qikip kətti. Birnəqqə yildin keyin u a'ilisidikiliri bilən əplixip qaldi wə ularni yoqlap bardı, əmma u Nijatkari toqruluk bir eoizmu gəp kilalmaytti. U musulmanlarning həyti bolqanda, a'ilisidikilərgə bir az pul bərdi.

Tiyamiyu keyinqə muhlislarning jama'itigə aqsakalliq hizmitini kilixka tallandi, uning aqsakalliqning məjburiyətligigə əməl kilixi üqün du'a kilidiyən bir yioqin orunlaxturuldi. Tiyamiyuning bəzi dostliri nuroqun nəsihətlər bilən atisini bu yioqinqə katnixixka qayil kildi. Bu dadisi üqün tunji ketimlik Məsih muhlislar mədhiyə-ibaditigə katnixixi idi. Xu yioqinda jama'ət «mukəddəs kəqlik tamak»ni yedi, atisi buningoqa qarap bək təsirləndi. U bu ixni qüxənmigən bolsimu, buningdin Hudaning xan-xəripini kərđi. U: «Keyinki həptidə mən sən bilən muhlis yioqinqə katniximən» – dedi. Xu wəqittin baxlap u dunyaoqa əzining Məsih Əysaning əgəxküqisi bolqanlikini jakarlidi. Tiyamiyuning a'ilisidə anisidin baxka həmmisi əzlrini Məsih Əysa arkilik Hudaqə tapxurdi.

Tiyamiyu aqsakalliq wəzipisi bilən bir yurttiki jama'ətkə hizmət kilixka təklip kilindi. U yurtka kelipla jama'ət arisida qong wə kattik jedəl bolqanlikini bildi. Əmma u səwr-takətlik bilən Injildiki aram-tinqlik yətküzidiyən ayətlərnı oqup ularni bir-biri bilən əpləxtürdi. U baxtin baxlapla Məsihning yolini tutquqilaroqa kəyünginigə ohxaxla xu yurttiki musulmanlaroqimu kəyündi. Ular uning əslidə musulman ikənlikini bilip uningdin gumanlandi. Əmma u ular bilən talaxmidi. U Məsih Əysaoqa etikad kiləuqilarnı kəndək yoqliqan bolsa musulmanlarnimu xundək yoqlidi. U pütün yurttikilərnıng həlidin həwər aldi – yeni taxyol yasioqinida ularoqa gürjək yərdəm bərdi, həmidar bolqan ayallarning

xipa tepixka baxka yurtka berix awariqilikidin halas kilix üqün bir «tuotut xipahanisi» bərpa kilixkimu yardəmləxti. Yaxlaroqa hizmət pursiti yaritip berix üqün ularni belik baqidioqan kəlqək yasaxka ilhamlandurdi; bəzidə xəhər xeyhi wə məslihətqiliri bilən xəhər əhwalini məslihətləxkili məhkimigə baratti. Kixilər: «Bu adəm hristi'anlarning hizmətqisi əməs, bəlki pütün xəhərning hizmətqisi.» deyixətti. Tiyamiyuning həyati həqiqətən uning Igisining əks əttürülüxi bolup Məsih Əysaning bu dunyadiki hər bir adəmgə bolqan muhəbbitini ipadiləydu wə ayan kilidu.

11. Pakistandin bir həkayə

«Nijat wə amanlik bərgüqi»

«Bu kitab bək uluq. Həmmigə Qadirning manga ata kılöqinini baxkilaroqa kərsitixni halaymən»

«Xehit» degən nam həmmə adəmgə layik boliwərməydu, yəni ezining bəngbaxlikidin yaki Hudaning yolidin baxka yolni koqdaq üqün əlgən kixilərgə berilix toqra kəlməydu. Əmma «din»ini taxlap ezini Məsih Əysaoqa baqlap wə Uningoqa əgəxkənlərnin tizimlik nuroqun həqiqiy xehitləni, jümlidin qəmüldürüxnəni qobul kilixka pursət bolmioqan, «dindarlar» tərpidin əltürülgən namsiz kixiləni əz iqiğə alidu. Kamar Zi'a degən qiz bolsa ulardin biri. U Məsih muhlisi bolqan bir oqutquqining sap həyatidin Mukəddəs Kitab (Təwrat, Zəbur, Injil)ni oquxka jəlp kilioqan. U oqux dawamida Məsih Əysaning Əzini Hudaoqa

birdinbir yeqinlaxturalaydioxan Kutkuzoxuqi ikxnlisini koxup yoxtkxn. Kox yil oxmoxyla u Pakistanda bir namolum xatil taxripidin oxtxrulgxn.

«Mxn on yoxttx yaxxa kirgondx jxnuvix Hixdistandiki hoxkxmox aqxan mxtkoxptx sxxkizinqi sinipta oxuwatxanidim. Xu qaxqda atam kesxl bolup kelip oxuxtin waxitlik ayrildim. Bir mxxzgildin keyin yoxn oxux uxqun oxymgx yeqin bir Moxsih muhlisi mxttipigx oxwtildim. Bu mxttixpkx berixim bilxnla mxn bir oxutxquqox nahayiti kizixip xalxim. U mxn bilidioxan barlik kixiloxrdin pxtunloy baxxiqox idi. Mxn uning mulayimlikiox, oxuquqilarox boloxan mexribanlikiox w ox hizmitigx boloxan mxx'uliyoxqanlikiox dixkoxtil kip yoxrxttim. Uning hayati mxxnd oxunqox qongxur taxsirat hasil kixloxanki, meni xattik oxylaxdurup xoyoxanidi. «Bir insan balisi xandaxsigx xundax bolalisun?» dxxp xaytax-xaytax oxylaxdim. Keyin tonup yoxttimki, bu ixlar Hudaning Roxi uningda boloxanlikidin boloxan.

Bu mxttixptx mxn Mukaddox Kitabni oxginixkx baxlidim. Hxr haxptid ox ikki kxn «koxn oxhd ox» Tawrat w ox Zoxburni, ikki kxn «yengi oxhd ox» Injilni oxginxttuk. Xaloxan kxnlord ox biz «yaxdlax» darsliri bilxn bolattuk. Mukaddox Kitabtin nahxilarni oxginip yaxlayttuk. Daxslaxptx mxn anqox kizixmidim, bxlki oxransizlik bilxn oxgxxdim. Mxn haxqlar hristi'anlarni «kupurluk kixloxuqilar» dxxp atioxanlikini anglioxanmoxn, hxtta ularning kitabiox tegip ketixnimu halimayttim.

Bir kxni biz Tawrattiki «Yoxaya paxyoqombxr» degxn kixsimning 53-babini oxgxxduk, bu mangu bxxk taxs kxldi. Oxmma bu kitab miladiyoxdin 700 yil ilgiri yezioxanidi, uningdiki Moxsih oxysaning kxlgxsid ox tartidioxan azab-oxubxtliridin aldin bexaroxtil berilgxn uningdiki xu babni oxginix daxwamid ox Huda mangu Ox iltipatini koxrsxtti. Bu kitabtin haxkixiy hayat

wə küq-қudrətni tapқili bolidioanliқi ayan boldi. Məsih Əysaning əlümdin tirildürölüp mənggü hayat bolidioanliқini tonup yetixkə baxlidim. Xuning bilən Huda қəlbimgə etiqad ata қilip, Məsih Əysani mening Қutқuzoқum, gunahlırimni kəqürgüqi boluxқа əwətkənliқigə ixəndim. Pəқət U bolsila meni mənggölük əlümdin қutқuzalaytti. Mən pəқət xu qaoқdila əzümning xunqə rəzil gunahkar ikənliқimni tonup yetixkə baxlidim. Ilgiri mən əzümning қiloqan «yahxiliklırim» yaki қiloqan «sawabliқ ixlırim» meni қutқuzidu, dəp oylap yürəttim.

Xuningdin baxlap bir yengi küq-қudrət məndə pəyda boldi. Xəytan əz tor-zənjirlirini elip meni tutuwalməқqi boləqan bolsa, mən Injilni oқup Məsih Əysani tayanqim қildim. Məsih Əysaning yolida mangoqanliқim üqün қarxilіққа uқridim, əyümdin, a'ilidikilirimdin ayrilixқа tooqra kəldi. Məsih Əysa meni Əzining bir muhlisining əyigə yətküzdi, mən ular bilən billə turdum. Mən suoqa qə мүldürүldum. Xu tapta mən toluқ ixənq bilən eytalaymənki, Məsih Əysa nijat wə aramliқ bərgüqidur. Xundəқ hatirjəmlіkni bu dunya berəlməydu; u Hudaning ata қiloqan sowoқitidur».

Bular Kamarning əz қoli bilən yazoqan hatirisi. Əməliyəttə u Məsih muhlisi boləqandin keyin, əyidə turoqan yəttə yil iqidə bəxқа muhlislar bilən mungdixip ortəқlixix pursiti bolup bəқmioqan. Uning birdinbir həmrahі bir kiqik Injil idi. Yoxurun həlda oқuoqan bu Injil yəttə yil mabəynidə həq dosti bolmioqan uning etiqadioqa küq berip kəlgənidi. Yəttə yildin keyin uning anisi uni əyliməқqi boldi. Xuning bilən u əydin qіқip ketip, bir məzgilgiqə bir muhlis dosti bilən turdi. Uning bəzi uruқ-tuoqanlıri uni izdəp kelip, qing turuwaləqəққа, u ular bilən billə anisi bilən kəruхkili bardi.

Əyigə қaytip kəlgəndin keyin, u bir dohturhanida sestra boldi. U

yərdə uning nuroqun muhlis dosti bolup, künləni intayin huxal ötküzdi. U baxqa etikadqilaroqa, hətta nuroqun aqsakallarəqa qarioranda Təwrat wə Injildin helila qongkur qüxənqilərgə igə idi. U Mukəddəs Kitabqa bək amraq bolup, qəmüldürüluxidin ilgirimu: «Huda meni Mukəddəs Kitabning okutquqisi boluxumni halaydu. Bu kitab bək uluoq. Uning manga ata qiləinini baxqilarəqa kərsitixni halaymən» — dedi. Keyin uning eqir kesəl boluxi uning üqün eqir sinak boldi. U kəz yaxlirini təküp turup, əzigə gumaniy so'allarni koydi. Lekin Huda sinakta uningəqa oqəlibə ata kildi wə kesilini sakaytti.

Yənə bir məzgildin keyin u bir dosti bilən «Panjab» degən rayonoqa «Sik dini»dikilər bilən Məsihning xan-xərəpliri, mehır-xəpkətlirini ortaklixix məqsitidə bardi. Ular «panjabqə» kiyim kiyip, yezilarəqa berip Injildiki hux həwəni ular bilən ortaklaxti. Panjab tili ular üqün təsrək kəldi. Əmma ular Panjabdiki kəpinqisi kəmbəoqəl wə sawatsiz muhlis jama'ətliri bilən nuroqun künləni billə ötküzdi, ular bilən Injildiki qong sirlar üstidə sirdaxti. Bu muhlislar Panjab tilida mədhıyə nahxilirini eytixqa bək amraq idi, Kamar ularəqa jor bolup dumbak qelixip bərdi. Məyli bəzidə əhwali bək kıyin bolsimu, əmma ular yənıla intayin huxal yürətti.

Uning əyidikilər uningəqa tezdin kaytip kəl dəp kayta-kayta hət yazdi. Uning əyigə berip, uruk-tuoqkanliri bilən bək kərüxküsi bar bolup, yük-taklirini somkıoqa kaqilidi; əmma uning kəngli bi'aram boləoqqa, uzunəiqə du'a kildi. Du'adin keyin u olturup əyidikilərgə hət yazdi. Hətta əsasən: «Kaytip barsam, mundaq ikki xərtim bar; biri, Məsihning adimi süpitidə yaxaxqa yol koyux; ikkinqisi, meni toy kilixqa məjburlimaslik» degən məzmun bar idi. Hət zakaz kilip selinoqan bolsimu, jawab hət kəlmidi.

Aridin bir ay o'tib, bir kuni keqtə u jama'atning bir pa'aliyitidə qaqa-komuqlarni yuyuxka yadəmləxkəndin keyin, öz turaloqusiya huxal halda uhlaxka qikip kətti. U kuni mehmanlar nahayiti kəp idi. Lekin meoqmanlar arisiya bir duxmən sokunup kiriwaləqan bolsa kerək. Ətigəndə Kamar naxtiya kəlmidi. Dostliri kelip qarisa keqida birsi uning bexiya intayin otkür bir əswab bilən kattik urup oltürüwətkənidi.

Uning jəsəti Sahiwaldiki kəbristanlikka dəpnə qilindi. Nuroqun Məsihiylər wə musulmanlar dəpnə murasimiyə katnaxti. Murasimda Injildiki: «**Əlgüqə Manga sadik bol. U qaqda Mən sanga hayatlik tajini kiydürimən**» degən pasahətlik söz okuldi.

Saqqilar ənzini təxürüp əyigə kəldi. Yip uqini tepixi üqün Kamarning kitab-hətlirini bir-birləp okudi. Bəlkim ular bu hətləni ümidsizləngən axikining hetii bolsa kerək dəp oyliqan boluxi mumkin. Əmma heqnemini tapmalmay, əy igisigə: «Əpəndim, heqkəndə yip uqi tapalmiduk. Bu kiz pəkətlə Məsihingizgə axik boləqan» — dəp doklat kildi. Sahiwaldiki Məsihiylər əzliri bərpa qiləqan dohturhanidiki hizmətqilərgə wə bimarlarəya ataləqan bir du'ahana yasaldi, Kamar üqün tikləngən bu hatirə həziroqə saqlanmaқта.

12. «Mən pak-mukəddəs bir Hudaqə kəndəkmü yekün turalaymən?» (Tanzaniyədin, yəni sabik «Zanzibar»din boləqan guwahlik)

«Nuroqun kixilər bexioqa eoqirqilik qüxkinidila andin Hudaning hux hawirini qobul qilidu, biraq mən bu dunyaoqa nisbatən eytkanda, turmuxum tinq-hatirjəm wə rahətlik bolōqinidimu etikadimni Məsihkə baqlidim»

Siyasiy səwəblər tüpəylidin türmigə solanoqan Afriqidiki Zanzibarlik (Zanzibar hazır Tanzaniyə degən dölətning bir rayoni) Natani'al Idarus bir ajoyib türmidax — «Injil mukəddəs» bilən tonuxqan. Uning kitabta yeziloqan həqiqətlərgə bolōqan qüxənqisi bara-bara qongqurlixip, ahirida u Məsih Əysani gunahkarlarning birdinbir Qutkuzoquqisi, xunga meningmu Qutkuzoquqim dəp qobul qiloqan. A'ilisidikilər oqəm-kayoqoqa qüxkən bolup, ularning qarxiliki bilən uning qəmüldürölüp etikadini etirap qilixioqa uzun waqit kətkən. Lekin ahirida u Məsih Əysaoqa baqlioqan etikadini op'oquq etirap qilip, qongqur xadlik wə kana'ət tapqan.

— Bəx yax waqtimdin tartip Qur'anni ərəb tilida oquxni egəndim. Yurtum Islamiyətiki birnəqqə uluq alim qikqan yer idi. Hər küni ətrapimizdiki nuroqun egiz munalardan məzinləarning jaranglik awazliri yangrap turatti. Mən bolsam molla boluxqa intayin intiləttim. Mən so'al sorioquqilarni anqə yaqturmaydioqan bir muhitta oquwatqan nahayiti yuwax oquoquqi idim. Əginix manga qiyin kəlgən bolsimu, təliyimning ongdin kəlgini xuki, mu'əllimim bizning yeqin tuoqkinimiz idi. Uningdin baxqa a'ilimiz «Xarif»lər (həqlər muhəmmədning uruq-tuoqkanliri dəp qarioqan) jəmətidin qikqan bolup, bizdiki sunniy ekimidiki musulman jama'itidə imtiyazlik orunda turatti.

Zanzibardiki Ərəb sultanlikini ərüwətkən 1964-yildiki inkilabta, siyasiy kelip qikixi tüpəylidin mən on tət ayoqiqə türmigə solandim. On bəx kixi bilən bir üq metr uzunluqtiki tar gundihanoqa solap qoyuldum.

Bir küni, torustin sim-sim yamoqur otüp turoqan salkin tang səhərdə, palisimning yenida turoqan kiiqik bir kitabni bayqap qaldim. Mana bu mening «Injil»ni tunji qetim kəruqum idi. Türmidaxlirimning heqkaysisi bu kitabning nədin kəlgənlikini bilməytti, mən: — ««Kizil krest»tiki birər ziyarətqi muxu yərgə koyup koyoqan boluxi mumkin» dəp oylidim. Hər küni gundihanidin sirtka qiqqan waqtimda bu kiiqik kitab manga əng yekin ülpeət bolatti. Mən hər küni uni oqup turattim. Oquqanseri uningə amraq bolup kəttim.

Keyin musulmanlar üqün təs bir məsiligə yoluktum: «Huda bir bolsa, kandaqmu «Üqtə birlik» bolalisun?» dəp özümdin soridim. Gərqə iqtidarim yətməydu dəp oyliqan bolsammu, Məsih əysaning qiloqan uluq hizmitini həm Muhəmmədning pəyoqəmbərlikining da'irisini təkxürüp tətqiq qilix qarariqə kəldim. Mən Mukəddəs Kitab boləqan Təwrat, Zəbur wə Injildiki məzmunlardin gumanlanmioqanidim wə yaki bəzi musulmanlarning: «Məsih əysa toqrisidiki kitab (Injil) əzgərtiwetilgən» degən kəzqarixioqimu ixənmigənidim. Manga yardəm beridioqan adəm yok idi, xu yərdiki birdinbir Məsih muhlisi zindandiki naqayiti aldirax bir hizmətqi idi. Əmma Hudaning mehir-xəpkiti bilən, birsi meni Daressalamdiki bir sirttin oqux məktipining «Mukəddəs Kitab əginix» kursioqə tonuxturup koydi. Türmidin koyup berilginimdin keyin mən bu kurs arqilik əginiximni dawamlaxturdum. Xuning bilən bir waqitta mən kəqlik islamiy wəzlərnə anglap turdum.

Xu məzgildə mən Huda insanoqə axkarilioqan həqiqətnə birkədər qongqur quxəndim wə əysa Məsih mening ornumda jazalinip, qurbanlik boləqanlikini wə bu qurbanlik arqilik Huda gunahlimni kəqürüm qilidioqanlikini quxinip, Hudaning kixilərgə yengi qayat bərməkqi boləqanlikioqə ixəndim. Bu yolda Hudaning manga kərsətkən yolyoruki

naḥayiti eniḳ idi. Beximdin oṯküzgən ajayib ixlarni yazsam, birnəqqə tom kitab bolidu. Nuroḡun kixilər bexioḡa eoḡirqilik qüxkinidila andin Hudaning hux həwirini ḳobul ḳilidu, biraq bu dunyaoḡa nisbətən eyṯḳanda turmuxum tinq-hatirjəm wə rahətlik bolḡinidimu mən etiḳadimni Məsiḥḳə baḡlidim. Hudaning mehır-xəḡḳiti bilən mening Hudani tonuxumni tosap kəlgən, meni qırmiwalḡan hər bir asarəttin əzümni ḳutulduḡdum. Bu ixta Muḳəddəs Kitabning muḡim roli bar idi. Baxtin baxlapla mən Injil «məṯupliri»diki ikki ayəttin naḥayiti təsirləngən idim. Uning birsi: —

«Qünki Hudaning nijatni barliḳ insanlarḡa elip kelidioḡan mehır-xəḡḳiti ayan boldi; U bizgə ihlassizlik wə bu dunyaning arzu-həwəslirini rət ḳilip, ḥazirḳi zamanda salmaq, ḥəḳḳaniy, ihlasmən ḥayatni oṯküzüximiz bilən, uluoḡ Huda, nijatkarimiz Əysa Məsiḥning xan-xəḡəp bilən kelidioḡanliḳioḡa bolḡan mubarək ümidimizning əməlgə exixini intizarlik bilən kütüxni oḡitidu» (Injil, «Titus» 2-bab, 11-ayət).

Yənə birsi aḡaḡ bolup: —

«Xunqə uluoḡ ḳutḳuzux-nijatḳa etibar bərmisək, biz ḳandaqmu jazadin ḳeqip ḳutulalaymiz?! Qünki bu nijatning həwiri dəsləḡtə Rəb arḳilik uḳturuloḡan, ḥəm Uning ḥəḳliḳini biwasitə angliḡanlarmu bizgə təstikliḡan» (Injil, «Ibraniylarḡa», 2-bab, 3-ayət)

Bəzilər mənə əḳetip ḳalar dəp birnəqqə kitabni ariyətḳə bər di. Əmma əzümning oy-pikirlirimni wə məsililirimni birdinbir yexip bərgüqi

pəqət Mukəddəs Kitab ikən dəp qaridim, baxqa kitablardin bara-bara kənglüm sowup qaldı. Dəl xu waqıtta Daressalamdiki «sirttin okux məktipi»ning mudiri manga bir pütün «Mukəddəs Kitab»ni bərdi.

Buni okup özümning gunahkar ikənlikimni, hər adəmnıng bu dunyaqa kəlgınidə bir gunahlıq təbi'itigə waris bolidioqanlıqını əgəndim. Buni insaniyətning asanlıq birdinbir məsilisi dəp tonup yəttim. Injilda, «Yuhanna (1)», 1-bab, 5-6 ayəttə yeziloqandək: —

«Biz Uningdin anglioqan həm silərgə bayan qilidioqan həwirimiz mana xudurki, Huda nurdur wə Uningda heqkandək qarangoquluk bolmaydu. Əgər biz Uning bilən sirdax-həmdəmlikimiz bar dəp turup, yənila qarangoqulukta yürsək, yaloqan eytkən wə həqiqətkə əməl qilmioqan bolimiz».

Muxuningdin biz adəmlərnıng qarangoqulukta mangidioqan gunahkarlar ikənlikini, əmma Hudaning adəmlərdin pütünləy baxqiqə ikənlikini, xundakla nur ikənlikini kərimiz. Yorukluk bilən qarangoquluk billə etəlmiginidək, Huda wə gunahmu billə bolalmaydu. Gunahım tıpəylidin Hudadin ayrılıp sürgün qilinoqan gunahkar boləqan mən bir pak, mukəddəs Huda bilən qandakqə yəqin turalaymən?

«Muxu səz ixənqlik wə hər adəm uni qobul qilixi tegixliktur — «Məsih Əysa gunahkarlarnı kutkuzux üqün dunyaqa kəldi!»» (Injil, «Timotiyə (1)» 1-bab, 15-ayət). Xunga, mən əslidə Muhəmməddin pəs turidioqan bir pəyoqəmbər dəp qarioqan bu Məsih Əysanı, əməliyəttə bizning əng qong məsilimizni həl qilix üqün Hudaning əwətkən Kutkuzoquqisidur, dəp qüxəndim.

Zanzibardiki musulmanlar arisida Məsihkə boləjan etikadimni etirap kiliş asan əməs idi. Anam Xariflar jəmətidin boləjanliqimizni Hudadin kəlgən bərikət dəp qaraytti. Xunga Məsihkə boləjan etikadim qokum uningəja birhil həsrət elip kelətti. U ihlasmən musulman bolup əslidila akamning Marksizm-Leninizm etikadliri uningəja kattik azab elip kəlgənidi. Mening türmidə yatqinim uning azabini tehimu eşirlitiwətkənidi. Mening azad kilinəjanliqim uning birdinbir huxalliqi idi. Injilni oquşiniməja kədər, u mangu əslidə eətkən etikadni dawamlaxturuxum uningəja təsəllimu bərgənidi.

Mening yekin bir dostum birinqi bolup mening məsquitkə barmay pat-pat Mukəddəs Kitab okuydiəjanliqimni, yəkkənbə küni Məsih muhlislarning yioşiniməja katnixidiəjanliqimni bayqap kaldi. A'ilidikilirim bu ix toşruluk mən bilən muzakirə kilişkə yioşin qakirdi. Mən eözümning ularəja boləjan muhəbbitimning eözgərmigənliki bilən ularni hatirjəm kilişkə tirixtim, yənə kelip mən ularəja mening əysa Məsihkə etikad kiləşiniməja qarxi bolsanglar, muzakirini etikadimning tüp səwəbliri wə uli boləjan həkikətkə qaritixinglar kerək, dedim. Lekin buning ornida ular bir xəyh təyyarliəjan dimidi kiləjan suni mangu bərdi, ular bu mening pozitsiyəmni eözgərtidu dəp ixəngənidi. Əmma uning mangu heqkəndək təsiri yok idi.

Xuning bilən bir waqıtta muhlis dostlirim mangu Kutkuzoşuqimning namini baxkilarəja yətküzüxtin qorqmasliqiməja ilham beridiəjan hətlərnəni yezip turatti. Mən dəsləptə Daressalaməja, andin Keniyəgə bardim. Keniyədə nuroşun Afrikilik wə Yawropalik muhlislar bilən ortaklişixtin bəhrimən boldum. Andin yənə atamning yurti boləjan ximaliy Afrikidiki Adəngə bardim. Xu qaoşdiki jiddiy wəziyət iqidə mən Məsihkə boləjan etikadimni etirap kilip dengizda qəmüldürüldüm. Suəja

qemüldürüx bolsa bizning kona gunahlik tæbi'itimizdin ayrilip, Mæsih Əysa bilæn ølöp, dæpnæ kïlinip wæ yengi hâyatkæ erixkænlikimizni, tirilgænlikimizni bildüridu. Mæn üqün hâyatim toluk mænæ-æhmiyætkæ erixkæn bolup, Hudani Mæsih Əysa arkïlik toluk søyimæn, keqæ-kündüz Uning kurbanlik keni bærgæn nijat-azadlikim wæ xad-huramlïkim bilæn Hudani mædhïyælæymæn. Qin kænglümdin, bu dunyadiki hærber ær-ayal, oqul-kïzlar bu nijatlik yolni tapsun, Mæsih Əysa arkïlik Hudadin bolqan xadliktin bæhrimæn bolsun degæn arzuyum bilæn du'a kïlimæn.

13. Tanzaniyædin bir hekayæ

«Mæsih manga mænilik hâyat ata kildi»

«Kænglüm nemini tartsa xuni kïlattim, æmma oylimioqan yærdin bir ixtin keyin xundaq kïloqinimdin øzümni kupaquruk hes kildim»

Əræb millitidin bolqan Tanzaniyælik Talib Barwaniqæ nisbætæn hâyat pütünlæy mænಿಸiz bilingænidi. Əmma bæzi hizmætdaxliri arkïlik u Hudæqæ tayinixkæ baxlidi. U hâzir ximaliy Afrikida Mæsih muhlisi jama'ætliri arisida hizmæt kïlidu.

«Ata-bowilirim Əræbistandiki Omandin bolup, jaqan kezip Zanzibar (hâzirki Tanzaniyæ)gæ kælgæn. Ular xu yærdiki Afrikiliklar bilæn toy kïlip xu yærdæ olturaqlixip qaloqan. Ata-anam manga bæk køyünætti, anam tækwadar musulman idi. U meni diniy mæktæpkæ æwætti, mæn Qur'anni oquxni (mænisini qüxænmigæn hâlde), bæx waq namaz oquxni, Ramzanda

roza tutuxni, zakat berixni o'gandim. On naqqə yaxka kirgəndə dunyani kezix istikim pəyda boldi. Ahir əydin qeqip qikip, Hindistandiki Bombay (hazirki Mumbai) xəhirigə bardim. Xu yərdə mən yük parahotida axhana mulazimətgisi bolup, dunyani bir ketim aylandim. Andin mən eygə kayttim, əmma bir yildin keyin yənə səpərgə qikip, Hindistanə wə Pars Koltukioğa bardim. Birnaqqə jayda ixləp pul tepip, andin Əngliyəgə bir tərəptin ixləp, bir tərəptin okux üqün bardim. Birak nixaniməgə yetəlmidim, Londonda kəyp-sapa turmuxka əginip qaldim. Kənglüm nemini tartsa xuni qildim, əmma oylimioğan yərdin xundak «oytax»tin keyin xundak kilojinimdin özümni kupkuruk hes qildim.

Bir küni özümning muxundak otküzüwatkan turmuxumdin mutlək bizar bolup, xərkiy Londondiki bir kəhwəhanioğa kirdim. Bir kixi kirip Əngliyə Həwa Armiyisigə kirix toqruluk waraklarni tarkatti. Xu qaşda hərəkəndak ixni kilixka razi idim, pəkətla hazirki əhwəlimni əzgərtəlisəmla məyli, dəp oylattim. Xundak kilip mən Əngliyə Həwa Armiyisigə kirdim, asasiy tərbiyə wə elektron tərbiyisini aloqandin keyin mən Liwiyəgə əwətildim. Bu həwa armiyisidiki turmux manga yaqti, nuroqun adəmlər bilən dost boldum. Yoğan isimlik bir Əngliyəlik bilən yekin munasiwəttə boldum. Biz pat-pat Tobruk xəhirigə su üzükə yaki səylə kilixka billə qikattuk.

Bir kəqtə mən bəx kixilik qedirimizgə kaytip kirsəm, Yoğan tizlinip du'a kiliwetiptu. Mən bək həyran qaldim, qünki mən əzəldin Yoğanni «dindar» dəp oylimayttim. Uning bizdək tət tompayning aldidila tizlinip du'a kiloğan jür'itigə kayil boldum. U ornidin turuxi bilənla mən uningdin dindar bolup qikқанliқining səwəbini soridim. U, bu ixning din bilən munasiwətsizlikini, uning hazirki həyatida Mukəddəs Rohning barliқini manga dəp bərdi. Bu manga oqəlitə wə yengilik tuyuloqəqka, u mən bilən

olturup manga qüxändürdi: — İnsanlar gunahliri tüpəylidin Hudadin ayrilip qaloqan, xunga həmmə adəm dozahka kirixkə tegixlik idi. Əmma Huda insanoqa boləqan muhəbbitidin gunahsız boləqan Məsih Əysani əwətti, Məsih Əysa gunahlırimizning həmmisini Öz zimmisigə artip ornimizda krestkə mihlinip qurbanlıq boldi. Bizning dozahka kirixkə tegixlik boləqan jazayimizni U üstigə aldi. Həzir kim boluxidin kət'iyənəzər Uning iltipatini qəbul qilsila, Məsih ularoqa gunahning kəqürümini həm Mukəddəs Roh elip kelidioqan mənggülük həyatni ata qilidu, dedi.

Pərmanlırioqa ri'ayə qilmisammu, mən yənıla İslamning əqidilirigə ixinəttim. Mən Məsih Əysani İbrahim, Nuh wə Musa həzrətlirigə ohxax pəyoqəmbər dəp ixinəttim. Məsih Əysa Hudaning Ooqli deyilsə manga kupurluq bolatti. Xunga mən: — Əzlrini «hristi'an» dəp atioqan nuroqun əllərdiki kixilər «Əysaning namida» irkiy kəmsitixni saklap baxqilaroqa kəp yaman ixlarni qilməqta dəp, Yoqanning təlimigə rəddiyə berəttim. «Musulmanlar dunyasida bundəq ix yok» dəp turuwalattim (əməliyəttə mən həzir musulmanlarda bundəq ixlarning kəp ikənlikini bildim — Ərəblərnig Bədu'in wə Kabiliylərgə, Pakistanlıqlarning Bengəllıqlaroqa, Turkiyəliklərnig Kurdlaroqa boləqan mu'amiliri qatarlıqlar). Əməliyəttə bu qaoqda bəzi Məsih muhlisliri mən üqün du'a qilatti.

Bir küni anqə qizikmioqan bolsammu, Yoqanning gepi bilən yənə bir muhlis Petrus isimlik birsi bilən kərüxtüm. U starxiy serzant bolsimu, əmma mən tonuydioqan bəxka serzantlaroqa ohximaydioqan yərliri bar idi. U qolida Mukəddəs Kitabni tutup turup, Təwrat wə Zəburlardın Əysa Qutkuzoquqi-Məsihning dunyaqa kelidioqanlıqı, qilidioqan ixliri, əlümi, dəpnə qilinidioqanlıqı, tirildürülidioqanlıqı wə asmanqa kətürülidioqanlıqınınig həmmisi aldin bəxarət berilgənlikini manga bayan qildi. İnjl hatirisidə bu bəxarətlərnig əməliyəttə boləqanlıqini manga

qüxəndürdi. Ahirida u Injildiki «Wəhiy» degən ahirki kəsimning 3-babini kərsitip: —

«Mana, Mən hazır ixik aldida turup, ixikni kəkəwatimən. Əgər biri awazimni anglap ixikni aqsa, uning yenioqə kirimən. Mən uning bilən, umu Mən bilən billə oqizalinidu» degənni manga oqup bərdi. Bu səzlər kəlbimni kəttik bi'aram kildi. Baxkılarning «hristi'anlarning Injilni əzgərtip yazoqan» degənlirini anglioqan bolsammu, mən Injildiki bu səzni həkikət dəp tonudum. Məsih Əysa kənglümning ixiki sirtida turup kəkəwatkənlikini, bu ixikni aqalaydioqan yaki yepiklik kəlduridioqan birdinbir adəm mən əzüm idim. Xu qaoqda mening bir kəraroqə kəlgüm yok idi, xunga mən Petruskə hox dəpla ketip kəldim.

Esimdə enik turuptuki, mən bu ixni untup ketix üqün dərhal kinoqə bardim. Əmma Məsihning: «Mən hazır ixik aldida turup...» degənliri kallamda təkərlinatti. Mən əz əzümgə bundak kəlixim əhməklik, həmmisi ətöp ketidu, dəyttim. Kinohanidin qikip, məst bolup həmmi ni untay dəp kulubkə barməkqi boldum. Əmma xu ətraptiki bir harabə kəpigə kirip kəldim. Xu yərdə mən pütünləy tügəxkən halda əzümni kontrol kəilməy kəldim. Mən tizlandim: «Rəb Əysa Məsih, mən Sening gunəhlirim üqün krestkə mihlinip kəurbanlik kəlinoqanliqəngni bildim. Sən gunəhdin birdinbir Kətkuzoquqidursən. Mən hazır əz həyatimning ixikini aqay, həyatimoqə, kəlbimgə kirip əz Rəbbim wə Kətkuzoquqim boləqin» dəp du'a kildim. Ornumdin turuxum bilən qongkəur bir hatirjəmlilik, qong bir huxallik meni qirmiwalidi. Gunəhlirim kəqürüm kəilindi dəp bildim, bu həyrlikni, güzəllikni həmmə adəm bilən ortaklaxkum kəldi.

Bu qong buruluxtin bir'ay keyin tətəl munasiwiti bilən bəx yil ayriloqan yurtum Zanzibar (Tanzaniyə)gə ata-anamni yoklap kəldim.

Mən: «A'ilidikilirim wə yurtdaxlirim mening Məsih muhlisi bolqanliqimdin hawer tapsa, nemə ix yüz berər» dəp kərktum. Yurtumda kixilər: «Qərb Jahangirliki» bilən Məsih muhlisi, yəni «hristi'an» bolux əməliyəttə bir gəp, dəp qaraytti. Apam wə a'ilidikilirimning meni kərgəndiki huxalliqoqa qarap Məsih muhlisi bolqanliqimni ulardin yoxurmakqi boldum. Əmma bir sa'ət etməylə oylimioqan bir ix yüz bərdi, mən Məsih Əysaoqa bolqan etiqadimni elan qilaymu yaki rət qilaymu dəp ikkilinip qaldim. Mən elan qildim. A'ilidikilirim: «Bu nemə qilqining?» dəp manga həyran qaldi. Ular bək azablandi. Mənmü apam üqün xundak azablandim. Məsih muhlisi bolmioqan kixi Məsih muhlisilirining Hudaoqa wə Məsih Əysaoqa baqliqan muhəbbitini a'ilisidiki əng səyümlük kixigə baqliqan muhəbbitidin (məyli ularni xunqə səyüxidən kət'iyənəzər) üstün qoyuxi kerəklikini bəlkim qüxənməsliki mumkin. Qiskisi, apammü, mənmmü kəz yexi qildük, azablandük, öz'ara qüxinixəlmidük.

Xuningdin keyin Hudani manga bək yəkin dəp həs qilip kəldim. Mening əng qiyinqilik qaoqlirimda Uning yəkinliqi ispatlanoqanidi.

Həzir on yil ətüp kətti. Əzümning «ixikim»ni Uningoqa aqқанliqimdin qilqə puxayminim yok. Rəbbim manga kaltis, tolimu səyümlük etiqaddax Lewanliq bir ayalni nesip qildi, bizni Hudadin bək minnətdar qilqan ikki balimiz bar. Mən həzir Əngliyədiki elektron zapqasliri xirkitidə ixləymən, Əngliyədiki muhlis jama'ətliri iqidimu wəz eytix bilən bolup turimən. Ayalim bilən ikkimiz ximaliy Afrikiqoqa berip Injildiki hux hawərnəni tarkitixni bək halaymiz, əmma həziroqiqə u yərgə berip hizmət qilix pirsiti qikmidi.

Məsihkə baqliqan etiqadim manga kəngüllük turmux ətüzükə

yardəm beridu. Burun bolsa turmuxum bək zerikərlik, oʻtamkin wə mənīsiz bolōanidi, hāzir hāyatimizning əhmiyətlik boluwatқанlikidin huxalmən, Rəb manga yüz beridiōan hərқandak əhwaldin oʻtam qilmaslikni oʻgətкən. Buning ornida, hərқandak ixni mēyli qong mēyli kīqik bolsun du'ayimda Uningoʻa tapxuruxni oʻgəndim. Mēyli ular meni nemə desun yaki nemə қilsun, U meni hēqkimdin nəprətlənməslikni oʻgətкən. Kənglümdə mal-mülkümning bar-yoқlukidin əməs, bəlki Hudaoʻa tamamən tayinixtin kəlgən qongқur amanlik, əndixisiz, hatirjəm bir hēssiyat bar.

Məsih muhlislik turmuxi asan bolmisimu, lekin U manga nisbətən əng esil, əng қaltis, əng hāyajanlik wə қana'ətlinərlik turmux. Xunga pursət kəlsila, Hudaning Məsih əysada insanlaroʻa kərsətkən mehīr-muhəbbət hux həwirini baxқilar bilən ortaqlixix mən bilən ayalimning əng qong huxalliqimizdur.

14. Ilgiriki dəwrđin kəlgən yənə bir sada (Pakistandin bir guwah)

«*Hāyatning buliqini taptim*»

«*Mən musulmanlarning Muқəddəs Kitab (Təwrat, Zəbur, Injil)ni oқuxtin қorққанliқi tooқrisida beximni қaturdum. Xunga mən kəprək salmaқliқ wə əstayidilraq bolup Muқəddəs Kitabni oginix қararioʻa kəldim, xuning bilən Həmmigə Қadir Hudaoʻa manga yolyorūқ bərgəy dəp du'a*

qildim. O'quvanseri Məsih muhlislarining tutqan etiqadiya bolqan qarxiliximning hammaisi uqur katti»

Aslam Han yax waqtida qiran yigit bolur, tolimu taqwadar musulman idi. Diniy bas-munazirlargə katnixip turoaqqa, Muqaddas Kitab (Tawrat, Zabur, Injil)ya raddiya berix uqun uni oqur taqxurdi. Əsiqa kezi eqilip Hudaning insanoqa ata qilqan, Məsih əysada bolqan halisanə kaqurumni — heqqandaq adəm əz əjri bilən erixəlməydiqan sowqini kerdi. Hayat uning uqun yengibaxtin baxlandi. Xu waqtin tartip u Məsih əysadiki hux həwəni əz hayatiya təwəkkul qilip da'im tarkitip turdi. U nuroqun yillar Pakistandiki muhlis jama'ətlər arisida aqsakal bolur təlim berix hizmiti bilən xuqullinip kəldi.

Mən Pakistanning Gujrat əlkisidiki hərmətkə sazawər musulman a'ilidin qilqanmən. Atam yər igisi bolur, a'ilimiz yurtimizdikilər arisida əng mərtiwiliklərnin biri idi. Mən a'iləmdə birla oqul bolur, atam dunyaning əng esil nəsilirinin həmmisini manga elip berətti. Uning əlqimi boyiqə u manga əng yahxi tərbiyəni orunlaxturdi. U manga Islam wə uningya munasiwətlilik ixlarni əgitix uqun bilimlik bir əlimani taqlip qilqanidi. Atam sunniy ekimidiki musulman bolur, meni əz dinining güzəllikini quxiniximni wə uning əqidilirini baxqilaroqa yətküzuxumni halaytti.

Yezimizdiki baxlanoquq məktəpni püttürginimdin keyin, atam Rajastanda (Hindistanning qərbiy ximalida) həkumət mərtiwisini qobul qildi. Xu yərdə mən bir məsihiylər baxquridiqan ottura məktəpkə kirdim. Bu məktəptə «Muqaddas Kitab»tiki dərslər Məsih muhlis bolqanlaroqa həm muhlis əməslərgə ohxaxla ətülətti. Mən buni halimidim, gərqə bax mudir manga besim ixlətkən bolsimu, xu dərslərgə

qatnixixni kət'iy rət kildim. Uningdin baxqa, təbikə-mərtiwəmdin xunqə pəhirləndimki, kəmbəoqəl a'ililərdin qiqқан xu məktəptiki «hristi'an» oқuоquqilar bilən arilixixni yahxi kərmidim. Məsihiylərgə kizikmidim, ularning etikadida meni jəlp kilojudək heqnemə yok idi. Xu qaoqda mən: «Əngliyəliklər bu dələtning namrat turmuxta qaloqan həkqlirigə para berip ularoqa öz turmuxidiki adətləni wə dinini qobul kildurmakta bolsa kerək» degən oyda idim.

Xu məzgildə Islam dinidin qiqқан bir Injil xərhqı Rajastanoqa kəldi, u bizning xəhirimizgimu kəldi. Yurtimizdiki Məsih muhlisliri uningoqa guwahlik kilixqa pürsət berix üqün birnəqqə yioqin orunlaxturoqanidi. Mən atam bilən bu yioqinlarning bəzilirigə qatnaxtuk, atam xu wəz eytquqioqa birnəqqə kiyin so'allarni koydi. Esimdə kelixiqə, bu adəm so'allaroqa anqə ətraplik jawab berəlmidi. Xuning bilən «hristi'anlar» wə ularning etikadioqa boloqan nəpritim qongqurlaxti. Xuningdin keyin məndə Məsih muhlisi aqsakallirini wə Injil tarkatquqilarni rəsua kilix wə ularoqa awariqilik kəltürüx adət bolup qaldi. Islam dini birdinbir tooqra etikad, dunyadiki əng pəzilətlik yol ikənlikigə qing ixənqim bar idi.

Xu künlərdə Hındi dinidiki «Arya Samaj» degən bir məzhəpning bəzi əzaliri yurtimizoqa kəldi. Ularning məxsiti Malkana millitidikiləni Hındi dinioqa qaytidin boysundurmaqqi idi. Bu Malkana milliti əslidə Hındi dinqiliri bolup, keyin Islamoqa boysunduruloqanidi. Bu «qayta boysundurux» hərəkiti «Xudhi» dəp atilatti, mənisi «saplaxturux» (Hındi dinioqa qaytidin boysunux). Mən üqün bu hərəkətni tosax bək muhim ix idi, xunga mən dərhal Arya Samajoqa qarxi hərəkət kilix üqün kürəxkə atlandim. Rəqiblim buningdin meni qong bir düxmən dəp qaridi, xunga hərhil yol bilən mangu ziyan yətküzməkqi boldi. Bir küni ular mən uhlawatқан kəpigə yoxurunqə kelip əgzini buzup, meni eoqir

zəhimpləndürdi. Nəticədə birnəqqə kün kariwatta yetip qaldim. Bu wəqə mening oəyriy dinqilaroəa boləan nəpřitimni tehimu küqəytti, pütün küqüm bilən Arya Samajdikilərgə qarxi turdum.

Bu wəqələr meni musulman dindaxliriməəa wəkalitən wəz eytkuqi kildi. Dangkim yirakəəa tarkilip, Hındistandiki «Barlıq dindarlarning qong məjlisi»gə katnixix pursitigə muyəssər boldum. Bu məjlis Arya Samaj tərıpıdın Hındistan Maynipur nahiyisidə orunlaxturuloəan, hərhil din əhliliri təklip qilinoəanidi. Mən üqün yahxi ix idi, qünki u mening baxəa etikadlarni təkxürüxümgə türtkə bolatti. Ularning kitabqilirini, təxwik waraklırini eliwelip uni təkxürüp tətəkik qilixəa baxlidim. Asasiy məqsitim ewən tepix wə əjdadlırimning dinining üstünlükini öz özümgə ispatlaxtin ibarət idi. Hındi dini əsərliri rohiy aqlikimni qana'ətləndürəlmidi; ləkin Təwrat, Zəbur wə Injiloəa azrak qizikip qaldim.

Bir küni atam Mukəddəs Kitabni oquwatqanlikimni bayqap bək bi'aram bolup kətti. U meni buningdin qol üzüxkə buyrudi, xundak qilip uning mening bu kitabni oqup «hristi'an»əəa aylinip qeliximdin qorkəanliqi axkarlandi. Mən undak oylimidim, əmma mən musulmanlarning Mukəddəs Kitab (Təwrat, Zəbur, Injil)ni oquxtin qorkəanliqi toərisida beximni qaturdum. Xunga mən kəprək salmaqlik wə əstayidilrak bolup Mukəddəs Kitabni əginix qararioəa kəldim, xuning bilən Həmmigə Qadir Hudaəəa manga yolyoruk bərgəy dəp du'a qildim. Balilardək səbiylik bilən oquəinimda, xu mukəddəs kitablar wujudumoəa təsir qilixəa baxlidi, Mukəddəs Rohning karamiti bilən oquəanseri Məsiə muhlislrining tutqan etikadiəəa boləan qarxiliklırimning həmmisi uqup kətti.

Mukəddəs Kitabni əginix jəryanida Məsiəlik etikadining yoxurun

sirliri manga ayan boluxka baxlidi. Bayqioqanlirim atamning u toqrisidiki uqumlirioqa pütünlöy ohximaydioqan qikti. Bu Mukəddəs Kitabning dunyadiki birdinbir nijatni axkarilioqan, Hudaning insanoqa baqlioqan seygüsini wəhiy qilöqan birdinbir kitab ikənlikini baykidim. U mən üqün bir yoxurun gəhər bolup, adəmni gunahning lənitidin halas kilidioqan, adəmgə mənggülik həyat bəhx etidioqan Məsih əysa arqilik bolöqan nijatni kərsətkənlik manga ayan boldi. **«Xunga əmdi birsi Məsihdə bolsa, u yengi bir yaritiloquqidur! Kona ixlar ötüp, mana, həmmə ix yengi boldi»** (Injil, «Korintliklaroqa 2-məktup», 5:17)

Mən hazır nijat (qutkuzulux)ning Hudadin kəlgən bir sowaqat ikənlikini tonup yəttim. «Sawablik ixlar» yaki yaxxilik qilix arqilik uningoqa erixix hərgiz mumkin əməs. Rosul Pawlusning adəmning təbi'iti toqrisidiki sezliri bundak hatalıqtin saklinix üqün tolimu ünümlük agahlandırux bolidu: **«Iqimdə, yəni mening ətlirimdə heq yaxxilikning məwjut əməslikini bilimən; qünki yaxxilik qilix niyitim bar bolsimu, uni qilalmaymən. Xuning üqün özüm halioqan yaxxilikni qilmay, əksiqa halimioqan yamanlikni kilimən. ...nemidegən dərdmən adəmmən-hə! Ölümgə elip baridioqan bu tenimdin kimmu meni qutkuzar?»** (Injil, «Rimliklaroqa» 7-babtın).

«Qünki barlik insanlar gunah sadir qilip, Hudaning xan-xəripigə yetəlməy, uningdin məhrum boldi» (Injil, «Rimliklaroqa» 3-bab, 23-ayət).

Hulasəm xuki, heqkandak adəm öz tirixiliri bilən nijatka erixəlməydu. Hətta Qur'anmu pütün insanning gunahkar bolidioqanlikini, gunahsiz wə sap bolöqan kixi pəkət bir, yəni əysa Məsih

ikənlikini manga əgətti. Rəb Əysa Məsih, Əz wəqəttiki tənqidqilərgə **«Kaysinglar Meni gunahı bar dəp dəlilliyələysilər, kəni? Həqiqətəni səzlisəm, nemə üçün Manga ixənməysilər?»** dəp op'oquq, soriqan (Injil «Yuhanna», 8-babtin). Xunga mən pəkət Məsihningla sap ikənlikigə, Uning sapliki Hudaning sapliki ikənlikigə qing ixəndim. Nijat-kutulux bolsa Hudaning sowətitidur, u pəkət Məsih Əysa arkiqlikla kelidu.

Bu sir manga axkarilanoqandin keyin mən baxka kitabni kərməy, pəkətlə Təwrat, Zəbur, Injil degən Mukəddəs Kitabka kəngül qoydum. Mən gunahkarning paskiniliqini yuyiwetidiqan, uningqə mənggülük həyat ata qilidiqan həyatning buliqini, yəni Məsih Əysani taptim. Bularni beximdin ətküzüx bilən mən həm həsrəttə qaldim həm huxal boldum. Həsritim bolsa mən hazır əjdadlirimdin ayrilip qaldim; huxalliqim bolsa qutkuzoquqim, Nijatkarim Rəb Məsih Əysaqə erixdim. Xunga xu məzgildə Hudadin yolyoruk elix üçün kəpinqə wəqətimni du'a qilix wə Mukəddəs Kitabni oqux bilən ətküzdum.

Bir küni Mukəddəs Kitabni eqiplə kəzüm Rəb Əysaning təsəlli yətküzidiqan səzliqigə qüxti: **«Əy japakəxlər wə eqir yük yükləngən həmminglar! Mening yenimoqə kelinglar, Mən silərgə aramliq berəy!»** (Injil, Matta, 11-bab, 28-ayət). Rəbning Əzi manga təsəlli wə aram-tinqlik həwirini yətküzdi. Keyin mən bir aqsakal muhlisni tepip uningdin meni qəmüldürüxini tələp qildim. U etiqadimning rast ikənlikini jəzmləxtürgəndin keyin, 1928-yili 8-ayning 27-küni meni qəmüldurdi.

Keyin həyatimda yəngi səhipə eqildi. Uruk-tuoqanlirimning həmmisi məndin munasiwətni üzdi, meni taxliwətti. Makansiz sərgərdan

bolup qaldim. Ayalim xu qaoqlarda manga yeqinlaxmaytti, lekin mən uningqə du'a qildim, umu Məsih Əysaning muhlisi boluxqa baxlidi. U Məsihning yenioqa kəlgəndin keyin ikkimiz billə Rəb üçün hux həwər tarkitix hizmitini qilduk, Pakistandiki birnəqqə yərlərdə bu hizmətlərni qilduk. Buni yazoqan wakitta biz Lahor xəhiridə muhlis jama'itining «sorax orni»ni təkhilləwatqan wə baxquriwatqaniduk. Bu mərkəzdə biz Hudaning Məsih Əysa bizgə ata qiloqan səyğüsining karamət hux həwirini izdigüqilər wə Məsih etikadi toquruluk so'al sorioquqilar bilən ortakliximiz.

15. «Bu dəl mening barliq təkəzzaliximdur»

Ҳинdoneziyədin bir ҳekayə

«Өзүмнинг Hudaning küq-қudritigə, nijatliқ meһir-xəpқitigə erixkinim, mening uningqə nisbatən qüxənqigə igə boloqanliқimdin əməs, bəlki Uning küq-қudritining xunqə uluq boloqanliқidindur, deyixim kerək»

Məriyəm yax Ҳинdoneziyəlik bolup, Muқəddəs Kitabқа tasadipiy wə məqsətsiz uqrixip qaloqan. U Muқəddəs Kitab həm əzi bilən alakə qilixқа baxlioqan Məsih muhlislirining dostluқi arқilik Məsihkə jəlp qilinoqan. Ahirida u həlkilik kədəmnə besip, yengi aramliқ wə қana'ətnə tapқanidi. Xunglaxқа u «Məsih Əysaning meһir-muһəbbiti iqidə» turup yaxaxқа wə Məsih Əysaning bu muһəbbitini teһi tonup yətmigən kixilər üçün hizmət qilixқа intilgənidi.

Omumən qilip eytkanda, bir kixi məlum etikadning arқа көrүнүxidən anqə-munqə həwərdar boloqandila andin xu etikadқа yaki

uningdiki yol-tərikigə jəlp kəlinidu. Əmma əzümning kəqürmixlirim pütünləy baxkiqə idi. Əyni waqittiki kəlbimdiki rəzillikni hazır bayan kəlixtin tolimu nomus dəp həs kəlimən. Əmma bu hatirəm öz həyatimni əks etidioqan əynək boluxi kerək; xunga əzümning Hudaning küq-kudritigə, nijatlik mehir-xəpkitigə erixixim, mening Uningoqə nisbətən qüxənqigə igə boləqanlikimdin əməs, bəlki Uning küq-kudritining xunqə uluq boləqanlikidindur, deyixim kerək.

Mən musulman a'ilidə tuoquloqanlikim üqün təbi'iyki Islam xəri'itigə ri'ayə kəlixkə küqümning bariqə intiləttim. Ata-bowilirimdin tartip Islam dinioqə ixinip kəlgən bir adəmning bularning təsiri, tərbiyisi astida Islam dinioqə ixənməy, baxkiqə yol tutuxi mumkinmu? Meningdin, Islamni əyni waqitta yahxi qüxəngənmu-yok, yaki Islam seni mənggü nijatqə erixtürələmdu-yok degən məsilə tooqruluk həwiring barmidi? — dəp sorap kəlixingiz mumkin. Jawabim xuki, «Yok».

Islamning tələp-əqidilirini yahxi dəp biləttim; həkikətən bəzi jəhətlərdə Məsih Əysaning təlimliridin anqə qong pərkliri yok idi. Məsilən, Məsih Əysaning «Taoq üstidə bərgən təlimliri» (Injil, «Matta» kismi, 5-7-bablar)gə ohxax Islamdimu əzimizni kəndək tutux kerəkliki, bəzi əhwal astida nemə kəliximiz kerəkliki kəyt kəlinoqan yahxi dəwətlərnə tapalaymiz. Əmma musulman bolup kəloqan ixlirimning kəndək nətijisi bolar degən məsilə tooqruluk da'im beximni katurattim. Mən kəyta-kəyta oylioqan ikkinqi məsilə xuki, mening Islam yolida nuroqun ixlarnə kəliximning səwəbi pəkətlə kəqikimdin tartip xundək tərbiyə aloqanlikimdin ibarət, halas? Əməliyəttimu, əhwal həkikətən xundək idi. Uningdin baxkə, mening dinioqə ixinix-ixənməslirim bilən həqkimning kari yoktək kərünətti. Ehtimal mən bundək ixlarnə bexidin ətküzgən birdinbir Həndoneziyəlik əməsturmən, qünki bu

məmlikəttikilərnin köpinqisi əmr-mərüplərgə manga ohxaxla ri'ayə kiliđu — qünki ularning bundak kiliđi ata-anisidin qobul qilođan imani boləđanlikiđindir, halas.

Gərqə toluk təswirləp berəlmisəmmu, mening Məsiđlik etiđadka kandak jəlp qilinođanliđ jəryanini sizgə dəp bərgüm bar. Mən da'im bundak ixning məndə yüz bərgənlikidin həyran qalimən, əmma xunisi enikki, bu Hudaning meni qutquzuxtiki pilani idi. Mening Məsiđ əysaning yoliođa kirix jəryanim bək addiy boldi. Muqəddəs Kitabni (Təwrat, Zəbur, Injil) kətüriwaləđan bir adəm akamni yoqlap kəldi, ular olturup paranglaxkan waqtida mən u kitabni oquđum. Mən uni oqup intayin huzurlandim, yənə kelip uningdin nurođun qüxənqigə igə boldum. Əmma kəp oquyalmidim. U adəm kitabni elip ketip qaldi. Mən uningə xunqə kizikip qalođanidim, uni oquxka xunqə təkəzza boldum, Məsiđ muhlisi jama'itining aqsakilini tepip uningdin bir Muqəddəs Kitabni ariyətkə aldim. U mening məsiđiy əməslikimni bilip həyran qaldi.

Muqəddəs Kitabni qayta-qayta oquəđandin keyin uningdiki sirlarni kəprək qüxinixkə tolimu təkəzza boldum. Təwrattiki «Yaritilix» wə Injilning «Matta» degən kisimliri bolupmu meni qongkur təsirləndürdi, oquəđanlirimni ixlitixkə arzuyum küqlük idi. Əmma bu tođrisida heqkimgə gəp qilixka jür'ət qilalmidim. Yardəm tələp qilidiođan yaki Məsiđ muhlisi turmuxi tođrisida soraydiođan dostummu yođ idi. Əz kənglüm tohtawsiz qalda meni Məsiđ muhlisi jama'itigə katnixixni dəwət qilođan bolsimu, muhlis jama'itining yiođinliriođa katnixixtin ezümni tarttim.

Ahir mən gərqə birmu muhlis yiođiniođa katnixip baqmiođan, Məsiđiyələrnin əkiđə-yosunliridin həwərsiz bolsammu, ezümning

Məsihkə baqlıoan etıkadimni etirap kılıp, məsihiy məktəptiki yax muhlislar üqün orunlaxturuloan bir kurska kətnaxtim. Bir yildin keyin yataklık məktəpkə kirip oqudum. Bizning yataktiki baxka oquoquqılarning həmmisi muhlislar bolup, ular yioqinoqa baroqanda mənmu billə bardim. Bu bolsa öz həyatimni Hudaoya tapxuridioan jəryanning baxlinixi idi. Mən oquq-axkara həlda ixəngüqilər bilən yekın alaxlixixni qarar kildim. Yioqinlarda aktip rol oynaxka, ata-anamning aldidə etıkadimni etrap kılıp, jür'ətlik wə tüz, oquq-axkara yaxaxka baxlidim.

Yolumda tosaloqular tehi kəp idi, qünki öyümdikilər mening əysə Məsihkə etıkad kılıoquqılar qong a'ilisining bir əzasi boləqinimni bilgəndin keyin, gərqə ular yioqinoqa kətnixixka wə xu yərdiki hərəkətlərgə arilixiximoqa kərxilik kilmioan bolsimu, ular meni qəmüldürülükə ruhsət kilmidi (mən tehi on səkkiz yaxka kirmigən). Xu qaoqda mən ularning kənglini aqrıtixni halimidim. Mən qəmüldürülükning əzi Məsih əysəoqa boləoan etıkadimizning asasi əməslikini tonup yətkənidim; yioqinoqa kətnixix wə muhlis jama'iti iqidə pa'aliyəttə boluxni dawam kildim, mening nuroqun muhlis boləoan dostlirim bar idi. Xundak kılıp tət yil ətöp kətti. Məsih muhlislrining «əmlükini» bilgənsəri meni bək jəlp kılıoanidi. Məsihkə ixinixtin ilgiriki pütün təxnalıkim dəl xu idi.

Tət yildin keyin, gərqə etıkadim səwəbidin eoqir ziyankəxlikkə uqrioan bolsammu, qin kəlbim, pütün jenim, kət'iy iradə bilən qəmüldürülükni tələp kildim, muhlislar təlipimni qəbul kildi. Mən qəmüldürüldüm. Bu basquqtin keyin mən baxka ixəngüqilərnin kəqüridioan sa'adətlik turmuxioqa təxna boldum. Məndə zor huxallık, qongqur hatirjəmlık, toluq kəna'ət wə oqəyurluk pəyda boldi. Əzümning bu etıkadni nemixka qəbul kılıoanlıkimni qüxinixkə baxlidim. Ehtimal

buni qūxinixkə pəqət birmu səwəb kərsitip berəlməymən, qūnki Huda bilən boləqan munasiwitim əzəldin həzirkidək xunqə yeqin bolup baqmioqan. Ixkilip kənglümdə hatirjəmlilikning boluxi Hudaning pilanioqə kəprək boysunoqanliqimdindur.

Huda aldida turuxqə layiq kixi süpitidə qəbul qilinəqanliqim əz-üzümdinmu? Mən gunahkar boləqanliqimni qūxəngənlikim üqün pəhirlinixim kerəkmu? Yak, hərgiz undək əməs, əlwəttə. Əmma mən məndin ilgiriki baxqə muhlislarning Məsih Əysaning muhəbbiti iqidə yaxioqinidək yaxax təxnalikim bar, qūnki Məsih muhlisi bolup beximdin ətküzgən ixlar ilgiriki ixlarəqə zadi ohximaydu. Mən Hudaning mehirmuhəbbitining uluəqlukini həs qildim. Huda du'alirimni anglap jawab berip kəldi. Bular bolsa Məsih Əysaning muhəbbiti iqidə yaxioqinimdin keyinki manga kəlgən qong ilham idi.

Hudaning nijati (qutkuzidioqanliqi)ning hux həwirini tehi anglap baqmioqan kixilərgə yardəm berix arzuyum intayin küqlük. Huda bu dunyaəqə əwətkən Qutkuzəqəqisini tehi tonumaydioqan, xuning bilən Uning nijatini tehi qəbul qilmioqan ətrapimizdiki kixilərgə əməhorluk qilmisək bolmaydu. Xunqə kəp kixilər Hudani tonuymən degini bilən əməliyəttə Uning toərisida anqə-munqə həwirila bar, halas. Ular Uning insanoqə sowəqat qilməkqi boləqan nijatini tehi qəbul qilmioqan. Ularning hux həwirini qūxinixkə tehi kəngli eqilmidi, bu bək eəqir məsilə. Ular əzlrining «sawabliq ix»lirini Hudani hursən qilixqə yetərlik dəp qaraydu, əmma qiloqan ixlirining nemə əhmiyiti barliqini qūxənməy, Hudaning səltənitigə bir küni erixələydioqan yaki erixəlməydioqanliqini tehi bilməydu. Xundək adəmlərgə Məsih Əysa arkilik Hudani həqikətən tonutuxqə intiliximiz kerək.

Amin!

16.Wang Mingdaw bilən ötküzülgən ziyarət

Təwəndikisi, muhbirning Məsih muhlisi jama'ətliridə naḥayiti hərmətkə sazawər boləjan Injil xərḥqisi həm jakarlıoquqisi jonggoluk Wang Mingdaw bilən ötküzgən ziyarət hatirisi. Bu kixi Injildiki hux həwərni tarkatқанlik səwəbidin türmidə jəm'i yigirmə üq yil yatқан. Bu uzun yillar jəryanida, u bir kətim naḥayiti kattik besim astida Məsih əysaoja boləjan etikadini inkar kilip, bir parqə «ikrarnamə» yazojan. Xunga u koyup berilgən. Keyin u ikrarnamə yazoqiniqə kattik puxayman kiləjan wə towa kiləjan, andin u yazojan həliki «ikrarnamə»sini bikar kilidojanlikini oquq-axkara jakarlıojan. Xuning bilən u kayta qoloja elinip, türmigə taxlanojan.

U bu türmini «Manga nurojun sawak bərgən, büyük bir uniwersitet» dəp təswirligən. Wang Mingdaw Huda toqruluk yigirmə nəqqə kitab yazojan. Bu kitablar Xanggang wə Singgaporda nəxir kilinojan. U 1993-yili wapat boləjan.

So'al: — «Qərb dələtliridə nurojun Məsih muhlisliri üqün, özini harlıojan yaki özigə naḥəkqilik kiləjan kixiləni kəqüriwetixning əzi kıyin bir məsilə. Siz əzingizgə ziyankəxlik kiləjan kixiləni qandakmu kəqürürwetəlersiz?»

Jawab: — «Manga ziyankəxlik kiləjanlarning səwənlikini esimdin qikiriwəttim. Ularni pütünləy kəqüriwəttim. Qünki Rəb əysa Məsih bizgə eytkanki, «**Ornunglardin turup du'a qiləjininglarda, birərsigə**

oqumanglar bolsa, uni kəqürünglar. Xu qaoqda, ərxtiki Atanglarmu silərninq gunahlırlnglarni kəqürüm qilidu. Lekin silər baxqilarni kəqürüm qilmisanglar, ərxtiki Atanglarmu silərninq gunahlırlnglarni kəqürüm qilmaydu» (Injil, «Markus» 11-babtin). Xunga, biz hərқandak adəmdin nəprətlənsək bolmaydu. Manga ziyan yətküzgən hərbir adəmnı kəqürələymən. Muxundak boluxum kerək, qünki mən özüm qong bir gunahkarmən. Huda meni kəqürüm qiloqan yərdə, mən қandaqsigə baxqilarni kəqürəlməydikənmən?».

So'al: — «Türmidiki qeoqingizda, yeningizda oқuoqudək birər Mukəddəs Kitab barmidi?»

Jawab: «Yok. Mən türmidə ətüzgən yigirmə üq yil on ay jəryanida, məndə heqқаqan birmu Mukəddəs Kitab wə yaki uning birər qismimu boloqan əməs. Həтта birər ayətnimu kərüp bəqmioqan».

So'al: — «Siz əslidə Mukəddəs Kitabning birnəqqə qisimlirini yadliwaloqan, xundakmu?»

Jawab: — «Hə'ə, xundak. Mən Mukəddəs Kitabning nuroqun qisimlirini, jümlilirini yadliwelip, esimdə qing saqlioqan. Mən özəmnı Mukəddəs Kitab bilən bək yeqin tonux adəm dəp həsablımaymən. Əmma nuroqun uzun abzaslarni yadқа elixқа özümni kəndürüwaloqanidim. Xunga türmidiki qaoqlirimda u ayətlərnı asanla esimgə kəltürələyttim. Gərқə yenimda Mukəddəs Kitab yok bolsimu, lekin bardəkla turatti, qünki nuroqun ayətlər esimdə saqlaklık idi. Meningdə Mukəddəs Kitab bar boloqan bolsa, əlwəttə tehımu yahxi boloqan bolatti. Bəzidə bəzıbir təpsiliy yərlirini esimgə kəltürəlməyttim. Əmma muhım təlimlirini həm Hudaning insanoqa bərgən wədilirini əsləp, ularning qongқur mənılrini

oylax bilən uzun waqitni etküzettim. Mən ilgiri nuroqun mædhiyə nahxilirinimu hænzuqə hêm inglizqə yadliwaloqanidim. Bu nahxilarning pütün kuplitini æmæs, bælki ikki-üq kuplitlirini yadliyalayttim. Mæn türmidæ xunqə uzun waqit yetiximni hærgizmu oylap bakmioqanidim. Uzun yetiximni bilgæn bolsam, intayin kəp ayətlærni, mædhiyə nahxilarni yadliwaloqan bolattim».

So'al: — «Siz türmidæ mædhiyə nahxilirini eytattingizmu?»

Jawab: — «Hæ'æ. æmma mæn baxqilaroqə tæsir yetip qalmisun dæp pæs awazda eytattim. Mæn høylida aylinip yürüp eytattim. Mæn: «Mæn Mæsih æysaning qoynida» hêm «Qutquzoquqim meni yetæklæp yoldin etküzidu» degæn nahxilarni bæk yahxi kærættim.

So'al: — «Axu japalik yillarda etiqadingizda qandakmu qing turalidingiz? Nemæ ix sizgæ mædæt bærði? Mukæddæs Kitabning pæwkuladdæ sözümü?»

Jawab: — «Mukæddæs Kitabtın yadliwaloqan nuroqun ayətlær manga küq bærði. æmma pæwkul'addæ bir sözümü bar, u Tæwrattiki «Mikah pæyoqæmbær» qismining 7-babidiki: —

«**Birak mæn bolsam, Pærwærdigaroqə qarap ümid baqlaymæn;**

Nijatimni bærgüqi Hudani kütimæn;

Mening Hudayim meni anglaydu.

Manga qarap hux bolup kætme, i düxminim;

Gærqə mæn yikilip kætsæmmu, yænæ qopimæn;

Qarangoqulukta oltursam, Pærwærdigar manga yorukluk bolidu.

Mæn Pærwærdigarning oqæzipigæ qidap turimæn —

Qünki mən Uning aldida gunah sadir kildim —

U mening dəwayimni sorap, mən üqün həküm qikirip
yürgüzgüqə kütimən;

U meni yoruklukka qikiridu;

Mən Uning həkkanilylikini kərimən...»».

So'al: — «Sizning türmidə ötküzgən əng bəhtlik waqtingiz kaysi?»

Jawab: — «Manga berilgən sinak, wə zərbilər kəpəytilgənsəri,
Hudaning manga bərgən mehir-xəpkiti xunqə zor boldi.

Mən bir kətim ezip ketip, Rəbbimdin tanojanidim. Əmma xu kətimki ezixtin keyin, Muqəddəs Kitabning uluq səzliri da'im esimgə keliwelip, manga kayta küq bərgili turdi. Huda Əzining səzi bilən meni kayta ornumdin turoquzup, Əzini etirap kilixka rioqətləndürdi. Rosul Petrusmu Rəb Əysadin bir kətim teniwalojanidi. Mən bolsam, uningdin birnəqqə yil tenip gunah sadir kildim. Əmma Hudaəqa təxəkkur, rosul Petrus aqqik yax təküp, towa kiləqandin keyin kəqürüm kilinoqan. Əmma məndə bolsa kəz yaxlar yok idi, lekin kənglüm eqir dərd-ələmgə toxqanidi. Ahiri mən ezümning gunahlirimni ikrar kilip, towa kildim. Rəbbim menimu kəqürüm kildi. Eqinixlik həlda yoldin ezip kətkən bolsammu, rosul Petrustək mənmu ornumdin dəs turup, Rəbning yenioqa kaytalidim. Petrusning bexidin ötkən bu əhwal meni rioqətləndürüp, manga təssəlli bərdi. Bu, bir adəm yikilip ketixi bilən əzining ajizlikini tonup yetidioqanlikini, xuning bilən bir waqitta Rəbning bu adəmning ajizlikioqa hatimə berip, uni Əzigə qaritiwelixi bilən uni küqlük kilalaydioqan kabilyitiningmu barlikini ispatlaydu. Rosul Pawlus: «(Manga amanət kilinoqan) **muxu wəhiyləarning zor uluqluqi tüpəylidin kərəngləp**

kətməslikim üçün ətlirimgə sanjiloqan bir tikən, yəni meni urup tursun dəp Xəytanning bir əlqisi manga təksim qilinolan; buning məxsiti, mening kərəngləp kətməslikim üçündür. Buning toqrisida u məndin kətsun dəp Rəbgə üq kətim yelindim; ləkin U manga: «Mening mehir-xəpkitim sanga yetərlik; qünki Mening küq-Qudritim insanning ajizlikida toluq əməlgə axurulidu» — dedi. Xunga mən Məsihning küq-qudriti wujudumda tursun dəp ajizliklirimdin mahtinixni tehimu huxluq bilən talliwalimən; xunga mən Məsih üçün ajizliklarni, həkərətlərnə, kıyinqiliklarni, ziyankəxlidlərnə wə azab-okubətlərnə hursənlik dəp bilimən. Qünki kaqan ajiz bolsam, xu qaqda küqlük bolimən» — degən (Injil, «Korintlikləroqə» 2-məktup, 12-babtin).

Mən uzun bir məzgil məqlubiyətkə uqriqanidim, əmma Hudaqə xükri, məqlubiyitim Hudaning mehir-xəpkiti bilən qalibiyətkə aylandı. Mən bu dunyaqə, pəkət Rəbbim toqrisidila qong səzliyələymən. Bu barlik qəlibilərnəning qalibiyətgisi yaloquz Udur. Huda Yərəmiya pəyoqəmbər arkilik mundak degən: —

«Dana kixi danaliki bilən, küqlük kixi küqlükləki bilən, bay baylikliri bilən pəhirlinip mahtanmisun; pəhirlinip mahtioquqi bolsa xuningdin, yəni Meni, yər yüzidə mehir-muqəbbət, adalət wə həqkaniylikni yürgüzgüqi Mən Pərwərdigarni tonup yətkənlikidin pəhirlinip mahtansun; qünki Mening hursənlikim dəl muxu ixlardindir, — dəydu Pərwərdigar».

Mən pəkət eqir məqlubiyətkə uqriqandin keyinla Hudayimoqə

qandak tayinixni egandim. Xunga, men bugun ozumning kuqi wa iradisidin emes, balki Hudayimdin pahirlinip qong sezlaymen — yikilip ketkinimdin keyin Uning meni yana qandak kilip, ornumdin turoquzup, kuqluk adem kilolanliqi toqruluk sezlaymen. Men bugun yigirma yil ilgiriki ozumdin kuqlukmen».

So'al: — «Bu uzun yillar jeryanida, siz baxqa ixenguciler bilen alakilixip turalidingizmu?»

Jawab: — «Men sirttin heqkandak hawer alalmidim. Ayalim bilen oqlumdin baxqa, heqkimning hetini tapxurup aloqinim yok. Emma u ikkisi hetke artuqqo gap yazalmaytti. Menmu xundak idim, muxundak kilolandila hetim asan yollinatti. Xunga men sirttiki ixlardin tamamən degudək hawersiz idim.

So'al: — «Rəb Əz iradisi bilən sizni türmidə yetixqa buyruqan. Buningda bir hatalik bar dep qaramsiz?».

Jawab: — «Yaq. Huda heqbir hatalik etkuzmigən. Biz Injildiki Rimlik jama'itige yeziloqan mektuptin: «**Xundakla xuni bilimizki, putkul iklar Hudani seyidoqlanlarning, yani Uning maksət-muddi'asi boyiqe qakiriloqlanlarning baht-berikitige birlikte hizmet qilmaqta**» dep bilimiz».

So'al: — «Siz türmidə yatmioqan bolsingiz, Rəbning hizmitidə tehimu koprək bolqan bolmamtingiz?»

Jawab: — «Yaq. Mening türmidə yatqandiki kilolan hizmitim, türmidə yatmioqandiki kilolan hizmitimdin kop ham unümlük boldi».

So'al: — «Siz türmidə yatqiningizda kop tayak yedingizmu?»

Jawab: — «Kəqürüng, bu toqrisida gəp kılouum yok. Həmmini Huda bilidu. Kəlgüsidiki Junggo həkümitining axu qaoqlardikigə qarioqanda kəp yahxi bolup ketidioqanliqioqa ixinimən, xunga ətüp kətkən ixlarni tiloqa elip olturuxni halimaymən».

— «Rəhmət sizgə. Kılouan səzliringiz bizgə qongqur ilham bolsun!».

Təwəndiki «guwahliqlar» xərkiy junggodiki bir «Məsih muhlis jama'iti»dikilərning bayan kılouan bəzibir ix-wəqəliridin elinoqan. Bu ixlardin Hudaning Öz kowmioqa yətküzgən mehİR-xəpkitini wə muxu ixlər arqiliq Uning pütün insaniyətka bolouan mehİR-muhəbbitini kərgili bolidu. Muxundaq kəp qimmətlik bayanlar «Junggodiki Məsih muhlis jama'ətlirining yeqinki əhwalliri» degən bir kitabqidin tepilidu.

17. Rak kesilining sakaytilixi

«Bizning iqimizdə Huang famililik bir əpəndi bar. U əsilidə butpərəs idi. U Budda dinida qing turoqanidi. Künlərning ətüxi bilən uning salamətliki naqarlixixka baxlidi. Uning axqazini heqkandaq tamakni singdürəlməy, kəngli elixip, kusupla yürətti. U dohturoqa əzini üzül-kesil təkxürtküzgəndin keyin, əzining jigər rak kesiligə giriptar bolouanliqi toqrisidiki di'agnozni aldi həm kesilining ahirki baskuqqa yetip,

dawalaxning ünümi bolmaydioʻanlikini ukhti.

Huang ʻpændi ʻz yurtioʻa yekin bir yeziʻoʻa berip, xu yʻrdʻ ʻz ʻlümini kütti. U turuwatqan yʻrdʻ yʻnʻ bir dohturning barlikini anglap, bir tʻkxürtüp bekix wʻ yaki ʻyatini uzartidioʻan bir dora elix ümididʻ uningʻoʻa kʻründi. Bu dohtur bolsa Mʻsih muhlisi idi. Bu dohtur aldinkʻ dohturning «jigʻr rak, ahirkʻi baskuq, dawalap sakaytix mumkin ʻmʻs» degʻn di'agnozini yʻnʻ bir kʻetim jʻzmlʻxtürdi.

Bu Mʻsihiy dohtur Huang ʻpændigʻ ʻyatni uzartidioʻan dorining yoklikini, lekin uning Mʻsih ʻysaʻoʻa ixinip, Uningʻoʻa tayansa mʻnggʻlük ʻyatqʻa erixʻlʻydioʻanlikini qʻxʻndürdi. U ʻstayidillik bilʻn tʻpsiliy ʻalda uningʻoʻa Injildiki hux hʻwʻrni qʻxʻndürdi wʻ uningʻoʻa Rʻb ʻysa Mʻsihkʻa ixinixni dʻwʻt kʻildi. Dohtur uningʻoʻa: Huda Mʻsih ʻysani pʻtün insanning Rʻbbi wʻ Kʻtkuzʻuqisi kʻlip tiklʻp, Uni ʻlümdin tirildürüp, alʻmning ʻng yukʻri orniʻoʻa kʻtürdi, dʻp qʻxʻndürdi. Xunga ʻysa ʻzi halisila, ʻrʻkʻndak kesʻlni sakaytidioʻan kudrʻtkʻ igʻ. «ʻmma Mʻsih ʻysaning sizning kesilingizni sakaytix-sakaytmaslikʻi muhʻim ʻmʻs» — dedi dohtur, «Muhʻimi, sizning mʻnggʻlük ʻyatqʻa erixixingiz».

«Mʻn Mʻsih ʻysaʻoʻa ixinixni halaymʻn» — dedi Huang ʻpændi. Dohtur yʻnʻ bir Mʻsih muhlisini qʻkirtip kirdi, üqʻylʻn ixhanida tizlinip olturup du'a kʻildi. Xuning bilʻn Huang ʻpændi Mʻsih ʻysada yengi bir adʻm bolup qʻkti.

U ʻyigʻ kʻytixi bilʻn ayaliʻoʻa Mʻsih ʻysaʻoʻa ixʻngʻnlikini eytti, hʻm ayalidin ʻydiki hʻmmʻ mʻbudni kʻydürüp taxliwetixni tʻlʻp kʻildi. Ayali yoldixining ümidsiz ʻhwalini obdan bilgʻqkʻ, uning deginidʻk kʻildi.

Xundin baxlap, Huang ʻpændining ʻhwali kündin kʻngʻ tʻhimu

naqarlixip katti. Hər küni kəqtə, u ayali bilən tizlinip olturup, billə du'a kılatti. U jismani yəhəttin bexidin azablıq ixlarni ötküzgən bolsimu, mənggülik həyatqa erixkənlik üqün Rəbkə rəhmət eytti. Xu qaşda uning aqriki dəhşətlik tutqanıdı. Ayali uning üqün azrak qıwwətlik tohu xurpisi kılıp bərdi, əmma kesəl tehimu yamanlixip katti. Əməliyəttə u keyinki nəqqə həptə iqidə tehimu ajizlap kətkənidi. A'ilisidikilər uning dəpnə təyyarlıqını kılıxqa baxlıdı. Jəsət sanduqınımu elip qoydı, həttə bir dəngning yenidin gər kolapmu qoydı.

U bir keqisi uhlawetip, qüxidə ap'aq ton kiyiwaləqan bir kixini kərđi. Bu kixi qolıda piqak tutqan həlda turatti. Uning nemə kılmaqçı ikənlikini bilməy turupla, Huang Əpəndi uning bilən elixti. Birak aq tonluk kixi üstünlükkə erixip, uningəqa piqakni təgküzdi. Ətisi u sa'ət səkkizdə oyoqandı. Oylimioqan yərdin, uzundin beri tunji kətim qorsiki aqkandək boldi. Azrak tohu xurpisi iqkəndin keyin, u yənə uhlap qaldı. Oyoqanoqinida alamət bir kərünüxni kərđi; ikki aq tonluk kixi kariwitining yenida turatti. Bu ikki kixi uningəqa: «Sən sakayding» — dedi. U qoli bilən əzini silioqanıdı, bədinidiki ixxiqning yanoqanlıqını baykıdı. Uning qorsiki nəhayiti eqip kətkən bolup, u qong bir qinə tamakni yəwətti. Uning akisi uni «ahirki kətim yoklax üqün» kəlginidə, inisining tik olturoqanlıqını kərüp, intayin həyran qaldı. U inisioqa ahxamki boləqan ixlani bayan kılıp, tenining pütünləy sakiyip kətkənlikini eytti. Nuroqun kixilər bu wəqəni bilip, məbudlirini qeqip taxlap Məsih muhlisi boluxqa baxlıdı.

18. «Həyran qaldim!»

(Irlandiyidin guwahlik sozlər)

«Mən turmuxta izdöp yürgən, qəlbim səzmigən təxnani taptim. Bu ərxtiki Atam, Məsiq Əysada axkarilanoqan Həmmigə Qadir Huda idi...»

Həyranmən! Rast, mən həqiqətən həyran qaldim. Mən dəl özüm izdigən nərsini taptim. Kixilərnin uni izdöp tapalixi qət'iy mumkin əməs döp oylap yürəttim, əmma kütülmigən yərdin izdöp yürgən nərsəm, yəni həyatliqning əhmiyitini tepiwaloqinimda, bexim asmanoqa taqaxkudək dərjidə huxal bolup kəttim.

Yaxlarning kəpinqisigə ohxax, mən izdənməktə idim, həyatliqning əhmiyitini azraq bolsimu qüxiniwelixka tirixiwatattim. Yaxliqta bolidioqan zoqlar, xundakla baroqanqə exiwatqan bilimlər mening kənglümni təxna qilidioqan: «Mən zadi kim?» «Nemixka bu dunyoqa kəlgənmən?» degən so'allirimoqa qana'ətləndürgüdək jawab berəlməytti.

Oyun-tamaxa, tansa keqiliki, harak iqix, hərhil ötküzülgən pa'aliyətlərgə dost-buradərlirim bilən billə katnixix, yengidin erixkən ərkinlik qatarliqlarning həmmisi yaxliq həyatimoqa heli kəp zoq tuyoqlarni elip kəlgənidi. Əmma kəngüllük pa'aliyətlərgə katnixip turoqan bolsammu, xundakla nuroqun kixilər manga həmrah boləqan bolsimu, lekin qəlbimning qongqur yeridə birhil yaloquzluk tuyoqusi bar idi, xundakla erixxim mumkin bolmaydioqan nemidur bir nərsigə qongqur təxnaliximmu bar idi. Kütülmigən yərdin mən u nərsini tepiwaldim. Ah, xu qaoqdiki xadliqim aləmgə siqmay qaldi boləqay!

Buningdin bəkrək karamət ix xuki, bu xadliqni oylimioqan yərdin taptim.

Ismimni bilgəndin tartip mən Hudağa wə u əwətkən Qutkuzojuqisi «Məsih» Əysağa ixinip kəldim. Mən Hudadin kərəkəttim; Hudadin bolğan xu kərəkunqum dər wəkə meni gunahning əng rəzilliridin saklap kəlgənidi. Əmma manga nisbətən Huda bək yirək idi. İnsanlar Uni toniyalaydu, dər oylap bəkmiğanmən. U bolsa ərxətə, pak-mukəddəs, kük-kudrətlik, uluq. Mən bolsam yərdə, kiqik, ərziməs, gunahkar. Əmma uxtumtut U Məsih Əysa arkilik manga Əzini axkarilaxka baxlidi. Qongkur hanglardin Uning meni tartiwatkanlikini səzdim, əmma bularni qüxənmidim. Dəsləptə Hudaning qakirikini əzümdiki din bilən arilaxturdum. Əslidə mən bu diniy pa'aliyətlərnə اساسən toqra dər karayttim. Əmma ularni zerikərlik wə bəribir kəlbimdiki izdinixirim bilən heq munasiwiti yok dər karayttim. Mən «Huda» wə «din» qokum bir, dər karayttim. Huda məndin yirək, uni tonuqili bolmaytti — birək tosattin, uni tonup kəldim. Mən Uni «Atam» dər tonudum, Uning manga baqliğan muhəbbitini bildim. Mən bir məst bolup kəloğan, əs-hoxini yokatқан adəmdək bolup kəldim, kəlbim bolsa yeqinlaxkili bolidiğan, muhəbbətlik, karamət, uluq bir Hudani tonux bilən toloğanidi. Manga bundək karamət ixlar kəndəklerqə nesip boləqəndu?!

Bu xadlikni tepiximning jəryani mundək: —

Bir yil ilgirila əzüm əz diniy etikadliriməqə sadiklarqə berilixkə əstayidillik bilən tirixkanidim. Gərqə mən əslidə həkikətən Hudağa etikad kiliğan bolsammu, bu ixni diniy turmuxuməqə munasiwətsiz dər karayttim. Xu qaqda bəzi əzüm hərmətləydiğan kixilər tərpidin yənə «tirixix»ka dəwət kəlinip riqbətləndürüldüm, dəsləpki üq ayda mən kəlbimning bariqə intilip turdum. Nətijidə kənglüm tehimu kuruk bolup kəldi, dinni gərqə yahxi ix dər kəriğan bolsammu, meni əzgərtəlmidi, kənglümdə yaki həyatimda heqkəndək əzgirix hasil kəlmidi.

Mən yurtumdin sirtlaroşa bardim. Xuning bilən mən həqiqətən akkəngül, mehriban wə həkkanıy bəzi kixilərgə uqridim. Ular dostanə halda Huda toşrisida gəp kılatti, Hudani «Ata» dəp atap səzləytti. Ular əzlrining həyatining mərkizi wə nixani Huda ikənliki toşrisida səzləytti. Mən bir yil ilgiriki üq aylıq intiliximni esimgə elip, mundak tirixiximning manga heqkəndak paydisi bolmioşudək dəp oylap, u adəmləni sarang yaki heq bolmioşanda əhmək dəp qaridim.

Ularning deyixiqə, gunah insanlarni Hudani tonuxtın yiraqlaxturdikən, əmma Əysa Məsih insanlarning gunahining yükini Əz zimmisigə elix wə insanlarni ərxniki Atisi bolşan Huda bilən yekinklaxturux üqün bu dunyaoşa kəlgənidi. Mən bu burunki təlimləni bək oşuwa əsliyələyttim, əmma bu ix həyatimoşa əslidə heqkəndak əzgirix kəltürüp bakmioşanidi. Həzir mən bir kixining Məsih Əysaning gunahimni yuyux üqün mening ornumda krestka mihlinip qurban bolşanliki toşruluk səzləwatqinini angliwatқанidim. Tosattin mən Əysaning mən üqün qurbanlik bolşanlikini kərgəndək boldum. Gunahlırimning rəzillikini həs kılıp, Əysa Məsihkə qidimay kəldim. Uning manga kərsətkən muhəbbitini həs kılıp, Uni xunqə uluş, xunqə karamət ikən dəp oylidim. «Xunqə pak, xunqə mukəddəs, xunqə yahxi bir kixining gunahimni Əz üstigə elip mening ornumda əlümgə buyruluxi adillik əməs, Uningdin kərə mən dozahka qüxkinim tüzük!» dəp warkirdim. Ləkin Uning muhəbbiti xunqə büyükki, Uni rət kılşılı bolmaytti, mən pəkətlə «Rəhmət, rəhmət, rəhmət» degənni kayta-kayta dəp, yənə «Mən senilə dəp yaxaxni halaymən» — deyəlidim. Mən xu qaoşda Huda həqiqətən həyat, U kəlbimdə wə turmuxumda mən bilən billə ikən dəp tonudum.

Xu yolda mən kütülmigən yərdin Hudani tonudum. Uning manga yeqin ikənlikini, Uning du'alirimni anglap wə jawab beridioqanliqini bildim. Qəlbimgə gəp qilidioqan Mukəddəs Kitab boləqan Təwrat, Zəbur wə Injillər Uning manga qiloqan tirik səzi bolup qaldı. Dəsləptə mən Hudaning mən üqün xundaq əjayib ixlarnı qiloqanliqini zadı qüxənmigənidim. Həmmigə Qadir Hudani bundaq sadde halda toniyalaydioqalığımə qə ixinixkə pətinalmioqanidim. Əmma Uning mən bilən billə boləqanliqidin ibarət sezim, Uning muhəbbiti wə pak-mukəddəsliki manga taoqdək kərünüp turatti. Mən Hudani tonudim. Mən həmmidin xərəplik, həmmidin julalik mehir-muhəbbətini tonudum.

Mən həyatimda izdəp yürgən, qəlbim səzmigən təxnani taptim. Bu ərxtiki Atam, Məsih Əysada axkarilanoqan Həmmigə Qadir Huda idi. U həzirdin baxlap həyatimdiki bir həqiqət, U meni dost tutqan, manga yeqin, mənggü ayrılmas Boləquqidur.

Bu qirik yil ilgiriqi ix. Həqnemə əzgərgən əməs. Bügün U manga tehimu uluq, tehimu keyümqan, tehimu səyümlük, tehimu mehrıban, tehimu mehir-xəpqrətlik kərünidu.

19. Huda wədisidə turidu!

Buningda bayan qilinidioqan guwaqlarning kəpiniqisi Junggoning «Iqki Mongqoliyə» aptonom rayonining Bamung nahiyisidə yüz bərgən wəqəldur. Bu ixlarnı səzləp bərgən hənzü momay «Bi ana» hazır bolsa

jannatkə kətti. Lekin bu ixlarning həqiqət ikənlikigə xu yərdiki nuroqun həyat kixilər, bolupmu xu yərdiki «Məsih muhlislar» həzirmu guwahliq berələydu, ularmu bu ixlarning kəpini öz kəzi bilən kərgən. Yənə nuroqun kixilər «Bi ana»ning bək səmimiy, bək aq kəngül kixi ikənlikigə guwahliq qilalaydu. Bu bayanni «Bi ana» əzi «Məsih muhlis yioqini»da, yəni 1989-yilida səzləp bərgən, buni birəylən keyinkiləarning paydilinixi üqün nəq məydanda əynən hatiriləp qalduroqan.

«— Ismim «Bi ana». Bu yərdiki nuroqun kixilər meni xundak dəp qarqiridu. Mən bu yil 82 yaxqa kirdim. Mən 1907-yili bir aqsəngək a'ilisidə dunyaqə kəlgən. Ata-anam hristi'an (Məsih muhlisi) bolup, yax waqtimdin tartip Təwrat, Zəbur wə Injildiki səzlər wə təlimlər manga qongqur singdürülgən. Mən yəttə yaxqa kirginimdə, Məsih Əysaning pütün insan üqün qurbanliq qilinip, insan gunahlırining həmmisini Öz üstigə aloqanliqini anglap qüxəndim. Mən özümning gunahkar ikənlikimni etirap qilip, Hudaqə tizlinip Uning meni kəqürüm qilixini, manga bir yengi dilni, yengi rohni Mukəddəs Rohning küq-qudriti arkilik ata qilixini du'a qilip ətüngənidim. U mening kiqik balilik du'ayimni kulak selip angliqan. Mən dərhal gunahlırimning kəqürüm qilinoqanliqini, Hudaning mehır-muhəbbitining kənglümdə boləqanliqini həs qilip yəttim.

Huda Mukəddəs Kitabta, bolupmu Injilda bizgə nuroqun qimmətlik wədilərnə beridu. Məsih Əysa Hudaning Mukəddəs Rohi toqrisida mundak dedi: —

(muxu yərdə Bi ana Injilning «Yuhanna» qismidin təwəndiki ayətlərnə bizgə oqup bərdi)

(Məsih Əysa mundak degən:) —

«Meni sۆysənglar, əmrlirimgə əməl qilisilər. Mənmü atidin tiləymən wə U silərgə baxqa bir Yardəmqi ata qilidu. U silər bilən əbədgiqə birgə bolidu. U bolsimu Həqiqətning Rohidur; Uni bu dunyadikilər qobul qilalmaydu, qünki Uni nə kərməydu, nə tonumaydu. Birəq silər Uni tonuysilər, qünki U silər bilən billə turuwatidu həm silərdə makan qilidu.

Mən silərnü yetim qaldurmaymən, yeninglaroqa yənə qaytip kelimən. Azoqina waqittin keyin, bu dunya Meni kərməydu, lekin silər kərusilər. Mən həyat boləqanlikim üqün, silərmü həyat bolisilər. Xu kündə Mening atamda boləqanlikim, silərnüng Məndə boləqanliqinglar wə Mənmü həm silərdə boləqanlikimni bilisilər. Kim əmrlirimgə igə bolup ularni tutsa, Meni sөygüqi xu bolidu. Meni sөygüqini Atammü sөyidu, Mənmü uni sөyimən wə Özümni uningoqa ayan qilimən...

Birkim Meni sөysə, sөzümni tutidu; Atammü Uni sөyidu wə Atam bilən ikkimiz uning yenioqa berip, uning bilən billə makan qilimiz. Meni sөyməydiyəqan kixi sөzlimni tutmaydu; wə silər anglawatқан bu sөz bolsa Mening əməs, bəlki Meni əwətkən Atiningkidur. Mən silər bilən billə boluwatқан qeəqimda, silərgə bularni eyttim. Lekin Ata Mening namim bilən əwətidioqan Yardəmqi, yəni Mukəddəs Roh, silərgə həmmini əgitidu həm Mening silərgə eytkən həmmə sөzlimni esinglaroqa kəltüridu.

Silərgə hatirjəmlük qaldurimən, Öz hatirjəmlükimni silərgə berimən; Mening silərgə bərginim bu dunyadikilərnüng bərginidək

«Əməstur. Kənglünglarni parakəndə qilmanglar wə jür'ətsiz bolmanglar»

— Qədirlik ukilirim wə singillirim — mən bu yil 82 yaxqa kirdim. Yəttə yeximdin həzirojiqə Mukəddəs Roh mən bilən billə bolup kəldi, dilimoqa həkikətəni saldi, məyli əhwalimning qanqilik qiyin boluxidin kət'iyənəzər, Məsih Əysaning hatirjəmliki qəlbimdə turup kəlgən. Bu yukiridiki ayətlərdə eytiloqandək, Əysaning alamət wədiliri həyatimda həkikət ikənlikini, kündin-küngə əməlgə axurulidioqanlikini kərgənmən.

— A'iləm qiyin əhwaloqa uqrap, namratlikka yüzləngəndə, mən tehi bək kiqik idim, yexim gərqə kiqik bolsimu mən bir «Gomindang» generalioqa yatlik qilindim. Bu öz ihtiyarim bilən boloqan toy əməs, u məndin helila qong idi. Lekin u mehribanlik bilən manga yahxi mu'amilə qiloqanidi. Biz altə balilik boloqaniduk.

Yaponoqa qarxi turux uruxida, yoldixim qaza qiloqanidi. Mən altə balam bilən tul qaldim. Balilarni beqix üqün mən sestralik qildim, andin tuoqut anisi boluxni əgəndim.

1949-yilidiki azadliqtin keyin, mən balilirimni beqix üqün yənila xu sestralik wə tuoqut anilik hizmitini dawam qildim. Xu yillarda Junggodiki nuroqun «muhlis jama'ət»liri qiyinqilikka, ziyankəxlikkə uqrap turatti. Nuroqun Məsih muhisliri qorqup kətkənlikidin etiqadini taxliwətkənidi. Bəzilər həttə kommunist partiyisigə kirix üqün «Hudaqə ixənməymən» dəp kəsəmmu qiloqanidi. Nuroqun qerindaxlar uzun yillar türmigə qamaləqanidi. Xanghəydiki danglik Injil təlimi bərgüqi Ni Doxeng aka wə uningəqa ohxax Junggo jama'ətliridə yetəkqilik hizmitini qiloquqi akilirimizmu yigirmə yil türmidə yatqan.

Mən bolsam Rəbbim Əysadin tanmay, Uningoşa guwahlik beriwerixkə alliburunla bir qararoşa kelip bolojanidim. Huda manga da'im küq-kudrət wə hatirjəmlük berip turatti. İqki Mongoşolijədiki rəhbərlər manga qarxi turoşan bolsimu, lekin hizməttiki təhpəm üqün wə hizmət ünümümning yukirilikidin, ular birnəqqə yil ma'ax wə axlikimizni kəm bərgəndin sirt, bizni anqə awarə kilip kətmidi. Rəhbərlərninğmu ayalliri bar idi, əlwəttə; ularmu tuşut anisining kəndək adəm boluxidin kət'iyənəzər, əng yahxi tuşut anisining yardimigə erixixni halaytti.

Əmma 1950-yillaroşa kəlgəndə nuroşun yərlərdə aqarqilik bolup kətkənidi. Xu künlər bək azablik idi, biz da'im aq kərsək yürəttük. Bir kətim, ikki künlər balilirimoşa beridioşan həqnersə qalmidi. Balilaroşa: «Huda bizdin həwər alidu, qərkənglar, yioşlimanglar!» — dəyttim. Hərkənqə desəmmu ular tohtimay yioşlaytti. Ahiri ularning azablik yioşlirioşa qarap qidiyalmidim. Kənglümdiki kəttik yioşa-pəryadimni Hudaoşa təküp yioşlidim. Mən əmrümdə undək aqqik du'a kilip bəkmioşanidim. Xuning bilən bək qarqap ketip, həmmimiz kangəşa qikip uhlap qəloşanidük. U kix wəkti idi.

Yerim keqidə birsining tuyuksiz ixik qekixi meni uyşudin oyoşatti. Mən qərkup kəttim. Qünki birinqidin, həyolimizning dərwazisi takək idi. İkkinqidin, həyla temimiz bək egiz idi. Uning üstigə, həyolimizdə qəng bir it bar idi. U a'ilimizdikilərdin sirt hərkəndək bir yat adəmni kərsila kəttik həwxip kətətti. Ləkin xu qəşdə bolsa uningdin həqkəndək ün qikmioşanidi. İxikkə berip: «Kim?!» dəp tovlidim. Həqkəndək jawab qikmidi. Yənə tovlidim. Ahiri berip ixikni aqtim. Əz kəzümgə ixənməy qəldim. İxik aldida altə-yəttə kəwət kəşkan turatti. Kəşkan iqidə bolsa, rət-rət tiziloşan issik mantilar turatti. Kəşkanlar xunqə kizik idiki, pəkət

lata bilən tutup kətürgili bolatti.

Mən dərhal balilarni oyoqitip joziqqa olturoquzdum. Beximizni egip Hudaqqa qin kenglimizdin rəhmət eyttuk. Andin yeduk! Mantini ta korsikimiz toyoquqqa taza yeduk. Balilarning həmmisi oqıkkıda toydi, əmma kəşqanda yənə heli kəp manta exip qaldı. Mən dərhal mundak oylidim: «Mantini əpkəlgən kixining mantioqa əziningmu həjiti qüxkən bolsa, wə yaki bizdin baxqa kixilərgimu apirip bərməkqi bolqan bolsa, kandaq kılquluk?». Xuning bilən bu kəşqanni yənə ixikning sirtioqa koyup koydum. Hoylidiki dərwaza bolsa tehiqqə taqak idi. Biz kangqqa qıqip yənə uhliduk. Ətigəndə sirtka qıksak, kəşqanlarning həmmisi yok turatti, əmma dərwaza tehiqqə taqak, itimiz bolsa hoylida uyan-buyan ərkin yürətti. Lekin keqisi u birər kətimmu kəwxip koymioqanidi. Mana muxundak əng eoqir künlərdə, Huda nahəyitimu əjayib yol bilən bizdin həwər alqan. Həyatimizning jiddiy pəytliridimu wə baxqa waqitlardimu u bizgə yardəm berip turidu, əmma yardəmnı mən yukirida eytkəndək, əjayib wasitə bilən əwətkən əməs. Aqarqılıqtin biz yəttəylənnıng birərsimizmu əlöp kətkinimiz yok, biz Hudaning küq-kudriti bilən həyat kalduk.

Axu yillarda, biz bir məzgil kona bir əyde turduk. Bir küni, bazarda kəktat eliwatattim. Tuyuksiz iqimdın qıqqan bir awazni anglap kaldim: «Əyüng ətə ərölöp ketidu!». Mən qeqüp kəttim. Bir həzadin keyin, bu awaz yənə anglandı: «Əyüng ətə ərölöp ketidu!». Mən yənə anqqə pərwa kılıp kətmidim. İkkinqi küni bu awaz yənə anglandı. Mən yənıla pərwa kılıp kətməptimən. Xu küni kəqtə biz kangqqa qıqip uhlaxqa kirixtuk. Tün yerimi bolqanda mən tuyuksiz qeqüp oyoqinip kəttim. Bir yooqan, nurluk kol əyimizgə kirip, arqa tərıpimizgə ətti andin mening dümbəmgə asta-asta urup koydi. Mən xu zamat qüxinip yəttimki, Huda bizgə bu əyde

hayal bolmay dərhal qikip ketiximiz kerəklikidin derək beriwatatti. Mən balilarni oyoqitip kiyimlerini kiygüzüp andin ularni sirtka əpqiqtim. Sirtta yamoqur kattik yeqiwatkanidi. Qoxnamningmu əhwali bizningkigə ohxax boluxi mumkin dəp oylap, qoxnamning ixikini jiddiy qekixkə baxlidim. Ular dəsleptə mening warkiraxliriməqa pisənt kilmidi. Ahiri hapa boləqan həlda atisi ixikni eqip bərđi. Mən dərhal əygə yügürüp kirip, ularning balilirimu oyoqitip ixik tərəpkə sərəxkə baxlidim. Ular meni urup, tillap, qəqapla kətti: «Təlwə! Sarang!» dedi. Əmma mən qing turuwaldim, həmmə amalni qollandim: «Əhwalinglar hətərlik. Əyünglar erülüp ketidu!» dəp warkirəqinimqə ularning həmmisini aran sirtka qikirip boldum. Əng ahirki kikiq bala ixiktin qikixi bilənla bir guldurmamidək awazning qikixi bilən ikki əy təngla oqulap qüxti. Bu ix qoxnimizni Hudəqə ixinixkə yetəklidi. Həzirmu muxundəq ixlarni oylisam, Hudani səyimən həm Uningdin nəhəyiti əyminimən.

«Mədəniyət zor inkilabi» baxlinixi bilən, yoldixim gomindang generali boləqanliqi səwəbidin hək bizni «ongqi»lar dəp, kattik qətkə kəkti. Əzimizning əyidin ayrilip, bəxka bir tuşqinimiz bilən billə yaxəxka məjbur bolduq. Əmma «kizil ətrət qəqdiəuqi»lirining qixiqə tegip qəyəqan ixim xu boldiki, «Məsih Əysa dunyaning Qutkuzəuqisi» degən səzumdur. Ular: «Mawzedong Qutkuzəuqimiz» dəp warkirap mən wə balilirimni pat-pat urup turatti.

Bir küni mən sirtta qong oqəwəqani anglap qaldim. Uxtumtut «kizil ətrət qəqdiəuqi»liri əyümgə basturup kirixti. Ular meni tutup sirtka sərəp qikti. Koqida yeniwatқан qong bir gülhanni kərdüm. Otta yeniwatқан nərsilər dəl Mukəddəs Kitəblar (Təwrat, Zəbur, Injillər) idi. Ular mənə bir həsini tutkuzup: «Otni koqila! Otni koqila!» dəp warkiridi. Mənmu: «Bu kitəblar Hudəqə mənəsup. Bular əzümning həyatimdinmu

kimmətliktur!» dəp warkiridim. Ular meni gülhanning iqiğə ittirixti. Yikilip ketiwidim, tosattin qong bir qolning meni arqamdin tartiwatqanlikini sezip yəttim. Əmma beximni burap arqamoğa qarizam adəm kərünməytti. Bu qol meni ottin tartiwaloqandin keyin, ular meni yənə otqa ittərdi. Mən yənə yikilip ketiximgə həlikə yooqan qolning meni tartiwatqanlikini yənə səzdim. Bu ix üq qetim təkrrarlandi. Keyin koqida yüz bərgən yənə bir ix ularning diqqitini tartti-də, ular xu həman meni taxlap xu tərəpkə qarap yügürüp ketixti.

Etikadim səwəbi üqün «kizil ətrət koqdioquqi»liri əyimizgə pat-pat basturup kirip, bizni awarə qilatti. Tuoqanlirim meni etikadimdin yandurux üqün, manga kayta-kayta besim ixlətti: «Sən bizgə bala-qaza boldung! Əysa Məsihingni taxliwət!»

Bir küni, qüxlük tamaqtin keyin mening korsikim tuyuksiz bək qattik aqrip ketip, pəkət midirliyalmay qaldim. Mən Rəbgə: «Korsikimni sakaytkaysən!» dəp warkiridim. On minut iqidə aqrikim pəsiyip tohtidi.

Ətisi qüxlük tamaqtin keyin korsikim yənə tuyuksiz aqrip kətti. Yənə bir qetim Rəbgə du'a qildim. Bu qetimmu qattik aqriq besilip tohtidi.

Bir həptə ətüp kətti. Bir küni bir tuoqinim bək qorkup kətkən həlda yenimoğa kelip manga: «Sən bizning əzünggə nemə qiləjanlikimizni bilməmsən? Tamikingoğa ikki qetim nahayiti kəp qaxqan dorisini seliwətkəniduk, Sən nemixqa əlməy qalding?» – dəp soridi.

Mən uningoğa Injilning «Markus» qismi 16-babini kərsitip bərdim. **«Rəb Əysa: «Etikad qiləjanlarning izlirioğa muxundak möjizilik alamətlər əgixip həmrah bolidu: – ular Mening namim bilən jinlarni**

həydiwetidu; ular yengi tillarda sözləydu, ular yılanlarni kollirida tutidu, hərəkəndə zəhərlik nərsini iqsimu, ularəyə zərər yətküzməydu; kollirini bimarlarəyə təgküzüp qoysa, kesəlliri saqiyip ketidu» — dedi. Xunga muxu ayət boyiqə hux həwər yolida birərsi zəhərlixkə uqrisa, Hudaning himayisigə erixidu degənidim. Tuoqinim ün-tünsiz ketip qaldı. Keyin undək ix qayta yüz bərmidi.

Huda uluoqtur! «**Əzüngni baxpanah, qiloqanlar üqün insan balilirining kəz aldida kərsətkən iltipatliring,**

Yəni Əzüngdin qorkidiloqanlar üqün, saqliqan iltipat-nemətliring nəkədər moldur!» (Zəbur, 31:19)

Mening tuoqtu anilik hizmitim səwəbidin kəqliri yezilarəyə pat-pat qikiximoqə toqra kelətti. Məyli qanqilik qarangoqə bolsun, mən qorkmayttim. Yezilardiki hər bir adəm meni tonuytti. Əmma bir küni kəqtə pinhan bir jaydin əygə qaytip keliwatattim. Yamoqur kəp yaqanlikidin yol bək teyiloqək bolup kətkənidi. Mən ehtiyatsızlıqtin teyilip ketip, yol boyidiki əstənggə yikilip qüxtüm. Ikki putum əstəng astidiki qongqur patkəkəkə petip kətti. Ikki qolumda somkam wə sestralik əswablirim bar idi. Əstəng bək qongqur boləqəkə, midirliyalmay qaldim, hətta pütün küqümni ixlitipmu bir putumnimu midirliyalmidim, putum patkəkəkə qing qetip qaloqanidi. Qandək qilixim kərək? Du'a qiliwidim, kənglümdin kəlgən birhil awazni, yəni ««Meni qutquzung!» dəp warkira!» degən awazni anglidim. «Bu nemə gəp?» dəp oylidim, «Tün yerimi boləqan tursa, bu pinhan yolda nədimu adəm bolsun?!». Durus, yolda heqkimni kərmidim. Ahirida mən Rəbgə: «Bolidu, Rəbbim, mən warkiray» — dedim-də, xu haman bir qetim warkiridim. Mən bu yərdə axurup səzliginim yəq, warkirixim bilən tənglə əstəngning ikki yenida

ikki adəm pəyda boldi. Ular manga qaridi, birsi manga: «Səkrə!» dedi. Mən yənə: «Bu nemə gəp? Ikki putum bu layoqa qing petip kətkən tursa!» – dəp oylidim wə uningoqa xundak dedim. U manga qarap yənə: «Səkrə!» dedi. Mən: «Əgər bu ikki adəmni Huda əwətkən bolsa, uning gepini anglxim wə ixinixim kerək» dəp oylidim. Mən xuning bilən pütün küqüm bilən yukirioqa qarap səkrəxkə intildim. Ajayib ix! Huddi raketaoqa ohxax yukirioqa oktək uqur qıktım. Bu ikki adəm meni ikki qolumdin tutup, yol boyioqa astioqinə turoquzur koydi. Mən bir'az dəm aloqandin keyin burulur ularoqa rəhmət eytməkqi boldum. Birsidin: «Isming nemə?» – dəp soridim. U mən təswirləp bərgüsiz qiraylık kəzliri bilən manga bir həza tikilip külümsirəp qaridi. Andin u ikkəylən kəzlirimdin oqayib boldi. U yər gərqə qarangoqu bolsimu, lekin adəm özini yoxuroqudək dərəhlikmu yok idi. Mən bolsam axu oqəlitilik, qorqunqluk wə huxallik birlixip kətkən həssiyat bilən əygə qaytip kəldim».

«I qerindaxlar, Hudaoqa ixənsək, Məsih əysaning wədilirigə tayansak, kəzimiz kərüp bəqmioqan, qulikimiz anglap bəqmioqan Hudaning ajayib alamətliri, məjiziliri bizni kütməktə. Mening Rəbbimni kərüxümgə waqtim az qaldi... Uningoqa sadik bolunglar...»

«Bi ana» buningdin baxqa yənə nuroqunlioqan səzliri bilən bizni rioqətləndürdi, u bəzidə huxallikidin səkrəp ussul oynioqandək yürətti. Uning səzlidiridin jənnətning bizgə yəqinlixiwatqanlikini həs qilip yəttuk. Bu bayanlirimning kitabhanlirimnimu ohxaxla rioqətləndürüxini, ularoqa təsəlli yətküzüxini ümid qilimən wə du'a qilimən! Amin!

20. «Külümsirigən ayal» (Taylandtin bir həkayə)

«Huda manga xundak degən — mənmu xundak qilixim kerək»

«Diy Momay küldi!»

Diy momay hərgiz külməytti. U yezimizda əng təkwardar, əng süri bar, əng salmaq buddist idi. Xunga u külməytti, ləkin hazır u külümsirip həmmimizgə «Məsih Əysağa ixinimən» dəp yürüdiğan bolup qaldı. Uningğa zadi nemə ix boldı?

Diy momay bək təkwardar, bək əstayidil buddist idi, həmmə adəm uning təkwardarlığığa qayıl bolatti. Hər bir həyt künidə, hər bir «diniy pa'aliyə» künidə u buddistlərinin «ihlasmənlik bəlgisi» bolğan ap'aq kiyimini kiyiwelip, buthaniğa berip turatti. Xu yərdə u birnəqqə sa'ətləp tizlinip, rəhiblərinin buddanınin həykəllirininin aldida turup, nəzimirini anglaytti. Ular nəzim eytkənda u bilməydiğan bir tili (sanskrit tili) ixlitətti. Diy momay esimizni bilgəndin tartip xundak qilip kəlgən. Hər küni tang səhərdə orundin turup yeni ətkən tamakni elip yezininin otturisiğa berip rəhiblərinin kelip əketixini saklaytti. Həklər uning bəzidə həttə etizlərdin alğan xal həsulininin yerimidin kəpini elip rəhiblərə bərgənlikini kərgən. Mundaq xunqə sawablik ix qiloğanliriğa qarap, kixilər Diy momayni «topliğan «sawab»i qokum bək kəp» bir buddist dəp qarayttuk. Əmdilikdə u nemixka yezilərdə qepip yürüp hər birimizgə özününin Əysa Məsihkə ixinidiğanlığını dəp, külümsirip yürüdiğəndur? Bu zadi kəndak ix?

Buningdin kəp yıl ilgiri uning nəwrə ukisi Nyəyot isimlik bir yigit bu nahiyə bazariğa yəkin jayda turidiğan qiz bilən toy qiloğan. Bazar bu pinhan yezimizdin yirək idi. Nyəyot xu yərdə olturaqlaxқан, əmma birnəqqə həptə ilgiri u yezimizə kelip, həmmimizgə «Məsih Əysa

manga yangi həyat, yangi ümid bərdi» dedi. U yenə Həmmigə Qadir Huda mening ərxniki Atam, dəytti! Mundak gəpni wə u bizgə dəp bərgən hekayilərnə biz burun anglap bəkmioqan, qünki u «Əysa» toqrisida səzlidi. Biz bolsak Tay millitidin bolup, Buddaoqə (Sakyamunioqə) ixinəttuk. Əmma Nyəyot bundak huxalliqtin bizning ortak bəhrimən boluximizni halidi.

Yezimizdiki kəp yaxlar Nyəyotning gəp-səzlidirini anglap, Nyəyotqə ohxax «Məsiq Əysa»ni tonuxqə nahayiti kizikip qaldı. Əmma yezidiki aqsakallarning narazilik bildürüxi wə həm öz a'ilisidikilirining əyiblixi bilən ularning rayi yandı. Diy momaymu yezioqə kelip, Nyəyotning gəplirini anglidi. U «diniy sawab»qə erixixkə bək kizikətti. U hazır yətmix ikki yaxqə kirgən wə hətta nuroqun yillar sawabliq ixlarni qiloqan bolsimu, bögün əlüp kətsə əhwalining zadi qandak bolidioqanliqini bilməytti.

Nyəyotning gəplirini angliqandin keyin, Diy momay yenə berip uning bilən ayrim səzləxti. Uningdin jənnətkə baridioqan yolni wə insanlarning bu yolni bilələydioqan-biləlməydioqanliqini soridi. Nyəyot uningqə Məsiq Əysaning uning gunahini qandak bir tərəp qilip, Uning ərxniki Atisi bolqan Hudaqə yeqinlaxturup həyatini əzgərtkənlikini dəp bərdi. Uning qəlbidə eniq bir jəzmənlik bar idi, u məyli nemə ix yüz berixidin qət'iynezər, mənggülik həyat Huda bilən billə bolimən, dəp eytti. Bu iqlar Diy momayoqə nahayiti oqəlitə, bək yengiqə bilindi. Əmma u əgər bu gəplər rast bolsa, meningmu ularni nahayiti bək bilgüm bar, dedi. U Nyəyottin yardəm berixni ətündi.

Nyəyot küqining bariqə momayoqə yardəmlixixkə tirixti, əmma Diy momay tehiqə taza qana'ət qilmaywatatti. Nyəyotning dostlirimu

yardəmləxti. Əmma Diy momay yənla: — «Qüxənmidim, əmma qüxinixni halaymən» dedi. Diy momay məktəptə okiyalmioğan bolsimu, u Əysa tooşrisidiki həkayə kitablardin birnəqqini soridi. U bularni elip məktəptə okuydioğan balilardin bu həkayilərnəni əzigə okup berixni tələp kildi. Angliqanseri Əysaning kılğan ixliri wə eytkən səzliri, Injildin angliqan həkayilər uningə bək yaqti. Ahirida u yənə Nyəyotning kexioğa berip, uningdin əzigə Hudadin bu yengi həyatka erixip, Hudani tonux üqün əzigə yardım berixini ətündi. Xad-huramliq kəngligə kirdi. Mana bu səwəbtin u arimizəyə xundak külidioğan həlda kirip kəldi.

Yaxlirimiz bu Injildiki həwərnəni angliqan, əmma həklər ularəyə besim ixlətkəndə kəqip ketixti. Əmma Diy momay həklərgə wə besiməyə erən kilmidi, pəkət əzi əgixixkə baxliqan Məsih Əysəyə bax urdi. Bundak həm xadliq həm əstayidil hulq-mijəz uning yengi həyatida harakterləngənidi. U Məsih Əysəyə yekinxalisila kiyinqilik yaki təngkislikta kəlsimu ularəyə pisənt kilmaydu.

Xuningdin keyin biz Diy momayning külgənlikini nuroşun kətim kərgən. Kixilərgə uning hijilqilik yaki eşir kiyinqilikta kəloşandimu, yənla külüp yürüxi bək oşəlitə tuyuldi. Huda uningəyə həklərgə namaşul boluxung kərək degən bolsimu, biz yənə uning külkisini kərduq. Biz bolsak (hatalik ətüksək), süküt kılğan yaki hijil bolğan yaki əz hatalikimizni etirap kilmioğan bolattuk, əmma u momay ərxniki Atam mana manga səz kildi dəp huxal boldi wə yekimlik həlda külümsiridi.

Nyəyot həmmisioğa Hudaning uningəyə bək yekinxlikini, da'im Muqəddəs Kitab arkilik uningəyə səz kildioğanlikini eytkənidi. Momaymu Huda bilən billə bolğan xundak birhil yekinxlikni, kənglidə Hudaning awazini anglaxni halidi. Bir küni momay Hudaning uningəyə məlum bir

gunah toʻqrisida sʻz qilʻoanlikini eytip, hʻammimizning aldida bu gunahini etirap qilʻdi. Bu gunah bizgʻa yenik tuyuldi, ʻmma etirap qilʻinoʻandin keyin, bu tʻbʻssum yʻnʻ pʻyda boldi.

Ix mundak bolʻoanidi — yezimizdiki qʻeri momaylarning kʻopinʻisigʻa ohxax, Diy momay pat-pat «betʻl» degʻn bir hil meʻoizni qaynaytti (nuroʻun yil bundak qaynaxtin meʻoizlarning xirniliri bilʻn aʻozi kenik kizil xaltak bolup kʻtkʻnidi). Bir kʻuni momay kutisida tamaka yaki hak kalmioʻanliktin awwalkidʻkla bir tuʻqinining kutisini eqip uningdin bir etimni eliwaldi. ʻmma tosattin uning kʻnglidʻ bir oʻlitʻ sʻzgʻu pʻyda bolup, bir awazning uningʻa: «Hʻklʻrning nʻrsilirini sorimay alma» degʻnlikini anglidi. U qʻqʻp kʻtkʻn bolsimu, yʻnʻ nahayiti huxal boldi. Qʻnki u Hudani mukʻaddʻs, pak ikʻn dʻp bildi, u hazir Hudaning uningʻa ʻz pʻrʻzanti sʻpitidʻ xʻhsʻn ʻgitiwatqʻanlikini bildi. U tezla aloʻan nʻrsilʻrni jayioʻa qoyup qoydi. A'ilisidikilʻr etizlardin qaytip kʻlginidʻ u ʻzining nemʻ qilʻoanlikini, Hudaning nemʻ sʻz qilʻoanlikini dʻp berip ulardin kʻqʻrʻm soridi. Uruk-tuʻqʻanliri nemʻ deyixni bilʻlmʻy qaldi, ular bundak ixni kʻrʻp bakmioʻan. Xunga ular pʻkʻtla astioʻinʻ kʻlʻp qoyup: — «Hʻeqwʻkʻsi yok, u tamaka yaki hakka hʻajitingiz bolsila eliwering» — dedi. ʻmma momay: — Huda manga: «Sorimay almasliking kerʻk» degʻn, dedi. Uningda hʻeqkʻndak hijalʻt yok idi, pʻkʻt Hudaning ʻzigʻa sʻz qilʻoanlikidin huxallikla bar idi. Uning a'ilisidikilʻr buningʻa qakqak qilip kʻlʻp kʻlʻp qoydi, ʻmma momayoʻa yengiqʻ bir hʻrʻmʻt bilʻn qaraxqʻa baxlidi. Keyin momayning turmuxida kʻp muxundak wʻkʻlʻr yʻnʻ yʻz bʻrdi.

Bulardin qong bir wʻkʻʻ ʻz a'ilisidikiliri da'irisidin hʻalkip kʻtti. Baxqʻa bir yezida uning bir singlisi bar idi. ʻmma yigirmʻ bʻx yil awwal ikkʻylʻn jedʻllixip kelip xu qaoʻdin buyan bir-birigʻa bir eʻoiz sʻz qilip bakmioʻan.

Nyəyot bəzi dostliri bilən pat-pat momayning əyigə kelip, ular bilən billə mukəddəs Injildin əysaning muhlislirioğa bərgən təlimliridin oquxup, bular tooqruluk paranglixatti. Momayoğa bu ix bək yaqti. Bir küni ular mundaq bir ayət tooqrisida paranglaxti: —

«**Qurbangahqa qurbangah aldioğa** (Hudaning aldioğa) **kelip Hudağa hədiyə atimaqçi boləningda, qerindixingning seningdin aqrinoğan yeri barliqi yadingoğa kəlsə, hədiyəngni qurbangah aldioğa koyup turup, awwal qerindixing bilən yarixiwal, andin kelip** (Hudaning aldioğa) **hədiyəngni ata**» (Injil «Matta», 5-bab).

Ikki kündin keyin Diy momay Hudağa ibadət qiloğanda, bu səz esigə kelip, əz singlisioğa yigirmə bəx yildin beri səz qilmioğanliqini oylidi. Momay dərhal ornidin turup singlisining əyigə berip singlisining puti aldida tizlinip uningdin kəqürüm soridi. Singlisi wə singlisining eri hədisining Məsih əysağa etikadta boləğanliqidin həwərdar bolup, uni sarang bolup qaptu dəp qarioğanidi. Əmma hazır uning tizlanəğanliqini kərüp, uning səzini anglap, ularning kəngli Diy momayning kəlbidiki muxundaq əjayib-tilsim ixlarni qilalaydioğan xundaq bir Hudani izdəxkə intiləxkə baxliri.

Diy momayda yüz beriwatқан ixlar wə uning huxalliqi yezimizdiki nuroqun kixilərgə təsir qildi. Hətta yəkin yezilarda bu ixlarni anglioğanlar iqidimu təsiri boldi. Bəzi kixilər bu yengi xadliq həyatni izdəxkə baxlidi, bəzilər rənqip: «Yahxi Tay millitidin bolsa yahxi buddist boluxi kerək. Bu əysa bolsa bir oəyriy ilah ikən» — dəp əyiblidi. Ular yaxlarni Məsih təlimigə qarxi turuxqa kozoqilixqa ündidi. Ləkin Diy momayoğa nisbətən eytkanda, Həmmigə Qadir birdinbir Huda «oəyriy ilah» əməs, bəlki

Məsih Əysa arqilik bir həqiqiy, həyat Huda bolup uningə tonuloqanidi. Bəzi kixilər Hudani izdidi, bəzilər yardım tapti, bəzilər hapa bolup tənqid kildi — əmma Diy momay pəqətla külümsirəpla yürdi.

21. Zəhərlik qekimlikning kulluqidin ərkinlikkə erixix (bir Filippinlikning guwahliki)

«Mən bolsam zəhərlik qekimliklər səwəbidin nahxisiz bir muzikant bolup qaloqanidim. Həzir bolsa pütün yər-jahanoqa xadlik beoixlaydiqan muzikantka aylandim».

«Ismim Gilbert Kaselis, mən Filippinlik. Bu bolsa ezümning «həyatlik nahxamdur» —

«Pərwərdigarim, namingni intayin uluqliqum bar,
Həyatimda qiloqanliring üqün Sanga xükür eytküm bar,
Rəbbim, mən Sening tügiməs mehir-muhəbbitinggə tayinimən,
On səkkiz ming aləmdə,
Pəqət Sənla mənggü Pərwərdigardursən!»

Bu nahxa tekistliri həzirki turmuxumoqa intayin uyoqun kelidu. Bu mən əng yahxi kəridiqan nahxa, uni Hudaqa tohtimay eytimən. Tekistning mənisi manga bək qongqur wə pasahətlik tuyulidu — qünki Hudaning həyatimda qiloqanliri həqiqətən uluq, mədhıyilirimgə mənggü layıktur.

Bügün bolsa yəqxənbə, baxqa künlərgə ohximaydu. Burun mən bək

kəq uhlayttim — qünki mən keqə-keqə ixləydiqan bir muzikant bolupla qalmaq, yənə qekərmən idim. Əpyonkəxlər bolsa adəttə keqisi uhlımay, kündüzi uhlaydu. Ətkən həyatım pəkət qarangojulukqa mənsup. Həzırkı yəqxənbə bolsa mən wə ayalım üçün baldur kəpidiyan, yoruk, huxal bir kün bolup qaldı. Qünki məndə salamətlik, yengi ərkinlik wə güllinix bar. Hər bir yəqxənbə küni bizgə yəqin bolayan «Mədhiyə-ibadət mərkizi» degən Məsih muhlisliri yioqilidiyan bir zalioya baldur berip, mədhiyə wə ibadət nahxilirini qelixni məxk qilimiz. Mən bu mərkəz üçün royalqi boldum, ayalımmu ularning horida hizmət qilidu. Pütün wujudumni, manga beqixlaniyan hər bir talant-qabiliyətni, manga ularni bərgən Rəbbimgə Əz yolida qayturup atap qiloqum bar.

Mən nahayiti inak bir a'ilidə qong boldum. Ata-anam Katolik diniya mənsup boloaqqa, mənmu təbi'iy həlda Katolik boldum. Ləkin həqbirimiz Hudani tonumiduk. Biz asman-zeminni yaratqan bir Huda bar dəp bilgən bolsakmu, uning bilən xəhsiy munasiwitimiz yok idi. Atanimiz manga wə aka-uka, aqa-singillirimoya kəp yardım qilatti, buni Hudaning manga bərgən iltipati dəp həsabləymən. Anam bolsa kixining kənglini bək qüxinidiyan adəm, atam bizni qing tutidiyan bir ata idi.

Tət yaxqa kirginimdə, biz Filippin Bikol əlkisidiki yurtimiz Iriga degən kiqik xəhərdin qikip, Xangangoya kəqüp kəlduk. Atam muzikant, yəni nuroqun sazlarni qalidiyan saksofonqi bolup, uning baliliri bolayan bizlər uning muzika talantiya warislik qilduk. Atam manga wə aka-ukilirimoya əzining sazlirini qelixni əgətti.

Mən Xangangda məktəpkə kirip oqudum, əmma on tət yeximda oquxtin qekindim. Məktəptin qekingən bolsammu, mən tehi hər küni diniy murasim qiloqandək royal dərslirimni əginip, məxk qilip turattim.

Məktəpni tügətmigənlikim üçün atam özining meni muzikant qilix iradisini manga qongqur singdürgənidi. U manga da'im: Muzikida kamalətkə yetixing kerək, dəytti.

Mən hərhil kulub, tansihana wə məyhanilarda ləyləp yürüxkə baxlidim. Mundaq «ləyləp yürüxum» ahiri manga xagirt royalqi hizmiti pursitigə erixtürdi. Bir yildin keyin, yəni on altə yaxqa qikqinimda, mən «rəsmiy royalqi» bolup qaldim. A'ilimizni beqixta atamoqa yardəmdə bolalioqanlikim üçün huxal boldum. Xu qaoqda tehi məktəptə oquwatqan bir inim, ikki singlim bar idi.

Məlum bir kulubtiki əmək beximiz həm nəxihor həm nəxə satquqi idi. U nəxini manga «tonuxturdi». Xunga mən on altə yaxtila nəxə qekixkə azduruldum. Bu bolsa mən qəkkən birinqi zəhərlik qekimlik idi. Buning bilən mən kəp qekidioqan nəxihor bolup qaldim. Xundaq qilip zəhərlik qekimlikning hərbir türliroi həyatimoqa soqunup kiriwaldi — kəndirdin hero'inoqiqə, «tatlik yətəl dorisi» iqixtin koka'in puraxkqiqə, «xabu» yaki «muz»ni (yənə birhil zəhərlik qekimlikning nami) qekixtin, ahirida metodonnimu qekixkə baxlidim. Ahir berip hero'inoqa boləqan humarim həmmiini besip qüxti, mana xundaq qilip hero'in mening səkkiz yillik həyatimda hərbir künümning «əjəllik həmrah»i bolup qaldi.

Dəsləptə öz özümgə: Humarimni yokitip, tezla taxliyalaymən» dəyttim. Biraq uzun ətməy özümning zəhərlik qekimliklərdin ayrilalmaydioqanlikim, zəhərlik qekimlikləarningmu məndin ayrilalmaydioqanlikini bayqap yetip, qattik wəhimigə qüxtüm. Mən kərkunqluq re'allikqa yüzləndim — zəhərlik qekimliklər meni qattik kulluqqa qamap qoyəqanidi. Pakitni etirap qilixqa məjbur boldum, özümni yənə aldiyalmayttim. Gərqə öz özümni kontrol qilalmaydioqan

bolsammu, mən bu zəhərlik qekimliklərnin tenimgə kəndək ziyan yətküzidioqanlıqini tehiqə bilip yətmigənidim.

Mən qekərmən boləqan dəslepki yillarda, iqtisadiy jəhəttin «tokkuzum təl» idi, a'ilimizni bekixta pulning kəpinqisini inim bilən mən təminləyttük. Dadam bolsa anqə kəp hizmətlərnəni kilmaytti, qikimi əzümningjidin az idi. Bu əhwal meni tehimu təkəbbur kildi.

Tunji muzikantlik hizmitim wə mən kətnaxkən kəpligən baxkə konsertlar tūpəylidin, Xanggangdiki muzika sahəsində namim heli qikti. Xanggangdiki bəzi danglik artislar meni royalda təngkəx kəlip berix üqün Tayland, Junggo, Awstraliyə, Kanada wə Amerikalarəqə təkliq kəlip turatti. Buningdin baxkə Xanggangdiki ikkinqi telewiziyə istansisi (T.W.B) meni ularəqə altə yiloqiqə «kəspiy royalqi» boluxkə təkliq kildi.

Mən muzikiqilik bilən xunqə aldirax boldumki, talantimni Hudaning manga beoqixlioqanlıqioqə rəhmət eytkudək waqtim yok idi. Mən tehimu xəhsiyətqi bolup kətkənidim, hətta a'ilidikilirimni yoklioqudək waqitmu qikiralmayttim. Royal mening həmməm idi. Əz əzümgə ibadət kəlattim — hizmitim, əz xəhsiy arzu-həwəslirim, zəhərlik qekimliklər mening qokunidioqan butlirim idi. Əzümni «tokkuzum təl» dəp oylayttim. Mana xunqə aldinip kətkənidim! Tapkən pulumning kəplükidin «turmuxum pəyzi idi», mən buni «həkikiy həyat» dəp kərayttim.

Muzikida ilgirilixim pəlligə qikqanda kündilik qəkkən hero'inning miqdari kəpəydi, nətijidə hero'in kirimimning kəp kəsimini nabut kildi. Dunyaəqə boləqan nukti'inəzirim bək hunükləxti. Abruyum qüxüp, təkliq turkum əzgirip kəriəqandək bolup kəldi. Hizmət pursətlirim bolsa kəynaməqə qüxkən sudək tügəp kətti. Həmmiini yokitixkə tasla kəldim. Əmma a'ilidikilirim manga yənəla yələnqük idi, meni əlmisun dəp

məndək bir ərziməsni tehiqə bekiwatatti. Ular bolmisa mən baldurla tügəxkən bolattim.

Mən ikki kətim «qanunsiz qekimliklərgə igə bolux» degən jinayət bilən saqçılar tərpidin tutulup qaldim. Ojəlitə ix xuki, mən heq kərkmidim. Qekimliksiz qelixtin baxqa heqnemidin kərkmayttim. Əzigə jəlp qilidiqan hero'in degən duxminim meni wəyran qilməqta idi.

Mən tehimu zə'iplixip kəttim. Heqkəndək hizmət tapalmayttim. Humarimni baskudək pul tapalmayttim. Xunga mən pul tepix üqün bir «Mafi'a» (qara qol jəmiyiti) xaykisiqə qatnaxtim (Filippinlik boləjinim bilən Gwangdongqə rawan səzliyələyttim). Bundək qara qol jəmiyiti «təkillik jinayət» bilən xuqullinidu. Jəm'iyət hojayini manga hero'inni nesigə təminləp berətti. Jəm'iyətkə boləjan kərzim kəpiyip, qayturuxqa amalsiz qelip mənmu qekimlik satquqi boldum.

Ahiri mən yənə tutulup qaldim. Sot qilinoquqə Layqikok degən türmigə qamap qoyuldum. Bu yər manga dozahtək boldi. Qünki humarim meni qattik tutup, pütün bədinim titrəp, uhliyalmayttim wə heqnərsini yeyəlməyttim.

Sot qilinoqinimda, sothanida olturoqan ata-anamoqə qarapla andin mening ularni qandək azabliqanliqimni ahiri qüxinip yəttim.

Əmma mən hero'in qekip, bexim qayoqan, putum tayoqan yoloqə mangoqan xu məzgildə, ularda nahəyiti qong bir əzgirix yüz bərgənidi. Ular ikkisi əzlrini xəhsən Məsiqə Əysaqə tapxurup Hudaning iltipati boləjan nijat-qutkuzuxni qobul qilip, «yengidin tuquloqan» idi. Ular həzir mən wə manga ohxax yoldin azoqan inim üqünmu du'a qilməqta idi. Inimmu manga ohxax nuroqun awariqilikkə yolukqanidi.

Sotqi ixlirimni təxürgəndin keyin «sinakğa koyup berix» degən həkümüni qıqardı.

Hudaning həyatim üçün karamət pilani bar idi, biraq bunun din tehi kılqə həwərim yok idi. Waqıt ətkənsəri mənmu Hudaning pilanini tonup yəttim.

Birinqi baskuqta, «sinakğa koyux» həkümining xərti boyiqə, hər həptidə bir qetim «sinak məzgili»ni baxkuridioğan həkümət hadimi bilən kəruxüxüm kerək idi. Bu adəm Əysa Məsihkə etikad kılquqi idi. U mening Məsih muhlisliri baxkuruxidiki «Zəhərlik qekimliklərdin kutkuzux mərkizi»gə kiriximni dəwət kıldı, xundak kilsam manga yardım kılidioğanlıqini eytti.

Dəsləptə mən «ərkinlikim»ni yokitip koyoqum yok dəp rət kildim. Ahirida mən koxulup «Wo O'i» degən Məsih muhlisliri baxkuridioğan «Zəhərlik qekimliklərdin kutkuzux mərkizi»gə kirdim, u yər bir yiloqıqə yengi öyüm bolup qaldı.

Mən u yərdə zəhərlik qekimliklərdin kutulupla qalmay, towa kılıp barlıq gunahlırimdin, xəhsiyətqi turmuxumdin kutuldum. Qünki mən ezüm Rəb Məsih Əysaqa yolukup ixənq arkilik tonuxturuldum. Uni ezümning Rəbbim, xundakla Kutkuzoquqim dəp etirap kildim. Bu mərkəzdə mən Uni manga əng yeqin, əng əziz dəp tonudum, Uning qongqur mehır-muhəbbiti mening ətrapimda ikənlikini həs kılıp turattım. U manga qarangojulukumni baroqanseri yokitidioğan yorukluk bərdi. Mən Uningdin gunahlırim üçün kəqürüm-məşbirət soridim, U manga bərdi. Mən paklandım, rohim wə kəlbim pütünləy əzgərtildi. Mən ezüm Hudaning bir məjizisi bolup qıqtım.

«Wu O'i» mərkizidin qikip, qaytidin həyat kəqürüxkə baxlidim. Ilgiriki hizmətdaxlirim wə hojayinlirimni izdidim, əmma ular manga əmdi ixənməytti, yaki meni qarxi almaytti. Mening ularni əyibligüm yok idi.

Bu ixlar manga kiiqik pe'illikning muhımlıqını ęgıtıp qoydı, u manga yahxi dərş-ibrət bolup kəldi. Mən bəzi Məsih muhlisi təxkilatlıri üqün ihtiyariy hizmət qilip turattım. Alaqıqi, tazilik qiloquqi, eoqir əmgəkqimu boldum. Xundaq qilip mən baxtin baxlap yokitip qoyoqan turmuxumni qaytidin quruxqa kirixtim. Kixilər yənə manga ixinixkə baxlıdı. Mən ęzümning zəhərlik qekimlıksız turmux ętküzələydiyöanlıqımıni bayqidim. Hudaning meni yetəkləydiyöan ikki qoli üstümdə turuwatqannlıqını hēs qildim. U mändək bir ərziməskə qandaqmu xundaq xəpət kərsətsun? Əmma bu bir paket idi.

Məsih Əysaning pütünləy Əz wədisidə turıdiyöanlıqını ispatlap kəldim. Bir məzgildin keyin (yəni, U bekitkən waqtıda) U manga həmməməni qayturup bərđi. Hizmitim, salamətlikim, salağıyitim wə a'iləməni qayturupla qalmay, U manga yengi bir a'ilə bərđi. Mən toy qiloqili hazır üq yıl boldi. Ayalim wə mən bək bəhtlik turmux ętküzüwatımız. Ayalim Baybs Hudani səyidyöan intayin yahxi ayal, uni Hudaning manga bərgən qong iltipati dəp qaraymən. U manga bək keyinidu, Huda yolıdiki hərqandaq intiliximni qollaydu.

Yeqında mən rayonluk həkümət orunlaxturöan qong kəqlik konsertta royal qelixqa tallinip yollandim. Royal qelix həkqi bək yukiri idi. Bundaq ixlarda Hudaning meni «əsligə kəltürüx» məjizisi kərünidu.

Yengi ərkinlikim üqün mən pütünləy Hudaqə qarzdarmən. Mən ęmürwayət Uning hizmitidə bolimən. Ahırqi nəpisimgiqə mən Uningöa

mədhıylər, xan-xərəplər qayturup, təxəkkur eytimən. Meni karangojuluk wə qayqulardin qutquzoqan Hudaqə mənggü xan-xərəp boləqay!

Amin!

Siz Gilbertkə ohxax awariqilikkə yoləqup qəloqan bolsingiz, Huda Məsih Əysa arqilik bizgə qiloqan iltipatini həmmə adəmgə berixkə təyyar turidu. Hudaqə Əysaning namida du'a qiling, meni qutquzoqaysən dəp tiləng, Uning yolida mēnging. U həmmimizgə yengi həyat berixkə təyyar turidu.

Izahat: — Katolik dini wə tüp Əysa Məsih etiqadining pərki nemə? Katoliklar bolsa həm Mukəddəs Kitablar (Təwrat, Zəbur, Injil)ni etrap qiloqini bilən yənıla «Rim papisi»ning gepigə tayinidu. Katolik dini boyiqə, Rim papisining barlıq səzlirini Hudaning səzliri dəp hesabla kerək. Uning üstigə, nuroqunlioqan ən'əniwi qə'idə-yosunlarəqə wə burqlarəqə tayinidu. Məsih muhlisliri turmuxtiki tüp məsililərnı həl qilix üqün pəkət Mukəddəs Kitabnila həmmining üstidə turidioqan, toluq həkukluk dəp hesablaydu. Katoliklar adəttə Huda wə adəmlər arisida «pop»lar kixilərnıng «aləqiqisi» (kahin) rolida boluxi kerək, dəp qaraydu. Məsih muhlisliri bolsa bizgə mohtaj boləqan kelixtürgüqi dəl Məsih Əysaning Əzi, U insan bilən Huda arisidiki birdinbir kəwrük-kahin dəp qaraydu.

22. Həqiqət!

Bir etiqadsız adəmnin etiqadi (Əngliyədin boləan guwahlik)

Mən bir Əngləyilik, ismim Dawut. Nuroqun kixilər Əngliyəni «Hristi'an döliti» dəp qaraydu. Əməliyəttə bolsa undaq əməs. Nuroqun əngliyəliklər ən'əniwiylə halda «Mən hristi'an bolimən» degini bilən əməliyəttə Hudaning həqiqətlikini, niyatlikini və mehür-muhabbitini pəqət tonumaydu. Qünki Hudani tonux ən'əniwi ix əməstur. Hər bir dəwrdikilər xəhsən əzliri Hudaning həqiqətlikini tonuweliksi kerək. Undaq bolmioqanda Injil boyiqə eytkanda, kixilərnin «etiqad»i boləan təqdirdimu, ularning rohi bəribir əlüktur. Demək, kixilərdə din bar. Ləkin din əməliyət, re'allik əməs. Pəqət Hudaning Əzi adəmni qutkuzidu. Təwəndikisi mening həkayəm.

Ata-anam jəm'iyəttiki «ottura hallik»lardin bolup, ular ikkisi oqutquqilik qilatti. Ularning mən və inim ikkimizgə küqining bariqə yahxi tərbiyə bərgüsi bar idi. Əmma ularning əsasi pəlsəpisi «materiyalizm» bolup, pul və mal-mülükkə nahayiti etibar bəretti. Xundaktimu, kiqik waqtimizda apamning bəzidə Təwrat-Injildiki Əysa Məsih və pəyoqəmbərlər toqrisidiki bayanlarni oqup bərgini tehi esimdə turuptu. Mən bir qetim: «Məsih Əysa muhlislrini hux həwərnə jakarlaxqa əwətkinidə, ularning baxqilardin pul yaki əxlik tilixini mən'i qiloqan, ularning həjiti qüxkən nərsilərnə kixilərgə uqturməstin pəqət Hudaqə tayinip du'a qilix ərkilik tepixini buyruqan» degən bayanini ənglap bək qiziqip qaldim. Mən: «Əgər bu muhlislar əyni qəoqda Hudaning həqiqiy

yardimini wə məjizilirini kərmigən bolsa, bu Injil degən kitabni hərgiz yezip qaldurmioqan bolatti» — dəp oylidim.

Mən baxlanoquq məktəptə oquqan waqtimda, kiqik bir sawaқdiximning: «Mən Hudaqqa ixənməymən! Ata-anammu Hudaqqa ixənməydu!» degən gepini anglidim. Mən həyran qaldim. «Adəm kandaқmu Hudaqqa ixənmisun? Huda həmmə nərsini yaratqan tursa!» dəp oyliqinimda, uxtumtut Hudaning Əzi manga bəkmə yeqin ikənlikini həs kilip qaldim. Bu həssiyat manga birla waqıtta həm huxallıq, həm həyajanlinix, həm kərkunqnimu elip kəldi. Bəx minuttin keyin bu tuyoqu məndin oqayib boldi. Xu qaoqda mən aran altə yaxta idim. Hudaning xunqə kiqik waqtimdila meni Əzigə tartixqə baxliqanliқidin kəp minnətdarmən.

Əmma qong boləqanseri a'ilimizdiki turmuxtin kənglüm barəqanqə yerim boluwatatti. Gərqə jismani yəhəttin «tokqkuzimiz təl» deyixkə bolsimu, həmmə ix manga əhmiyətsiz tuyulatti. Bir qetim, ata-anam bilən billə, ularning bir dostini yoqlap barduq. Qonglar mehmanhanida olturup, bir hizmətdixi toqruluk gəp qiliwatatti: «Bu kixi adəmni bizar qilidu! U da'im pəyoqəmbərlər wə uning «Rəb Əysa Məsih»i toqrısında gəp qilidu. U uqioqqa qiqqan bir təl wə!» Andin ular manga qarap: «Ata-anang həqiqiy hristi'an, sən bilməmsən?» dəp sorap koydi. Dəsləptə mən iqimdə: «Toqra, xundaq» dəp oylidim. Lekin Məsih Əysa toqruluk oquqan nərsilər dərhal esimgə kəldi. «Əysa bolsa əz dəwridiki muxundaq «diniy adəmlər» (xu qaoqdiki mollilar)ning həqarətlixigə da'im uqrap turoqan əməsmu? Zadi kimning toqra?» dəp oylidim. Xu waqıtning əzidə kənglümdin qiqiwatqan nəhayiti yenik bir sadani anglidim. U sada xunqilik yeqimlik idiki, uni sizgə təswirləp berəlməymən. Bu: «Ular gepini qiliwatqan həliki kixi Mening həqiqiy adimim, həqiqiy Hristi'an»

degən sada idi. Xu qaoqda mən on üq yaxta idim.

Ottura məktipimizdə «tədrijiy tərəkkiyat nəzəriyisi» («insan maymunlardin kelip qikqan» degəndək)ning qong tāsiri bilən etikadsizlik helila küqlük idi. Okutquqilar arisida Hudani tonuydioqanlardin pəkət birsila bar idi – lekin mən məktəptiki waqtimda uning bilən anqə tonuxmioqaqqa, mən uning bilən əzlükimdin səzlixip baqmioqanidim. Əmma məktəptə bir «pop» bar idi (keyin mən Injildin «pop» degən bu uqumning hata ikənlikini uqtum. Məsih Əysaning barlik muhlislrıda, Hudaning küq-қudriti bilən uningoa guwahlik berix burqi barlikini wə muhlislar jama'itidiki hər bir ixəngüqining əz'ara qerindax munasiwitidə bolidioqanlikini keyin uqtum. Xundakla muhlislar jama'itidə helikidək «məhsus hadim» yaki «pop» degən unwan məwjut əməs idi).

Əmdi bu «pop» bizgə dərs ətigəndə, bir dostum uningdin «Əpəndim, siz nemə üqün Hudaoa ixinisiz? Hudaning məwjutliki toqrisida ispatigiz barmu?» dəp soridi. Bu so'al dostumning qin kənglidin qikqanlikini bildim. Lekin mening həyran qaloqinim, bu «pop» əpəndim muxu bir addiy so'aloqimu uni-buni dəp jawab bərgəndək boldi-yu, lekin asasiy jawab qikmidi. Mən iqimdə: «Manga həqikət kerək. Huda həqikiy məwjut bolsa bundaq qalaymiqanqilikni kəltürüp qiqarmaydu. Mən pütün kənglüm bilən həqikətəni izdəymən» degən qaraoqa kəldim.

Qünki əzüm kənglümdə həyatimni nahayiti quruk dəp həs qildim. Atam da'im manga wə inimoa əz pəlsəpisini təkitleytti: «Birinqi nomurdin həwər al!». Uning «birinqi nomur» degini, «əzüngni» kəzdə tutidu. Demək, hər bir adəm əzini obdan asrixi, baxqilarning əhwaliqə qarimasliki kerək. Bu kəzqaraxtin baxqa hərқandak kəzqarax bək saddilik, təlwilik bolidu, dəydu. Mən uningdin: «Dada, bu xəhsiyətqilik

əməsmu?» dəp sorisam, u meni haqarətləxkə baxlidi. Zadi kimning tooqra? Bexim kündin-küngə qatti. Kütüphanioqə berip nuroqun pəlsəpəgə a'it kitablarni ariyət elip oqudum — etikədsizlik, «Hristi'an dini», Islam dini, Budda dini, kommunizm, «tədrijiy tərəkkiyat nəzəriyisi» haqqidiki hərhil kitablarni oqup qiktim. Oquoqanseri kallam nahayiti qalaymiqan bolup kətti. «Mən nemixka bu jahanda turimən? Həyatimning məksiti nemə?» əz-əzümdin qayta-qayta soriqan bolsammu, jawab tapalmayttim.

Ata-anamdin: «Adəm nemə üqün məwjut?» dəp sorisam, ular: «Yahxi əgən, uniwersitetni püttürgəndin keyin yahxi hizmət tapisən. Andin jik pul tepip qiraylik bir əyni setiwalisən, a'ililik bolisən, xundakla bəhtlik bolisən» dəp jawab berətti. Ləkin əzümning ata-anamning «uniwersitetni püttürüp, əylük, a'ililik» boləqandin keyin yənila bəhtlik bolmioqanliqini, huxal bolalmioqanliqini kərdüm. Mana muxundak əhwallarning adəmgə nemə paydisi bolsun? Ahiri mən ümidsizləndim, barlik kitablirimni taxliwetip qayoqoqə qəmüp məyüsləndim. Mən əzümni əltürüwelixni oylidim, ləkin petinalmidim. Əzümning xəhsiyətqil təbi'ətlilik ikənlikimni barəqanseri bayqap yəttim, «Muxundak ketiwərsəm qoqum baxqilarəqə əqir ziyan yətküzüp qoyimən» dəpmu oylidim.

Pütünləy ümidsizləngən, pütün wujudum qarangoqulukqa qəmgən waqitta manga nur pəyda boldi. Bu nur əz küqüm wə əz kallamdin kəlgən nur əməs, u nur Hudaning manga rəhim qiloqinidin kəlgən nurdur. Yazlik təttil tügixi bilən mən Pawel isimlik bir sawəqdixim həm dostum bilən yənə kəruxtüm. Biz uqraqkanda u manga qarap turup: «Qara dostum Dawut, mən əzgərdim. Ətkəndə biz ikkiylən baxqilarəqə nuroqun awariqilik wə ziyan yətküzduk, əskilik qilduk. Əmdi mən həzirdin baxlap undak qilmaymən. Mən gunəhliriməqə towa qildim, Məsih Əysani

özümning nijatkarim wə Rəbbim qilix üqün mən Uningoşa qin kənglümdin ixəndim. U manga yengi həyat bərdi» — dedi.

Mən uningoşa hangwekip qarap turup qaldim. Bu mumkin əməs idi. Mening bu dostum sinipimizdiki mijəzi əng osal, əng kaj oquşuqi idi. U kandaqmu «hristi'an» bolalisun?! Lekin mən hər küni uni kəzitip turdum, dər wəqə uningda həqiqətən qong əzgirix bar idi. Burun u da'im baxqilar bilən soquxup turatti, əmdi hazır bolsa, hər bir adəm bilən inaq etətti. Hətta bəzilər uni kəstən hapa qilmaqqi bolsimu, u tinqlik yoli bilən məsilini həl qilatti. Mən öz özümgə: «Pəqət Həmmigə Qadir bir Hudaningla dostumda xunqə qong əzgirixni hasil qilidioşan küq-qudriti bar» dəp oylidim. Manga əng qizik tuyuloşan ix xu boldiki, nuroşun adəm uni mazak qiloşan bolsimu, uningda da'im birhil huxalliq wə aman-hatirjəmlilik bar idi.

Bir nəqqə aylar etüp kətti. Bir küni dostum meni wə baxqa bir dostimizni bir «muhlislar yioşini»oşa qatnixixqa təklip qildi. U: «Bu yioşin qerkawda əməs, bir eydə bolidu» dedi. Buni anglap qoxuldum. Yioşin qerkawda boləşan bolsa mən barmayttim. Mən qerkawdin bizar boləşanidim — qünki on yəttə yeximoşiqə boləşan arilikta qerkawda birər ketimmu əhmiyətlik etküzülgən yioşinoşa qatnixip baqqan əməsmən.

Ata-anam mening bu yioşinoşa qatnaxmaqqi boləşinimni uşup hapa boldi. Lekin xu küni kəqtə məktəptiki «tapxuruk»ni ixləp boləşandin keyin, ular meni tosuwalalmidi. Mən həliqi ikkinqi dostum bilən yeşiwatqan qattiq yamoşuroşa qarimay Pawelni kütüp turduq. U kelixi bilən biz yoloşa qikip, bir nəqqə minuttin keyin qirayliq gülzarliqqa pürkəngən bir eygə kəlduq. Ixiktin kiripla məndə həyran qalarliq birhil tuyuq pəyda boldi. Bu a'ilə meşir-muhəbbətkə wə huxalliqqa toləşan

a'ilə ikən. Bu öy kixigə bə'əyni jənnəttək tuyoju berətti. Ərning ayalıoja, ayalning erigə bolojan kəyümqanlıki həmmigə ayan. Balilar bolsa huxallik bilən ata-anisining gepini anglaytti, ular buyrulojan ixlarni orundax üçün aldirixatti. Rast, mən bundak alamət a'ilini kərüp bakқан əməsmən. Dərwəkə, ularning həmmisi hətta balilarmu Məsih muhlisidin ikən.

Həmmimizgə bir piyalə qay tutulojandin keyin polda olturduk. Öygə adəm liqmulik tolojanidi. Du'a kilip bolojandin keyin, uniwersitetimizdiki bir mu'əllim otturioja qikip səz baxlidi. «Silərgə guwah bolux üçün kəldim, Hudaning mən üçün kiləjan ixlirini sanap berəlməymən... Əmdi aldi bilən silərgə Məsih Əysaning ölümdin tirildürülgənliki toqrisida anqə-munqə ispatlar bərməkqimən...» dedi.

«Isbat» degən bu səzni anglapla tehimu kizikip anglaxқа baxlidim. Hudaning kim ikənliki toqruluk bu dunyada ispat barmidu?

«... Bu dunyadiki hər bir adəm istisnasiz əlidu» dəp səzini dawamlaxturdi u. «Injil boyiqə, pəkət birla adəm ölümdin tirilip qayta əlmigən. Bu bolsa Əysa Məsihdur. Əgərdə u tirilmigən bolsa, nemixқа Uning kəbrisidə u yok? Uning kəbrisi bar, Uning kəbrisi Yerusalemda, lekin iqidə jəsət yok, u kuruk turidu...». U yənə səzini dawamlaxturup, nurojunliojan tarihiy ispatlarni kəltürüp Təwrat, Zəbur wə Injilning həkikət wə ixənqlik ikənlikini bizgə ayan kildi. Səzliri bək wəzinlik, lekin manga əng əjayib tuyulojan ix xu boldiki, iqimdin qikқан həliki yekimlik sadani yənə anglidim: «Bu gəp həkikət, uningoja ixəngin!».

Mən birdinla nurojun ixlarni quxinip yəttim. Səzligüqi bizgə Məsih Əysaning: **«Əgər Meni tonuqan bolsanglar, Atamnimu tonuqan**

bolattinglar. Hazirdin baxlap Uni tonudunglar həm Uni kerdünglar... Meni kergän kixi Huda-Atamni kergän bolidu» degän gäplirini näkil költürüp äslätti. «Xunga, Mäsih Äysa kandaq bolsa, Huda Atimu xundaq bolidu. Uning tirilixi Özining Hudaning Ooqli ikänlikini ispatlidi» döp qüxinixip yättim. Män ixändim. Kenglümdä du'a kildim: «Huda, Sening kim ikänlikingni tehi bilmäymän. Lekin özümning äwjigä qikқан xähsiyätqi, təkäbbur äxäddiy gunahkar ikänlikimni pütünläy bilgininggä toluk ixinimän. Manga rähim kilöjaysän! Pəkätla mehixäpkiting bilän bu adämlärdä bolöjan mehix-muhäbbät wä huxallik degän närsini (nemä boluxidin kät'iynezär) manga bärgäysän!» dedim.

Biz öygä kayttuk. Öygä kirip ata-anamning ränjigän kiyapitini kördüm. Apam mändin: «Ämdi, sän axu tälwilärning biri bolamsän?» döp soridi. Män kandaq jawab berixni bilälmidim: «Apa, «Mäsihiy» degänning nemä ikänlikini anqä bilmäymän. Le'in manga nisbätän bir ix enikki, Huda manga bir yolni ayan kilöjan. Män xu yoldiki birinqi kädämni bastim, wä härgiz kaytmaymän. Ämma bu yol bilän nägä baridiojanlikimni özümü bilmäymän...» dedim.

Ata-anam manga hər amalni ixlitip meni u yoldin kayturuxқа urundi wä manga türlük qarxilik kersätti. Nuroqun yildin keyin, män ularning nemä üqün qarxilik kersätkänlikini qüxinixkä baxlidim. Atam bolsa kikiq waqtida bir «hristi'an diniy mäktipi»gä äwätilgänikän. Axu mäktäptiki «poplar» wä rohaniylarning köpinqisi balilardin paydilinip, ularni tolimu bozak kilöjanikän. Ular häddidin taxkiri rähimsiz wä sahtipäzlärdin ikän, atam xu qaoqda kikiq bolöjaqқа: «Huda bälkim bu adämlärdäk bolsa keräk» degän oyda bolöjanikän. Bu oy ta u qong bolöjanoqa kädär kallisidin qikiq kätmigänikän. Xunga u Huda bilän munasiwätlik bolöjan

hərəkəndə ixni anglisa, bək bi'aram bolup ketidu. Apammu dadamoğa ohxap ketidioğan kəqürmixləni bexidin ötküzgənəkən. U ikkiylən heqkəndə adəmdin Hudaning mehir-muħəbbitini kərüp bəkkən əməskən.

Mən ətisi ətigəndə ornumdin tursam, özümdə birhil ipadiləp berəlməydiyən yeni hatirjəmlikning barlığını heş kıldim. Mən bək baldur turup kətkənidim, pəskə qüxüp bir ixkaptin apamning Injilini taptim. Kitabni eqipla, birinqi kərgən ayitim munu boldi: «**Xuning üqün birkim Məsihdə bolsa, u əzi bir yeni məvjudat! Kona ixlər ötüp, mana həmmə ixlər yeni boldi!**». Bununə qərap, bu ixning dəl mənə kəlgənlikini biliwaldim.

Keyin mən bu ixləni sawəkdaxlirimə qəwəhlik kəlixkə baxlidim. Dostlirim arisida mənə ohxax kəngli quruk kixilər bar idi, ularmu Məsiħ əysə qə ixinixkə baxlidi.

Mən on səkkiz yaxkə kirgən yilim qong bir zawutning laboratoriyisidin hizmət taptim. Xu yərdimə mən sinəkkə uqridim. Birinqi həptisi yeni hojayinim mənə: «Sən mənə yərdəm kəlsəng, mən sənə yərdəm kəlimən. Məning kəloğan təjribilirimning nətijiliridə bəzi məsilələr bar. Bu jədwəlləni mən kərsətkən yol bilən toldurup bərsəng, mən keyin sənə «hizmət doklat»ingni nəhayiti yaxi yezip berimən, sənə berilidiyən mə'ax jikrak bolidu» — dedi. Bu ixning pütünləy əldəməlik ikənlikini bildim, xunə mən uningə özümning Huda qə mənsup ikənlikimni enik eytmisəm bolmaytti. Mən uning təlipini rət kıldim. Hojayinim məndin kəttik rənqip, mənə təhdit saloğan, mənə həqərligən bolsimə, əmmə Huda mənə küq-qəwəwət bərdi. Keyin u məning hizmitimni kəzətkən bolsa kərek, eytawur pozitsiyisi əzgirip

manga yaxhi mu'amilə kilixkə baxlidi. Həlikə «sahta ix»ni qayta tiloqa almidi. Bizning ixhanidiki hizmətqilərninğ kəpinqisi məndin qong idi, dəsleptə ular meni etikadim üqün həkarətlidi. Keyin ularmu meni kəzitiptu, xuning bilən bəziliri məndin astirtin so'al soraxkə baxlidi. Bir yildin keyin ixhanimizdiki ikkəylənmə Məsih Əysaoqa ixəndi.

Hamma aqamning əpkisning ong təriri az uqraydioqan, saqaymas bir kesəlgə giriptar bolup qaldı. Xu qaoqda mən tehnikomda oquwatattim. Apam manga hət yezip hamma aqamning əhwalini dəp bərgənidi. Dohturlar xu qaoqda əpkining ong təriri kesiwetix operatsiyisini kilixkə təyyarlik kiliwatkanikən. Əgər ong tərəptiki kesəl sol əpkigə tarap kətsə, uning kesilidə ümid qalmioqan bolatti. Xunga apam manga hət yezip məndin hamma aqam üqün du'a kiliximni tələp kioqanikən. U singlisioqa bək amraq idi, xunga bəkmə ənsirəp kətkənidi. Mən xu qaoqda hər küni qüxtə bir dostum bilən billə du'a kilattuk. Hamma aqam üqün du'a kioqanimizda dostum Hudadin uning kesilining saqiyidioqanlik ixənqisigə erixkənikən (mən u ixənqkə eriximigənidim!). Üq kündin keyin ikkinqi parqə hət kəldi: «Hudaoqa ming rəhmət, hamma aqangning kesili saqaytildi!». Apamning deyixiqə, operatsiyə kilinidioqan küni singlisi ornidin turuwetip, bir parqə qara rənglik, sesik nərsini kusiwətkənikən. Dohtur dərhal yənə bir kətim rentigingə elixni buyruptu. Hamma aqamning ong-sol əpkisi rentigəndə sapsaq qikqanikən! Dohtur uni qakirtip uningoa: «Hanim, bügün sizgə mening hizmitimning həq həjiti yok! Uluoq Huda siz üqün bir məjizə yaritiptu. Dohturhanidin qikip kətsingiz bolidu!» dəptu. Bu ix apamni bəkmə təsirləndürüptu. Xuning bilən apam Hudaning həkikət ikənlikigə ixiniptu.

Huda bəzidə manga qüx arkilik wəhij berətti. Məsih Əysaoqa ixəngən

birnəqqə həptidin keyin mən üç qetim qüx kərgən. Birinqi, ikkinqi qüxüm bək tez əməlgə axuruldi. İkkinqisidə mən bir «kəqlik kulub»ta (məyhana)da turup, Injildiki hux həwərnı səzləwatqudəkmən. «Kulub»ta «Injil jakarlax» bir yaqta tursun, hətta mən «kulub» degən yərgə heqqaqan berip baqqan əməsmən! Lekin altə aydin keyin dəl axu qüxümdiki ix ongumda yüz bərdi. Oylimioqan yərdin bir «kulup»qa berip kaldim. Tehimu ajayib bolqini xuki, bu kulubta haraq iqip olturoqan kixilər Məsih Əysaning hux həwirini anglap bək təsirlinip kətkənidi.

Üqinqi qüxüm bolsa baxqıqə idi. Qüxümdə mən bir dələtning «tikənlik sim tosuk» qegrısi aldida turoqudəkmən. Mən qegrining u tərıpidə birhil təxnalıq bilən manga qarap turoqan yigirmə nəqqə adəmni kərüptimən; qüxümdə həm kəlgüsidə ularoqimu hux həwərnı yətküzidioqanlikimni biliptimən. Keyin bu qüxümü əməlgə exip, Hudaning yolyuruqi wə küq-qudriti bilən, muxundaq «yepik» dələtlərgə berip turidioqan bolup, xu yərlərdiki adəmlərgə Injil kitablırını yətküzüp, puqralar bilən paranglixip hux həwərnı qüxəndürüp berix həm xu dələtlərdə etıqadi üqün ziyankəxlıkkə uqrioqan muhlis qerındaxlırimoqa yərdəm wə təsəlli berip turuxtin muyəssər boldum. Muxu jəryandiki səpərlirimdə, mən Huda yaratqan məjizilərnı heli kəp kərüp kəlməktimən. Mən ilgiri apamoqa: «Bu yol bilən kəlgüsidə nəgə baridioqanlikimni özümü bilməymən» degənidim. Rast, helimu həm xundaq. Bu yolda manga pəkət Huda həmrah bolsila boldi.

Huda mening gunahlırimni yuyup, meni kutkuzux üqün Əz Oqlını krestka mihlatkuzup, Uni qurbanlıq qilixka yol koydi. Buning əhmiyətlık wə həqiqətlıknı ispatlax üqün, U Məsih Əysanı əlümdin tirildürdi. Buningoqa ixənsək, gunahlırimizni etirap qilip towa qilip Rəb Əysa Məsihning həqqaniylikioqa tayansək, həmmimiz kəqürüm qilinimiz!

Hudaning Mukəddəs Rohini qobul qiliximiz bilən gunahtin qutulup, yangi hayatqa eriximiz. Bu haqiqədən hux həwər! Sizning bu yol bilən mangoʻungiz barmu?

23. Ҳараккəxlikтин қутқузuluş (Əngliyədin boləqan guwahlik)

Aptor 80-yillarda aləmdin ətkən bolsimu, uning səzliri tehiqə bizgə zor küq berip keliwatidu.

«Ismim Artur Barras, mən Əngliyəlik. Əngliyəning ximal tərpidiki Nyukasl degən qong xəhərdə 1927-yili tuoʻuldum. A'ilimiz namrat boləqini bilən bəhtlik bir a'ilə həsablinatti. Yurtumdikilər putboləqə həddidin ziyadə amraq bolup, oʻqul balilar əmdila mengixi bilən təng putbol oynaydu. Qiskisi ular üqün putbolni bir hil butpərəslik dəp həsabliqili bolidu.

Mən əsmürlük qaoqlirimda baxqa balilardin səl qong bolup, putbolni bək yahxi oynayttim, sawaqdaxlirim, dostlirim arisida heli «abruyum bar» idi. Xunga mən bək təkəbbur bolup kətkənidim. Əmma heqkim manga təkəbburlukning hətərliki toʻrisida agahlandurux bərmidi. Keyin mən bu tolimu japalik sawakni əginixkə məjbur boldum.

Mən məktəpni on altə yeximda tügutip, parqə-pirat hizmətləрни tepip ixlidim, əz yanququmoqə azraq pul kirgəndə, bək hux boldum. On yəttə yaxqa kirginimdə mən intayin qawul, kelixkən yigit bolup yetildim, tehimu təkəbbur bolup kəttim.

Yurtumdiki yənə bir alahidilik — hərəkət qıx. Ərlər bir kəqtə piwidin (piwimiz bək küqlük) səkkiz-tokkuz istakan iqləmisə, «həqiqiy ərkək» hesablanmaytti. Demək, yurtumda hərəkətlik bək eqlir bir məsilidur.

On səkkiz yaxşı kirginimdə dostlirimning küxkürtixi bilən mən hərəkət qıxkə baxlidim. Dəsləptə uni anqə yaxşı kərmidim, əmma dostlirimning aldidə rət qılixkə hijil boldum. Rət qılsammu, ularning meni mazək qılixliri bilən mən kəp iqidioqan boldum. Muxu iqlar bilən keyinki künlərdə məndə hərəkətə boləqan küqlük bir humar pəyda boldi. Keyin mən bir Məsilə muhlisi aqsakilining mundaq iqlar toqlrisidiki aqlilanə səzini anglidim — «Dostlirimning mazək qılixliri seni dozahkə kirgüzələydu, ləkin seni hēq qıkaralmaydu». Bu gəp addiy bolsimu, əyni wəqittiki məndək nuroqlunliəqan saddə yaxlarəqə intayin paydiləq idi.

Hizmət tēpəx təs idi, xuning bilən bir wəqittə mən «Dunyani kēzəp kələy» dēqən haqlximni qənduray dēp əzümni armiyəqə tizimlitip kəydum. Bir yilləq addiy tərbiyidin keyin, biz qət'əlgə əwətilduk. Armiyəqə tərbiyisi bəzilər üqün intayin qəttik boləqan bolsimu, bu mən üqün anqə qiyin ix əməs idi. Mən bək saqlam wə küqlük idim. Putbolni yaxşı oynaydioqanliqim üqün səpdaxlirim arisidə tolimu qarxi elindim. Mən yənə təkəbburliqəp kəttim. Bizni yaratqan, bizgə talant wə həmmiini bərgən bir Hudaning barliqini, təkəbbur boluxning hēqqəndəq əsasi yəqlikliini, Hudaəqə rəhmət eytix kərəkliliini oylap bəqlmioqanmən.

Armiyidiki hərbiylik həyatimni taze bimənilik hēs qilip kəttim. Bəzi qiləqan iqlirimizni əhləqsizliq dēp hēs qilip bizar boldum. Həyatimdiki qıpkurukluk, mənəsiszliktin kēqip hərəkət qıq məst yürəttim. Nətijidə, hərəkət iqlkənsəri həyatimning tehimu əqlmiyətəsiz boluwatqanliqini hēs qildim. Mijəzim əzgirip, tērikkək bolup qaldim. Səpdaxlirim osallixip

kətkən huy-pəylingə qarap, məndin qorqup kətti.

Bir kətimlik dəm elix waqtida əygə qayttim. Birsini meni mijəzi yahxi, ixqan wə qiraylik bir kizoğa tonuxturdi. Uzun etməy biz toy kilduk. «Xerin ay» ətkəndin keyin, kəsimoğa kaytip bardim. Biz Afrikiyoğa əwətilduk. Keyin Misirdiki Suwəyix qanilida jesəqilik kəlixkə koyulduk (xu qaoqda Əngliyə qanalni baxquratti). Məlum məzgildin keyin mən Kəhərə xəhəridə turuxluk Əngliyə konsulhanisiyoğa təkəsim kəlindim. Armiyə boyiqə bu intayin yahxi hizmət dəp həsəblinatti, ma'axi yukiri, heli imtiyazi bar idi. Konsulhanini koqdaq üqün hərbiylər salapətlik, salmaqlik boluxi kərək idi, əlwəttə. Mən bolsam hərək iqip məst bolup yürüwərdim. Bir kəqtə baxkə bir əskər bilən soquxup qaldim. Nətijidə u əskər eoqir yarilinip əlüp kətti. Xu ix tüpəylidin mən awwal konsulhanidin ayrildim, andin sot kəlinip armiyidin həydilip əygə qayturuwetildim.

Yurtumda anqə-munqə ixləmqilik kəlip jənimizni baqtim. Ayalimning təsiri bilən hərək iqixni azayttim, xuning bilən bir bəhtlik məzgilni ətküzduk, desək bolidu. Ahiri bizning tət oqul, bir kəzimiz bar boldi.

Yahxi ayalim, yahxi a'iləm boləqini bilən mening həyatim yənila əhmiyətsiz idi, əzümdə muqim bir nərsə kəm dəp həs kəlattim.

Bir kəni hərəkəyə boləqan humarim yənə kozoqaldi. Xu kəndin baxlap mən hizmitimdin quxup əygə kaytmay biwasitə məyhəniyoğa berip, üq-tət istakan piwə iqip andin əygə kaytidioqan boldum. Piwə bolmisa mən bolalmayttim. Bir kün iqidə üq-tət istakan iqmisəm pütün bədinim titrəp, kəttik tərləp kətəttim. Pütün dunyoğa ayding idiki, mən bir hərəkəkəx idim. Birək əzüm buni etirap kəlmayttim. «Həqwəkəsi yok — mən

halisamla taxliyalaymən» dəp özümni aldap yürəttim.

Birəq humarim baroqanseri küqiyip kətti. Hər küni bəx-altə istakan iqəttim. A'iləmgə berixkə tegixlik pulni hərəkkə həjləp tügittim.

Bir kəqliki, məyhanidin məst həlda qikip öygə qaytip bardim. Bəlkim ayalim manga azraq gəp qiloqan bolsa kerək, bilməymən, birəq mən uni wə balilirimni qattik uruptimən. Ətigəndə oyoqinip, ayalimning yarilanoqan qanlik yüzigə qarap aqqiklinip: «Kim xundəq qildi?» – dəp soridim. U: «Artur, sən özüng qilding» – dedi. Mən nemə qiliximni biləlməy intayin hijil bolup ünsiz hizmətkə qikip kəttim.

Qattik hijil boləqan bolsammu, bu ix yənə kəp qetim təkrrarlandi. Balilirim hər bir kəqtə meni qorkunq bilən kütətti. Ayəq tiwixini anglapla məküxüwalatti.

Ahir mən hizməttin boxitilidim. Hərəq iqkənlikimdin, hizmət qiloqudək məqdurum yəq idi. Mən pütünləy tayini yəq bir adəm bolup qaldim. Xuning bilən mən özümgə yüzləndim. Mən intayin qorkunqluk, intayin hətərlük bir adəm ikənmən. Re'allik kəz aldimda turatti. Mən öz özümni kontrol qiləlməydiyəq, qipqizil bir hərəkkəx idim.

Ümidsizlinip kəttim. Bu dunyada kimmu manga yardəm qilsun?

Bu məzgildə bolsa, ayalimda həm karamət həm qong bir əzgirix yüz bərgənidi. U yəqin jaydiki bir «Məsih muhlisi uyuxmisi»ning yioqinlirioqə qatnixip ularning təlimini anglaxqə berixqə baxlidi. Uzun ətməy u əzining gunəhqar ikənlikini tonup, gunəhqirini Huda aldidə etirəp qilip, towa qilip əzini Məsih əysəqə tapxuroqinida kəngli qongqur arambəhx tapqanidi. Xuning bilən u meni kəqürüxkə baxlidi. U manga: «Artur, sənmu Məsih əysəqə ixinixing kerək. U Hudaning əwətkən

Kutkuzoquqisi, senimu kutkuzalaydu, gunahlingni kəqürüm kilalaydu» — dəytti. U yənə manga Injildin birnəqqə ayətni kayta-kayta okup bərdi. Ulardin biri: «**Qünki Huda dunyadiki insanlarni xu kədər səyiduki, Əzining birdinbir yeganə Oqlini pida boluxka bərdi. Məksiti, Uningoşa etiqad kiloşan hərbirining həlak bolmay, mənggölük həyatka erixixi üqündur**». Əməliyəttə ayalim meni kəqürüm kiloşan bolsimu, balilarni qoşdax üqün ularni əzi bilən məndin ayriwetixni oylawatatti. Birəq u mən üqün du'a kilixni üzmişənidi.

Birəq mən uning gəp-səzlidirigə anqə dikqət kilalmidim. Bir jəhəttin, məndək xunqə eoşir bir gunahkar bir muqəddəs Huda bilən qandəkmə alakidə bolalisun? İkkinqidin, ətə nədin hərəqni tapimən degən oy kallamni igiləytti. Mən bək qattik kayoşu-həsərəkə qəmüp kəttim. Dunya boyiqə meningdək qarəngöşuluxka qaloşan kixi barmidu? Əzüm əng yahxi kəridioşan kixilərnə — ayalim wə balilirimni wəşran qilmaqta idim.

Mən bir qarəroşa kəldim. Əzümni əltürüwelixim kerək.

Awwal mən «əng ahirki ketim»ki tət-bəx botulka piwa iqip, andin xəhərimizdiki poyiz istansisining aldidiki qatnax yolioşa bardim. Aptobuslar u yak-bu yakka ətüxüp turatti. Pursət kəldi, mən aldimoşa yügürüp qong bir aptobusning aldioşa əzümni taxlidim.

Bəzi adəmlər əlüx aldida turoşan əng ahirki sekontlirida, ularning pütün ətkən həyatining jəryani birəqla kəz aldidin ətidioşanlişini eytqan. Məndimu xundəq boldi. Axu sekont iqidə yüz bərgən ixlarni təşwirləş intayin təş. Ularni desəm bəzi adəmlər ixənməşliki mumkin. Əmma bular rast pakit. Mən awwal əzümni ərziməs bir gunahkar kərdüm. Mən həqiqətən əlümgə, dozəhka layiş ikənmən. Əmma nemixqidur bilmidim,

ayalim eytқан Injildiki ҳelikі ayət kallamoға tuyuqsiz küq bilən kirip, қarangоjulukumni yorutiwatti: ««**Qünki Huda dunyadiki insanlarni xu kädär seyiduki, Özining birdinbir yeganə Oqlini pida boluxқа bärdi. Mäxsiti, Uningoға etikäd kilöän һärbirining һalak bolmay, mänggүlүk һayatқа erixixi üqүndur**». Mән oylidim: — Huda «pүtkül dunyadiki insanlar»ni seydi һәм seyidu... U xunqə uluq bir Huda, һätta mändäk bir kiqik әzimäs adəmnimu untumaydu. Hudaning һätta menimu xularning sirtioға қoyuxi қәt'iy mumkin әmäs. Uning «**dunyadiki insanlar**» degini, baxқа әmäs. U jəzmən wədisidə turidioğan bir Hudadur!

«Uluq Huda, meni қutқuzuwal!» — mән warkırap nida қildim.

Ixining, ixənməng, ixining bularning һəmmisi bu zərriqilik sekunt iqidə yüz bərgən. Aptobusning xopuri әlwəttə қattıq tormuz bärdi, әmma u keyin manga: «Aptobus қandaқtur xunqə қısқа waқit iqidə tohtioğanliқini biləlmidim. U: «manga bir möjizidäk tuyuldi» dedi. Rast, bu bir möjizə idi. Aptobus yüzümdin bir santimetr yiraқliқta tohtap қaldi.

Ornumdin turdum. Qirayi өngүp kətkən aptobus xopuri wə yoluқilar manga dangқetip қарap turatti. Mән xopurdin kəqürüm soridim. Andin eygə asta-asta mengip kəttim. Rast, aptobusning tohtixi bir möjizə idi. Әmma manga eniқ turuptuki, әng qong möjizə өз kənglümdə yengi bir һayat, yengi bir küq boluwatқanliқini һes қildim.

Yengi һayatim baxlandi. Ayalim wə balilirim tezla bu a'ilidə yengi bir әr, yengi bir atining barliқini bilip yətti. Mән Məsiһ muhlisi uyuxmisining yioqinlirioға қatnaxtim. Ular bək hux bolup: «Artur biz siz üqün uzun waқit du'a қilip kəlduқ» dəp meni қarxi aldi. Mән өзүмning

«Xəhsiyətqilik turmuxum ahirlixip, kona artur əlöp, yeni həyatim kəlgən»likini təbrikləydiyən «dəpnə-tirilix təbrikləx murasimi»ni etküzdüm, yəni Əysanın namida suqə qəməldürüldüm. Xundak kəlip Məsih Əysaqə boləən etikadimni həmmə adəm aldida etrap kildim.

Həmmə ixlirim muwəppəkəiyətlik yaki rawan boldi deyəlməymən. Hizmətni kəytidin tepix təs idi. Nuroqun hojayinlar məndə boləən əzgirixkə ixənməy, meni yallaxni rət kəlattı. Ularning kənglidikini obdan qüxəndim. Ularning ornida bolsam bəlkim mənmu ohxaxla xundak kəlattım. Mən əydə olturup Injilni kəp oquqinim bilən, yənıla məndə bir yetərsizlik bar dəp həs kəlattım. Ləkin nemə kəlixni biləlməyttim. Hətta bir-ikki kətim mən azdurulup, yənıla hərak iqtim. Kəttik puxayman kildim, ayalim wə uyuxmidiki aka-ukilirim meni yənə riqbətəndürüp, Huda siz üqün kəlidiyən bir ix qoqum orunlaxturəən, dəp ilham bərdi.

Bir künü uyuxmidiki bir aqsakal bizni yoqlap kəldi. Mən bilən Injil toqruluk azrak paranglixip andin du'a kəlixkənimizdin keyin, u manganə kərap: «Artur, mən həzir birnəqqə kəyinqilikka uqriyən a'ilini yoqlap barimən. Billə baramsən?» dəp soridi. Mən huxallik bilən kiyimimni kiyip uning bilən mangdim.

Birinqi əydə, bir tul hotun yoldin qikqan oqli toqrisida dərdirini bizgə təküp bərdi. Mən uningə intayin həsdaxlik kəlip, əz beximdin etkən ixlarni anqə-munqə dəp bərdim, Injildiki ümid yətküzidiyən səzdin bəzilirini oquduk, ahirida biz tizlinip du'a kəldük. U manganə: «Bək təsirləndim, bək riqbətəndim» dəp rəhmət eytti. Biz əydin qikqandila andin bu aqsakal dostuməəə həliki tul hotunəəə həqkəndak səz kəlix pursiti bərmigənilikimni həs kildim! Uningdin aqzimming ittikliki üqün əpu soridim. U manganə kərap: «Artur, Huda seni dəl xundak hizmətni kəlix

üqün yaratқан. Kəlgüsidə sən nuroqun adəmlərni xundak rioqbatləndürisən» dəp külüp qoydi.

Xundak qilip mən aqsakal dostum bilən nuroqun qiyinqilikqa yolukқан adəmlərni yoklap barduq. Keyin özüm yaloquz dohturhanilaroqa, nerwa kesəl dohturhanilirioqa, türmilərgə berip nuroqun kixilər bilən mungdixip, ularoqa Hudaning manga qiloqan yardimi, meni kandaq kutquzoqanliqini dəp ortaklaxtim. Ayalim wə balilirim mening bu hizmitimni intayin qollidi. Əyimiz hər xənbə, yəqxənbə künliri yaxlaroqa tolup ketətti, ularning mədhıyə nahxliri, du'aliri wə huxal külkiliri yangrap turatti.

Mən üqün əng əhmiyətlik ix bolsa, ilgiri mening «makanim» boloqan axu məyhanilaroqa qaytip berip, olturoqan heridarlaroqa Injildiki hux həwərnı qüxəndürüp berix boldi. Adəttə mən birnəqqə yax dostlirimni billə elip, hojayinliridin ruhsət sorioqandin keyin gitarimiz bilən mədhıyə nahxisi eytip, andin Hudaning manga qiloqan iltipati, mehir-xəpkiti tooqrisida səzləymən. Andin heridarlar bilən olturup parangliximiz. Mən ularning qiyinqilikliri, yaloquzluqlirini obdan qüxinimən. Qünki əslidə ularning ornida mənmu olturoqanidim.

Injilda hərak yaki xarab iqix mən'i qilinmaydu. Həlbuki, uningda məst bolux kət'iy mən'i qilinidu wə xuning bilən məndək hərakning quli bolup qalmasıqni qattıq agahlanduridu. Mən hazır hərakni kət'iy iqməymən. Bu özümning səwəbidinla əməs; qünki hərak mən wə məndək nuroqun yurtdaxlirim üqün qong putlikaxang, intayin hətərlik bir nərsə. Mən ular üqün yahxi əlgə boluqum bar.

Sizdimu mundaq məsilə bolsa, pəkət Həmmidin uluq Huda sizni kutquzalaydu. Məsih Əysaning namida öz səzingiz bilən du'a qiling.

Harakat qulluqiga ohxax nuroqun zindanlar bardur. Zəhərlik qekimliklərdin baxqa, yənə hərhil gunah bizning türmimiz bolidu — həsəthorluk, eqmənlik, soxuxkaklik, terikkəklik, jinsiy arzu-həwəslər... aqkəzlük, kəmarwazlik,... kiskisi, gunah həmmimizni öz quli qilidu. Məsih əysa bu dunyaoğa əwətilip, U gunahlirimizning tegixlik jazasini Əz üstigə elip, daroğa mihlinip qurbanlik boldi. Üq kündin keyin u tirildürülüp, həmmimizgə Qutquzoquqi-Nijatkar boluxqa təyyar turidu. Əzingizni uningoga tapxurup, Hudadin kəqürüm, yərdəm sorang! U pütünləy wədisidə turidioğan Huda!

Amin!

24. Bir Yəhudiyning Məsih Əysaoğa ixinix jəryanliri

«Əysa Məsihkə ixəngən bir Yəhudiy qoqum bir sarang Yəhudiy!»

Arnold Fruhtinba'um degən kixi danglik bir Yəhudiy əlima a'ilisidə tuquloğan. Uning a'ilisidikilər nuroqunliqan japa-muxəkkətlərnini qekix arqilik, Polxadiki natsistlarning ziyankəxlilikliridin qeqip qutuloğan. Ular keyin Amerikioğa kəqüp kəlgən. Arnold ənə xu yərdə «Injil»ni oqux pursitigə erixkən. Xuningdək u əzi Muqəddəs Kitab dəp etirap qiloğan Təwratta aldin eytiloğan Yəhudiy həlqining, xuningdək dunyadiki hər millət-həlqining Qutquzoquqisining Məsih Əysa ikənlikini bilip yətti. Gərqə öz a'ilisidikiliri uningoga ziyankəlik qiloğan bolsimu, u Əysaning yolida mengixtin bax

tartmidi, Hudaning Öz bəndiliri üçün karamət orunlaxturuxliri wə ularning həjətlirini bəja kəltürgənliklirini öz kəzi bilən kərdi.

«Mən bir Yəhədiy. Yəhədiy kənidin bolmiqan bir kixi əzining həkayisini bayan qılməkqi boləjinida, qoqum əzining tuquluxi yaki balilik dəwridin baxlixı mumkin. Əmma bir Yəhədiy bolsa öz millitining bexidin ətkən yekinki ikki ming yillik tarihidin baxlixı kərək. Bu qorqunqluk tarihni, Məsih əysaning Əzi aldin'ala bexarət berip ətkən; Uning bu toqrisidiki səzliri Injil, «Luka» kismi, 19-bab, 41-44-ayəttə hatiriləngən: —

«Əmdi əysa xəhərgə yekinxip uni kərup, uning üçün yiqlap mundaq dedi: —

I Yerusalem! Sən bugün, bu kününgdə, tinq-amanliqing üçün nemə kərək boləjinini bilsəng idi! Kaxki, bu ixlar hazır kəzliringdin yoxurundur. Qünki xundaq künlər bexingəqa keliduki, düxmənliring ətrapingni qaxa-istiħkam bilən qorxap seni qamap tət tərəptin kistaydu. ular seni wə sepilingning iqingdiki baliliringni yər bilən yəksən qilip, hətta taxni taxning üstidimu qaldurmaydu; qünki Hudaning seni yokliqan pəytini bilip yətmiding»

Yənə 21-bab, 24-ayət: - «Ular (Yəhədiy həlqi) qiliqing bisida yiqitilidu wə tutqun qilinip, barliq əllərgə elip ketilidu; «əllərgə bəlgiləngən waqitlar» toxquqə, Yerusalem yat əlləning ayaq astida qalidu».

Bu səzdin tət kün keyin, Məsih Yerusalemda Öz milliti boləqan

Yəhudilər tərpidin rimliklarə tapxurulup, krestka mihlinip qurbanlik boldi. Kirik yildin keyin, uning deginidək Rim imperiyəsi armiyiliri Yerusalemni qorxiwelip tət tərpidin qoroqan yasap üq yerim yil muhasirə kildi. Ahirida ular sepildin bösüp kirip, pütün xəhər wə qong ibadəthanini tältöküs wəyran kildi, nuroqun Yəhudiyarlarni öltürüwətti. Qaloqanliri bolsa, xu qaqdin baxlap dunyaning hərəkaysi jayliri, bulung-puxkaqlirioqa tarkilip ketixti. Bu wəkəni Yəhudiyar «di'aspora» («kəng tarkilix») dəp ataydu. 1948-yili öz döliti bolqan Isra'iliyə qaytidin bərpa qilinoqini bilən, Yəhudiyar bügünki küngə kədər, bu dunyadiki hərəkaysi dölətlərdə tarkak yaxap yürməktə. Axu kətimki «kəng tarkilix» bilən ular kəp ziyankəxlilərgə uqraydioqan bir millətkə aylinip qaldi. Miladiyə üqinqi əsirdin baxlap, ularning uqrioqan ziyankəxlirining kəpinqisi atalmix «hristi'anlar» tərpidin, «Əysaning namida», «qerkawning namida», «hristi'anlar jama'itining namida», yaki «krestning namida» bolqan. Bolupmu Yawropa tuprikiqoqa kelip qaloqan Yəhudiy jama'ətliri yengi bir jayoqa olturaqlixip uzun ötməstin, ular xu yərlik kixilərnin ziyankəxlik qilixi, buzoqunqilik qilixi wə nərsilirini bulap-talap ketixigə wə yaki ularning öltürüwetixigə uqridi, xundaqla baxqa jaylaroqa həydiwetilindi.

Muxundaq kistangqilik əhwallar astida, Yəhudiyarlarning kəpinqisining qarixiqə, dunya ikki qisimoqa bəlünidu — «ular» wə «biz». «Ular» degini, Yəhudiy əməslər, yəni əzlirila qokunidioqan Əysa degən bir ilahning namida, Yəhudiyarlarni öltüridioqan «hristi'anlar»din ibarət. Bu kəzkarax nuroqunliqan Yəhudiyarlarning kəlbige qongkur singip kətkən.

Birinqi Dunya Uruxidin ilgiri, Polxani Yəhudiyar üqün birkədər bihətər baxpanah dəp hesabliqili bolatti. Yawropaning baxqa jayliridiki Yəhudiyar ziyankəxlikkə uqrioqanliki üqün, ularning nuroqunliri

Polxaqqa k  q p kelip xu y rd  olturaklixip qaloqan bolup, jan sani  q milyonoqqa yətkənidi. Keyinq  ular arisida «Hasiydiylar» (t k wadarlar) deg n yengi bir diniy m zh p p yda boldi. Y h diylarning k pinqisi  zining Təwrat w  Z bur deg n Muk dd s Kitablirioqqa ixinidu. «Hasiydiylar» Təwrat w  Z burning t l plirig  ri'ay  kilix  q n b k kattik tirixidu. Ular اساس n Injilda tiloqqa elinoqan «P risiylar» deg n m zh pning izlirini besip mangidu. Ular b g ng  k d r Yawropa w  Amerikidiki nuroqun x h rl rd , saqallirini uzun qoyuxuwalidu, qaqlirini uzun qoyuwetidu, qekisidiki qaqliri b d r-b d r bolup, qara kiyim-kiq k w  qara doppa kiyg n  alda kərünidu. Ular huddi  qk  arisioqqa kirip qaloqan t gid k kiyap tl rd  h mm  adəmgə tonux bolmakta. Qa'id -yosunliri boyiqə, hərbir rayondiki jama'ətlirigə birdin «R bbey» (rabbi  m s) deg n aqsak l yet kqilik qilidu. Aqsak llik kilix bolsa, bir a'ilə iqid  d wrdin-d wrgiq  warislik qilinidioqan ix idi. Bizning Polxadiki Fruhtinba'um deg n a'ilimiz bolsa,  n  xundak bolup, bowamning atisi w  bowammu «R bbey» deg n aqsak llik unwanini w  m s'uliy tlirini  z üstigə aloqan.

 mma xundak unwanoqqa erixix  q n məlum bir s wiyig  yetix ker k idi. Qong atam on  q yaxqa kirgəndə T wrattiki Musa p yo amb rg  berilgən b x qong «qanuniy qisim»ni ibraniy tilida yadliyalaytti, on səkkiz yaxqa kirgəndə Təwrat w  Z burdiki qaloqan 34 qisimni yadlap ber l ytti (pütün Təwrat w  Z bur t hmin n Qur'andin t t  ess  qong). Qong atam yigirmə bir yaxqa kirgəndə «R bbey»lik salahiyitig  erixix  q n bir qetim imtihan b rdi. Bu imtihan həm addiy həm nahayiti t s boldi. Imtihan alidioqan ustaz, Muk dd s Kitabni jozioqqa qoyup, bir tal mih w  bir bolqini qolioqqa elip, kitabning üstidin halioqan bir y rdin mihni k kip t xti. Qong atam bolsa axu mih texip  tk n hərbir b tt 

kaysi sözning barliqini (bət tərtpi boyiqə) dəp berixi kerək idi. U imtiħandin etti.

Bowam bolsa qaloqan pütün ömridə burunqi Yəħudiy ölimilarning («rabbi»larning) Mukəddəs Kitablar (Təwrat wə Zəbur) toqruluk keyinki dəwrlərgə qalduroqan səzlrini wə xərhlirini öginip, uni tətqiq qilix bilən xuoqullinatti. Özining bilimi heli yuqiri bolqini bilən, u yənila təlim berix jəhətidə xu qədimki xərhqilərninq təlimliri wə ən'əniliridin azraqmu ezip kətməytti. Əmma bəzidə konilar uqritip baqmioqan yengi birər məsilə qikip qalatti. Məsilən, pəmidurlar tunji qetim Amerikidin Polxaqə import qilinoqinida, jama'ətlirimizdə naħayiti qattiq bir talax-tartix pəyda boldi. Pəmidur qalalmu, qarammu? Musa pəyoqəmbərgə berilgən mukəddəs qanun bu toqruluk nemə degən? Ahirida bolsa, talax-tartix qiloqan ikki tərəp bu məsilə üstidin qəqüm qikirixni bowamoqə tapxuroqanidi. Bowam bir qəptə izdinix arqilik andin «pəmidur qalal» dəp qəqüm qiqaroqanidi. Uning qəqüm-pətiwasi rayonimizda Yəħudiylar təripidin qəbul qilindi.

Bowamning qong arzulirining biri bolsa, özining bu dunyadin ayrilidioqan ölüx künining Təwratda Yəħudiylaroqə bekitilgən əng mukəddəs kündə, yəni «kafarət küni» («qunahni yepix küni»)də boluxi idi. Uning bu arzusi əməlgə axuruldi. Dəl axu künidə uning soqur üqiyi qattiq aqrip kətti. Əmma u «mukəddəs kün» (dəm elix kerək bolqan kün) bolqoqqa, u dohturoqə kərünüxni yaki baxqilarning qərqandaq dawalixini «əmgək qilix» dəp qarap, «mukəddəs kündə əmgək qilixqə bolmaydu» dəp qət'iy rət qildi. Uning soqur üqiyi ixqip, yirilip ketixi bilən u ölüp kətti.

Əmma atam «Rəbbey» boluxqə ülgürəlmidi. 1939-yili 9-ayning 1-küni Germaniyə natsistliri Polxaqə tajawuz qildi. Atam natsistlarning

Yəhudiyələrə bolğan əqmənlikini obdan bilgəqkə, Rusiyəgə qeqip bardi. Əmma Rusiyəning əhwalini Polxaningkidin yaxxi degili bolmaytti. Ruslar atamning Yəhudiy ikənlikini bilip turup, uni «natsist maraqçisi» dəp tutuwelip Sibiriyədiki bir türmə lagerioğa solap qoydi. U ikki yil türmidə yatti. 1941-yili Gitler Stalin bilən tüzgən keliximini buzup, Rusiyəgə besip kirdi. Rusiyə Polxaning Əngliyədə turuxluk «qaqax həkümət»ining yardimigə həm qollixioğa həjətmən idi. Xunga ular yardım berix üçün, awwal Rusiyə türmisidiki barlik Polxa grazdanini qoyup berix xərtini otturioğa qoydi. Xu səwəbtin atammu türmidin qikti. U urux tügigəngə kədər Sibiriyədə turup qaldi. Xu yərdə u apam bilən tonuxqan wə toy qiloqanikən. 1943-yili mən tuquluptimən, mən a'ilimizning tunji oqul balisi ikənmən.

1945-yili urux tohtap, Rusiyə həkümiti Rusiyədə turuxluk polxalıklarni Polxaqə qaytixioğa yol qoydi, ata-anam meni elip yurtioğa qaytti. Biz bir Yəhudiy məhəllisidin əy tepip olturaqlaxtuk. Məhəllimiz ətrapida turuxluk ahalilar bolsa həmmisi degüdək Katoliklar idi.

Birinqi yili ətüp kətti. Bizning yilda bir kelidioqan qong bir həytimiz «pasha həyti» yaki «ətüp ketix həyti» yekinlixip qaloqanidi. Hər bir Yəhudiy ayal bolsa səkkiz kün waqit ajritip bu bayram üçün təpsiliy təyyarlik qilatti. Ular alahidə birhil petir nan təyyarlaytti. Bu yilki həyt biz üçün bək alahidə bolqanidi. Biz ata-bowilirimizning Musa pəyoqəmbər arkilik Misirdiki kulluqtin kutquzuloqanlikini təbrikləpla qalmastin, bəlki əzimizning yekindila natsistlarning ezixidin kutquzuloqanlikimizni təbrikliməqci bolduq. Əmma bu həytimiz huxalliqqa əməs, bəlki paji'əgə aylanoqanidi. Katolik dinidiki qong roqaniylar: «Yəhudiyələr petir nanni təyyarlah üçün bir hristi'anning issik qenini ixlitidikən, xunga ular Polxalik kiqik bir oqul balini aldap

tutup kelip, mähsus murasim ötküzüp uni öltürüp, uning qeni bilän petir nan ötkän» degän äxäddiy yaman bir pitnä-ioqwani tarkatqanidi. Polxadiki Yəhudiylar heytni təbrikləx üqün, kəqliki özliri turuxluk yərdiki ibadəthanilaroqa yioqiloqanda, kaqqa-kuzoqundək toplanoqan top-top kixilər saqqilarning kollixi bilän qong krestlərni pulanglatqan peti: «Sənlər Məsihni öltürüxtünglar!» — dəp warkirap, ibadəthanilar iqigə besip kirixkənidi. Ular nuroqun Yəhudiylarni kattik uroqan wə hətta öltürüwətkənidi. Əslidə hristi'anlar: — «Məsih əysa biz wə həmmə adəmning gunahlirimizning kəqürüm kilinixi üqün qurbanlik boləqan nijatkar» deyixi kerək ikən. Lekin həzirki əhwalda, kəp kəsim Yəhudiylar: — ««Ularning «Məsihi» (Qutkuzoquqisi) biz üqün qurbanlik boləqan əmäs, əksiqə biz uning üqün «qurbanlik boluwatimiz», qünki bu «hristi'anlar» uning namida bizni öltürməkqi» degän oyda boləqan. Biz tunji kətim «Məsih»ning namini angliximiz uning namida ziyankəxlikkə uqrioqan ənə xundak əhwal astida boldi. Xunga yax waqtimdila: «Bu «Məsih» əysadin qanqə yirak bolsam xunqə yahxi» degän qongqur hulasigə kelixim əjəblinərlik ix əmäs idi.

Polxada bir yər asti Yəhudiy təxkilati bolup, bu təxkilat Yəhudiy millitidin boləqan hərəqandak bir kixining Polxadin dərhal qikiq ketix pilanini tüzüp qikqan. Axu pilan boyiqə, ular Polxa qegrasidiki qarawullaroqa para berix arkilik ulardin 30 künqə kədər, Yəhudiylarni qegradin təxürməy ötküzüwetixkə wədə aloqan.

Ata-anammu keqix qararioqa kəlgən. Pütün a'ilimiz qegraoqa qarap yoloqa qiktuk. Yoxurun yürux üqün bizning pəkət piyadə mengiximizoqa tooqra kəldi, biz heqkandak katnax qorali ixlətmiduk. Ahiri qegraoqa yetip kəlduk, qarawullaroqa özimizning Yəhudiylardin ikənlikimizni ukturduk. Ular miltiklirini kəynigə tutuxup, asmanoqa qarioqan halda bizgə ötüx

üqün ixarət qildi. Xundak qilip biz Qehqa qikip kəttük. Keyin uqsam, bizning bir a'ilə kixilirimizning qegradin ətüxkə berilgən para bolsa, pəkət bir qap Amerika tamakisila ikən, halas. Kəpqilik «tamaka salamətlikkə, həyatlikqa ziyan yətküzidu» dəydu, əmma bizgə bolsa, tamaka xu waqitning əzidə qutkuzoquqi boləjanidi!

Biz «həqkingə təwə bolmioqan» ikki dələt qegrasi otturisida birnəqqə sa'ətəni ətüzduq, Qeh qarawulliri təxkilatimiz bilən alakilaxqandin keyin bizni ətüzüwətti. Qehmu biz üqün bihətər jay əmäs idi, biz yənə Qehtin Awstriyägə qikiximiz kerək idi. Qaqkun boləjan bizlər da'im ormanliqtiki kiyik yollarda yoxurunqə piyadə mangattük. Yər asti təxkilati qaqkunlarəya yeməkliləni təminləp turatti. Bu səpirimiz birnəqqə həptə dawamlixip, ahiri qegrəya yetip kəldük. Təxkilatimiz burunqidəkla qarawullarəya ohxax usulda para berip kelixip boləjanidi. Əmma biz ətəmqi boləjan künning dəl əzidə Qeh həkümiti aqduruləjanidi. Rusiyəliklər Qehni ixəjal qildi. Qegridiki Qeh qarawullirining ornəya Rus qarawulliri alməxturuləjanidi.

Təxkilat təxürüp kərgənidi, ular pəkət grekləni ətüzüwatqanikən — qünki natsistləring Qehtiki lagerlirida nuroqun Grek əsirliri soləqta ikən, əmdiliktə bolsa ular yurtlirəya qaytip kətməktə idi. Bizmu dərhal həmmə guwahnamilirimizni, hət-qəklirimizni kəydürüwetip, əzimizni Grek dəwaldük. Biz birmu eəiz grekqə bilməyttük, əlwəttə. Əmma ruslarmu ohxaxla greqini səzliyəlməytti. Xundak qilip həmmimiz muwəppəkiyətlilik həlda Awstriyägə ətüp kəttük. Pəkət birlə adimiz axkarlinip qelip etip ətürüldi.

Awstriyədə bolsa, Amerikiliklər waqitlik həküm sürüwatqanikən. Ular bizni qərbiy Germaniyägə əwətti, qərbiy Germaniyəni bolsa

Əngliyəliklər kontrol qiliwaloqanidi. Ular bizni bir «makansiz kixilər» lagerioqa orunlaxturup qoydi. Xu qaqda Pələstin (Isra'iliyə)ni Əngliyə baxquratti. Pələstində turuwatqan Yəhudiylar əzlrining mustəkil dəlitini kuruxi üqün kürəx qiliwatqanidi, xuning bilən ular xu yərdiki Əngliyəlik hərbiylər bilən soquxup qaloqan. Xu səwəbtin biz Pələstingə berixqa ruhsət alalmay, keyinki bəx yilni da'im degüdək lagerdin lagerioqa kəqüp yürüx bilən ötküzduk.

Keyinki həyatimoqa təsir qiloqan mundaq muhım bir ix yüz bərgənidi. Hristi'an muhlisi jama'itidiki bir germanlik Məsihiy aksakili da'im Yəhudiylar arisida yürüp, bizgə jismaniy jəhətlərdin nuroqun yardım berətti, bolupmu yeməklik, kiyim-kiqəklərnı bizgə yətküzüp berətti. Bu adəmning həqiqiy «hristi'an» ikənlikini hazır bilip yəttim. U qizi bilən da'im bizni yoqlap turatti. Bizning Amerikiqqa yətkilixkə iltimas qiloqanliqimizdin həwər tapqandın keyin, u Amerikidiki bir zurnalning 1948-yillik nəxirining aldinqi muqawini yirtiwelip, apamoqa bərgənidi. Zurnaldiki bir adresni kərsitip, Nyu Yorkqa barsanglar, u yərdin yardım alalaysilər, dedi. Biz bu adresni kərgəndin keyin, u qoqum Yəhudiylarning koperatipidək bir təxkilat boluxi mumkin, dəp oyliduk. Əməliyəttə bu zurnal Amerikidiki Əysa Məsihning yolini tutqan Yəhudiylarning kiqik bir təxkilatining bolup qiqti.

Ahiri ular iltimasimizni təstiklidi, xuning bilən biz Amerikiqqa kəqüp barduk, Nyu Yorktiki Bruklin degən qong bir məhəlligə makanlaxtuk. U yərdiki kiqik bir koqioqa nuroqun Yəhudiylar makanlaxqan bolup, həqlər u koqini «Kiqik Isra'iliyə» dəp ataytti. Apam bolsa, qolidiki zurnaloqa qarap axu adresni izdəp tapti. U təxkilat əslidə baxqa bir qong məhəllidə ikən. Apam inglizqə səzliyəlməytti, ularmu apamning bilidioqan Rusqə, Nemisqə, Yidqə, yaki Ibraniy tilini bilməytti. Ular pəqət adresimizni bir

kartoqkioqa hatiriliwalidi, andin bizni yoqlap berixka wadilaxti. Biraq ularning bizni yoqlap kelixi bu ixtin altə yil keyin boldi. Bəlkim eyimizning yiraq boluxi tüpəylidin wə yaki ular yengidin kəlgən baxka Yəhudilaroqa yardəm berix bilən aldirax bolup ketix tüpəylidin bolsa kerək, ixkilip bilməymən. Bu altə yil iqidə, mən اساسən Yəhüdiy millitidin sirt baxka millətni uqritip bakmidim desəmmu bolidu. Məktipimizdiki oququqilarning 99 pirsənti Yəhüdiylar idi. Mən «Yəhüdiy əməslər» bilən «hristi'anlar»ni ohxax bir gəp, dəp qarayttim.

Əmma altə yildin keyin, təxkilat bir guruppisini Bruklinoqa orunlaxturdi. Guruppidiki məlum bir əza bizning kartoqkimizni tapxuruwelip, bizni ahiri yoqlap kəldi. U bizni bir «Ibraniy (Yəhüdiy) hristi'anlar yioqin»ioqa katnixixka təklip kildi. Mən bu gəpni anglapla bək həyran qaldim. Qünki manga «Ibraniy» wə «hristi'anlar» (Əysa Məsih yolini tutqanlar) degənlər pütünləy qarimukarxi səzlər idi. Bu adəmlər qokum sarang bolup qaldi boləyay! Mən pəkət kizikqaklikimdinla yioqinoqa bardim.

Yioqin kiqik bir zalda boldi. Ularning təlimlirini angliqanseri kattik aqqiklinip kəttim. Səwəbi ularning Əysa toqrusida gəp kילוanlikidin əməs — qünki «Ular hristi'anlar boləraqqa, Əysa toqruluk gəp kilidu» degənni alliburun oylap boləqanidim. Aqqiklioqinimning səwəbi xuki, ular muxu gəpni Təwrat wə Zəburdin qikirip kiliwatqanidi! Kiqikimdin tartip aloqan tərbiyəm boyiqə, «hristi'anlarning (Əysa toqruluk) Injili bar, biz Yəhüdiylarning Təwrat wə Zəburimiz bar — Injil ularning kitabi, Təwrat-Zəbur bolsa əzimizningla kitabi» — əmma ular əzimizning kitabidin Əysa toqruluk ispatlarni qikirip kərsitiwatidu! Bu ham hiyal! Mən aqqikimoqa paylimayttim.

Buni k r p, meni təklip k loqan həliki adəm mən bilən talax-tartix k lip olturmidi, p k t t mkin olturup manga q kirik elan k loqand k, bir Injilning inglizqə tərjimisini q kirip: – «Mana bu Injilni  zingiz oqup k r ng, bu kitabda deyilg n  ysa bolsa, «Məsih-K tkuzoquqi»ning k lixioqa tegixlik ixlarni həkikiy k loqanmu-k lmiqanmu? – təkxürüp k r ng» – dedi. Mən kitabni qobul k ldim,  mma bu mening oq r z u idioqan adəm bolqanlikimdin  m s, b lki bu kixil rning p t nl y hata ik nlikini ispatlax  q nidi.

Injilni aqtim. Mən b kla həyran qaldim. Bu kitab mən oylioqan kitab bilən asman-zemin p rk kılatti. Mening t s wwurumdiki Injil bolsa, tamamən butpərəs, h yk l, pop-roh niylar, krestl r, hərhil diniy murasimlar w  bolupmu Y h diylarni  ysaning namida  lt r wetix ker k degəndək təlimlər bilən toloqan bir kitab idi.  mma und k  m sk n! U bir Y h diylar t sini aloqan kitabik n.  ysa w  p risiy m zh pidikil r arisida bolqan jed ll r p t nl y Y h diylarning m sililiri idi. Injildiki birinqi ayət bolsa, p t nl y «Y h diylar t si»ni aloqan – **«Bu Ibrahimning oqli w  Dawutning oqli bolqan  ysa Məsihning n s bnam  kitabidur»** (Injil «Matta» qismi, 1-bab, 1-ayət).

Injilni p t nl y oqup q ktim.  ysaning biz Y h diylarning kətkən «Məsih-k tkuzoquqi»si ikənlikigə ix nm yttim. Hulas m xu idiki, biz kətkən, bizni qutulduridioqan «Məsih-k tkuzoquqi» bu dunyoqa h rgiz kəlməydu, b lkim xund ktur.

Nuroqun Y h diylar Injilni oqup, Əysaning həkikiy Hudaning Oqli ikənlikigə w  bu dunyoqa  w tilg n Məsih-K tkuzoquqi ikənlikigə ixinixning «birinqi baskuq»ioqa kelidu.  mma k p Y h diylar  zlrini Məsihkə tapxuruxqa, yəni Uni  zining K tkuzoquqisi w  Rəbbi d p etirap

kilixka bolqan ikkinqi baskuqni besixtin qorqup tohtap qalidu. Qunki Əysani Məsih wə Kutkuzoquqi dəp etirap qilidioqan Yəhudiylar öz jama'itidin, jəm'iyitidin həydiwetilidu, öz a'ilidikiliridin ayriwetilidu, hizməttin boxutewetilixi mumkin (hojayini Yəhudiy bolsa), hətta yoldixidin ajritiwetilixi mumkin. Bir Yəhudiy kəbristanliqioqa kirip, bəzi kəbrə taxlaroqa diqqət qilsingiz, u kəbrining həyat adəmlərnin ikənlikigə həyran qalisiz. Uningda mundaq yeziloqanidi: « ** (yil) / ** (ay) / ** (kün) tuoquloqan, ** / ** / ** əlöp kətkən». Əməliyəttə ahirki qesla bolsa, ular əlöp kətkən kün bolmastin, bəlki Məsih Əysani etirap qiloqan künidur. A'ilidikiliri ularning Əysa Məsihkə ixəngənliki üqün, ularoqa dəpnə murasim ətküzüp, ularni əlöp kətti, dəp qaraydu.

Mən ikkinqi kətim yioqinoqa bardim. Manga Injil bərgən heliki kixi bilən olturup uzun paranglaxtuk. U Təwratni kərsitip, Zəburni kərsitip, Injilni kərsitip, kitab waraqlirini qayta-qayta aqatti. U manga Əysaning həqiqiy Məsih, nijatkar ikənlikini ispatlapla qalmay, bəlki bu üq kitab ayrilmas bir pütün gəwdə ikənlikini aydinglaxturdi. Təwrat wə Zəburnin tən, Injilning bax ikənlikini kərup yəttim. Təwrat wə Zəburnin Məsih Əysaning bu dunyaoqa kəlgənlikini aldin'ala enik bexarət bərgənlikini quxiniwaldim. Məsih dunyaoqa kəlməy, Injil yezilmioqan bolsa, Təwrat wə Zəbur baxsiz bir tən bolup qalatti. Mən tizlinip olturup Məsih Əysani əzümning Məsihim, əzümning Rəbbim dəp huxalliq bilən qobul qildim. Baxqilar hazır bəlkim meni «sarang bolup qaldi» dəp hesablixim mumkin, dəp oylidim.

Məsih Əysaoqa ixəngən birinqi yilim tinq-aman ətöp kətti. Mən da'im yioqinlaroqa katnixip, nuroqun bilimlərgə erixdim. A'ilimiz Kaliforniyə xtatidiki Los Anjeles degən xəhərdiki yənə bir Yəhudiy məhəllisigə kəqüp kəldi. Mən ottura məktəptə oquxka baxlidim. Xu məzgildə atamning

manga bolqan qarxiliki küqiyixkə baxlidi. Mən hərqandak yiqinoqa, məyli hristi'an wə məyli Yəhudiylar orunlaxturoqan bolsun, ixkilip yiqinoqa qatnixiximoqa ruhsət yok idi, hətta Təwrat, Zəbur yaki Injilning hərqandak bir kismini oquxum mən'i qilinoqanidi. Atam manga kət'iy gəp qilmaytti, tamak waqtida gərqə bir jozida oltursakmu u manga bir eoiz səzmu qilmaytti. Məktəp püttürüxtin ikki ay ilgiri, u apam arkilik manga bir eoiz gəp qiliptu. Uning eytixiqə, mən məktəp püttürgəndin keyin dərhal eydin qikip ketixim kerək ikən. U yənə manga mundak bir tələpmu qoyoqanikən — eydin qikixim bilən təng mən Kaliforniyə xtatidinmu qikip ketixim kerək ikən. Bolmisa, dadamning Kaliforniyə xtatidiki sodisioqa yaman təsir yətküzüp qoyuxum mumkin ikən. U kəspiy sürətqi bolup, uning heridarliri اساسən Yəhudiy jama'itidin boləqəqqa, u baxqilarning «uning Arnoldtək bir Hristi'an ooqli bar» dəp kəmsitidioqanlikidin, abruyining qüxüp ketidioqanlikidin ənsirəp kətkən.

Məktəp püttürüxkə ikki ay qaloqanda mən bir hizmət taptim, tazilik kiləqə kəqliki dərwaza baqattim. Mən 120 dollar yiqip qoydum. Bir küni mən Injilni oqup «Filippiliklarəqa yazoqan məktup»tiki 4-bab, 19-ayətini uqrattim: «**Wə mening Hudayim silər mohtaj boləqan həmmə nərsini Məsih əysada boləqan xan-xəripidiki bayliklarəqa اساسən mol təminləydu**».

Xu ayətini oquxum bilənla ixənqim məndiki əndixini tügətti. Mən Hudaəqa tayinip, Kaliforniyidin ayrilip, üq ming kilometr kelidioqan Nyu Yorkqa qarap yoloqa qiktim. Ikki həptə mengix jəryanida mən Hudaning nuroqun qetim ehtiyajlirimni əjayib təminligənlikini bilip yəttim. Birəylən manga tamak bərsə, yənə birəylən yataq berətti wə yaki eyidə konuxqa ruhsət qilatti, yənə baxqa birəylən bolsa meni maxinisiəqa

olturoq uzup, barmakqi bolqan jayimoqa apirip qoyatti. Nyu Yorkqa kelix yolida, aran yette dollar pul hajlaptimən, yenimda yənə 113 dollar pul bar idi. Yazda mən məsihiylər «əginix lageri»da həqsiz ixlidim, ular meni yataq və tamak bilən təminlidi. Yazning ahirki künliri məndə 20 dollarla qaloqanidi.

Nyu Jersey xtatidiki bir ijtimai'iy aliy məktəp meni oquxqa qobul qildi. Əmma oqux həkqi bir yilda 2000 dollar idi. Bəkim ular barliq Yəhudiyilarning həmmisi bək bay, xunga mening pul təliximdə qataq yok dəp qariloqan bolsa kerək!

Bu məsilini oylinixqa olturdum. Ahiri yahxi bir imal oylap taptim. Mən əginiximni keqiktürüp, Nyu Yorkta bir yil ixləp 2000 dollar yiqip, andin kelər yili oqumakqi boldum. Bu yahxi əqlimni Hudaqqa dəp bərdim. Əmma u anglimaywatqandək qilatti, kənglüm aram tapmidi. Kənglümde, U meni muxu waqitning əzidə məktəpkə beriximni, pul jəhəttən Uningoqa tayiniximni halawatidu, dəp həs qilip qaldim. Xuning bilən mən məktəp ixhanisioqa tizimlitix üqün kirdim, andin qolumda 750 dollar qərz talonni tutqan peti yenip qiqtim. Bu 750 dollarni birinqi məwsumning ahirida, yəni tət aydin keyin, təlixim kerək idi.

«Hudayim, mening ixləp pul tepiximoqa yol qoymiding, xunga Sən Əzüng bu qərzni qayturmisang bolmaydu...» dəp du'a qildim. Tət aydin keyin mən bu qərzni qayturupla qalmastin, bəki məktəp manga qərzdar bolup qaloqanidi! Mən ularoqa artuq pul tapxuroqanidim. Yette məwsum oqux jəryani mana muxundək ətkənidi. Hər məwsumning ahirida məktəp manga pul qərz bolup qalatti. Əng ahirki 8-məwsumda tapxuroqan pulum artuqmu əməs, kəmmu əməs, dəl bolqanidi. Xuning bilən 1966-yili məktəpni püttürdüm. U qaoqda oqux bədilidin sirt, mening

yənə yeyixim wə kiyim-kiqək kiyixim üçün pul ketətti, əlwəttə. Əmma okuxni baxlıoğan birinqi künümədin baxlap, mən heqkəndək adəmgə öz mohtajlirimni eytməstin, pəqət Hudaəoıla eytix niyitigə kəldim. Həttə «wasitilik usul»ni ixlətməslikkə bəl baəqlidim. Məsilən, «Mən üçün du'a qıl, mənə pul kerək» desək, bu əməliyəttə bir yoxurun tələpkə barawər idi.

Xuning bilən mən heqkəndək adəmdin yardəm sorimioğan bolsammu, mənə yardəm kelip turdi. Nuroğun qətim, ta bəgüngə kədər Amerikidiki hərəkəysi xətərdin, natonux wə namsiz adəmlərdin, dəl həjitim qüxkən qəoqlarda, pul əzlükədin kiqik poqta sanduquməoə kirip qalatti. Qərz talonlirini tapxurup əlojinimda, mənə pul təyyar kelip turatti. Huda həqikətən ixənqilik, u du'ani əngləydiəndur.

Bu məktəpni pütürgəndin keyin, mən Hudaning mening kəlgüsədə təlim bərgüqi boluxumni halaydiəoanlikini bilip, Isra'iliyə paytəhti Yerusalemdiki «İbraniy Uniwersiteti» bilən ələqilixip, əzümni arhe'ologiyə wə tarix kəspini əginix kursioqə tizimlitip qoydum. Yənə 2400 dollar tələx kerək idi. Məndə tijəp qoyəoğan 800 dollar pul bar idi, yənə 1600 dollarəoə mohtaj idim. Ayropilənoqə qiqixtin 10 kün ilgiri, mən bir parqə hət tapxuruwaldim. Hət mənə xuni ukturdiki, Amerika həkəmiti mening xu kursqə qatnixim üçün 1624 Dollar mukapat puli bərgənəkən.

Mən Isra'iliyədiki wəqtimda «altə künlük urux» partliəoanidi, əxu uruxning Təwrattiki bəzi bəxərtlərnəni əməldə kərsətkənlikini öz kəzüm bilən kərdüm.

Keyinki tət yilni mən Amerika Teksas xətədidiki Dallas Hudaxunaslik Institutida ətküzdüm. Xu məktəptə oquwatqan ikkinqi yili, mən səygən

kizim bilən toy qildim. Xu məzgilərdə Hudaning manga qiloqan məjizilik təminləxliri tohtiqaqanidi. Mən bir tərəptin ixləp, bir tərəptin oquyttim, xunga kirimimmu bar idi. Toy qiloqandin keyin, ayalimmu ixlidi. Ayalim ikkimizgə ohxax bir tuyoqu kəlgənidi, u bolsimu, mening Dallastiki oquxumdin keyin, biz Məsih Əysani Yəhudiylarqa həqiqiy tonuxturux üqün, Isra'iliyəgə beriximiz kerək idi.

Isra'iliyə həkūmitining qət'alliklərgə berilgən wizilirining xərtliri boyiqə, ularning hizmət qilixiqə yol qoyulmaytti, xunga Isra'iliyədiki ikki yil waqtimizda biz yənila pütünləy Hudaqa tayiniximiz kerək idi. Bu ikki yil iqidə, həjətlirimizni həqkəndə adəmgə eytmiqan əhwal astida, məyli əy ijarisi, gaz həkqi, yaki gelimiz üqün bolsun, pul bizgə məjizilik həlda yetip turatti.

Birinqi yili biz səl yoxurun həlda «Əysa Məsihni tonuxturux» hizmitini qilduk, ixənqlik adəmlərgə Injildiki hux həwəni yətküzduk. Qünki Isra'iliyə həkūmiti Injiloqa qarxi turatti. Ikkinqi yili, birnəqqə kixilərninq Əysa Məsihni Qutkuzoquqi süpitidə etirap qilixi bilən, biz Yerusalemda bir kiqik «Mukəddəs Kitab Instituti»ni qurduk. Əmma Yəhudiy diniy rəhbərliri bu ixtin həwər tapqandin keyin, həkūmətkə qeqip qoyuptu. Nətijidə, taxqi ixlar ministirliki bizni qaqirtip, kələr yili bizgə wiza bərməydiqanliqini eytti.

Ikkinqi yili toxuxi bilən, biz Nyu Yorkqa qayttuk. Xu yərdə, mən 1948-yili «musapirlar lageri»da turoqan waqtimdiki qolimizqa təgkən həliqi zurnalning muhərriri bolup qalsam bolidu. Keyin yənə San Antoni'o degən xəhərgə kəqüp barduk. Biz Yəhudiylar üqün 75 radi'o istansisidin tarkitilidiqan Injilni qüxəndüridiqan programmilarni ixləyttuk. Xu qaqda biz yənə Amerikidiki wə baxqa yərdiki Əysa Məsihkə

ixəngən Yəhudiylarning bəzi kiyinqiliklərini kəzdə tutup, ularoşa hər jəhəttin məhsus wə qoxumqə hizmət kəlixni baxliwətkəniduk.

Yənə bir ixni bəkmə tiləşə aloşum bar. Yəhudiylar üqün hizmət kəlixni baxlixim bilən, 1948-yili bizgə Hudaning muhəbbitini kərsitip bərgən həliki aqsakal bilən kəzini izdəp tərıp, ularoşa rəhmitimni bəkmə eytkum kəldi. Germaniyəgə birnəqqə kətim hət yazoşan bolsammu, həqkim ularning həzirki adresini eytip bərəlmidi. Mening bir German okuşuqim Germaniyəgə kəytixi bilən ularni izdigən, əmma tapalmioşan. Mən ahiri «Biz jənnəttə kəruşkinimizdila ularoşa boləşan təxəkkurumni eytalaymən» dəp, izdəşni tohtattim. Mən «Məsihning Izlirida» degən bir kitabni yazdim, ikki yildin keyin, birsi uni German tiləşə tərjimə kəloşan. Yənə ikki yil ətüp kətkəndin keyin, manga bir parqə hət kəldi. Həttə məndin «Palani «musapir lageri»da turoşan Fruhtinba'um a'ilisi bilən munasiwitingiz barmu?» — dəp soraloşanidi. Hət əslidə aqsakalning kəzidin kəlgənəkən. Aqsakal bolsa wapat boləşan bolup, uning kəzi toy kəlixni bilən familisi əzgərtilgənəkən, xunga mən əslidiki familisini ixlətkənlikim üqün uni tapalmaptikənmən. Hətni tapxuruwaləşandin bir yil keyin, ayalim bilən ikkimiz Isra'iliyəgə bərix yolida uni yoklişaq əttuk. Uning manga dəp bərixiqə, biz ulardin ayriloşan 1951-yilidiki birinqi kənidin baxlap, u mening əysə Məsihni, Hudaning Oşli, yəni Huda əwətkən Kətkuzəşuqini tonuxum üqün, xundakla kətkuzəşuluxum üqün hər kəni Hudaşə du'a kəlip kəlgənəkən. Axundak ihlasmən bir ayalning du'asi manga xunqə kəp bəht ata kəloşan! Huda həkəkiy du'a Anglişuqidur, kəşq-kəşdriti həmmidin üstündur. Uningəşə xan-xəşəp bolsun!

Amin!

25. Butlaroq̇a qoqunuxtin keqip Məsih Əysaqa baqlinix (Əngliyədin bolqan guwah)

Mening ismim Amma, ayal, Pənjəb millitidin bolqinim bilən Əngliyədə turimən. Əngliyədə turuwatqan Ḣindistanliqning əwladimən, Pənjəbtiki nuroqun kixilərgə ohxax atam wə apam 50-yillarda yengi həyatni baxlax üqün Ḣindistandin Əngliyəgə kəlgən. Dadam Əngliyədə zapqas siliklax hizmitini tapqan bolup, qong eoqir sana'ət xəhiri Astonda olturaklaxqan. Dadamning hizmiti həm eoqir həm salamətlikkə ziyalik hizmət bolup, zawutning həwasi qang-tozang bilən kaplinip turatti.

Pənjəbliklərnin kəpinqisigə ohxax, pütün a'ilimiz «Sik» dinioqa etikad qilattuk; ən'ənimizgə اساسən biznəqqə hil butqa qoqunattuk, bir həptidə ikki qetim «gurdwara» (buthana)qa berip qoqunux murasimioqa katnixattuk. Sik dinilik bolqan pənjəbliklər əqidiliridin həm ən'əniliridin pəhirlinidu. Ərlər bolsa alahidə səlliliri həm saqalliri bilən pərqlinidu. Sik dinining اساسqisi «Guru Nanak» degən kixi zorawansizliqni təxəbbus qilqanidi, birak uningdin keyinki «ustazlar» əzini qooqdash üqün zorawanliq ixlitixni həm wətinimiz bolqan Pənjəb rayonini baxqa dindikilərdin «saplaxturux»ni təxəbbus qilqan. Bu hil kəzqarax bilən tarihtin buyan Pənjəbtiki musulmanlar bilən kanliq jedəllərni elip barqan.

Ikkinqi Dunya Uruxida nuroqun Sik dinidikilər Əngliyə armiyisigə katnixip, qattik jənglərnin qilip abruy tapqan. Hər bir Sik dinilik ərnin

bolsa səllisi astidiki uzun türməkləngən qeqi, sakili, bəlbeoioqa asқан uzun «karpan» dəp ataloqan hənjiri bolidu. Hındi dinioqa ohxax, Sik dinidimu birnəqqə «təbikə»lər bar, a'ilimiz «yaoqaqqi» degən «ottura hal» bir təbikidin idi.

Kiqik waqtimizda mən akilirim, aqilirim bilən hər həptidə ikki qetim Sik buthanisioqa «ibadət kilix» üqün berip turattuk. Deyixim kerəkki, bizni jəlp kıloqan ix kandaqtur «təkwadarlıq həssiyatimiz» əməs, bəlki murasimdin keyinki kətnaxқанlaroqa həksiz təqdim kılınidioqan məzilik «kurri» degən qorumidin ibarət idi!

Mən səkkiz yaxlar waqtimda, keyinki pütün həyatimni əzgərtidioqan bir ix yüz bərđi. Akilirim hər həptining ikkinqi künü kəqlik «balilar kulubi» bolidioqanlıkidin həwər tepip, manga bu kulubning «Məsih muhlisiliri» jama'itigə munasiwətlilik ikənlikini eytti. U yərdə balilar üqün oyunlar, hərhil kizik hərəkətlər orunlaxturulatti, hərəkətlərdin keyin qonglar balilaroqa ularning «Mukəddəs Kitab»idin birər həkayə oqup kiskə təlim berətti.

Sik dini mədiniyitidə, oqul balilarning halioqanqə talaqə qikix, halioqan ixni kılilix ərkinliki bar, birək kızlar əydə turuxi kerək. Kızlar həmrahşiz sirtka qiksa bolmaytti, sirtlaroqa qikqandimu, əzining nəgə berixini, nemə kılilixini tallax ərkinliki bolmaytti. Xunglaxka akilirim atanamoqa həqnemə deməy muxu kulubka baratti, birək aqilirim wə mening beriximiz üqün əydin oqrilikqə qikiximiz kerək idi.

Mən kulubka kizikip qaldim. Oyunlar intayin kizik idi. Oyunlardin keyin biz zaloqa kirip, du'a kılıp mədhiyə naxhilirini oquoqandin keyin Mukəddəs Kitabtiki bir ayətni əginəttuk. Ayətni əgəngəndin keyin hərda'im ayət toqrisida birnəqqə so'allar həm muzakirilər bolatti.

Ayətlərnı doskıoıa yezıp bırkənqə jayını box qoyup, söz yaki hərplər bilən tolduruxkə qalduratti; əgər bu ayətning qalduruloıan box yərlirini tooıra tolduralısak, bizgə mukapatning ornıoıa berilgən belətlər bilən qerkawning bekinidiki magizindin kəmpıt, qerındax yaki kitabqılarnı alalayttuk. Kulupkə yerim yıl qatnaxsak, bizgə pütün bir Injil wə Təwrat mukapat berilətti. Bırak deyixim kerəkki, bərgən təlimgə heqqaıan anqə etıwar qılıp kətməyttim. Akilirimni həm meni əng jəlp qilidıoıan ix-oyunlar həm oyunlardın keyinki quwurlıxıp, zalnı beximizıoıa kiyixtin ibarət idi. Biz hərda'im baxkə balılarıoıa wə bəzidə mu'əllimlərgə qakqak qılıp qoyattuk, külüxüp, paranglıxıp, nərsilərnı etixıp olturattuk. Biz kulub igilirini xundak eoır awarə qıloıanlirimizni hazır esimgə kəltürsəm hijil bolımən. Bırak axu qaıdiki bir ix bizni bək təsirləndürdi. Kulubning qonglırining kəp qismi «ak tənlik» bolıını bilən ularda heqkəndak ırkıy kəmsitix yok idi, bizni intayın hərmetləytti (gərqə Ângliyə nisbətən «qorsiki kəng dölət» dəp hesablınsımu, Pənjəblik balılar həm qonglar Əngliyədə bəzidə ırkıy kəmsitixkə uqraydu).

Kulubtikilərnıng bizgə okup bərgən hekayilirini angıap, Əysa isimlik bir kixi tooıruluk degənlirigə ixinixkə baxlıdim. Bu kixi xunqə mulayım həm meıriban kəründiki, unı tonuoıum həm səygüm intayın kəldi. Bırak insan qandakmu unı tonusun?

Nemixkikin bilməymən, eyimizning əıwalı barıqanseri osallıxıp kətti. Dadam hərəkni kəp iqidıoıan boluwaldi, andın akilirimmi unı ülgə qılıp hərək iqixkə baxlıdi. Dadam məst bolup qaloıanda, həmimiz, jümlidin apam eyimizdə məküwelip ixikni taıap qoyuximiz kerək idi. Hətta pat arıda həyatimiz həwpkə uqraydıoıandəkla sezilətti. Eyimizdə hərda'im talax-tartix, bəs-munazirilər bolup turidıoıan boldi.

Mən balilar kulubida bir Mukəddəs Kitabğa erixəlmigən bolsammu, akilirim erixkənidi; birak ular uni heqqaqan okup bakmioqanidi. Öyimizdiki awariqiliklər iqidə akamning Mukəddəs Kitabini qolumoqa elip okuxğa baxlidim. Mukəddəs Kitabning otturisida «Zəbur» degən bir kisisim bar idi. «Zəbur»diki küylərning kəpinqisi Dawut isimlik bir kixi tərripidin yeziloqanidi. Mən uning bu Hudani mədhıyiləydiqan həm Hudaqə du'a qilidiqan xe'irlirini okuxum bilən kənglüm təsəlli həm küq-qıwwət tapatti. Dawut degən bu kixini awarə qiloqan həm azabliqan xunqə kəp iqlar, kürəxlər, talax-tartixlar, qorqunqlar, həwplər, qayoqu həm yaloquzluq degənlər meningdimu bar idi. Birak u bolsa yardəm həm ehtiyajlik iqlarni həl qilixning yollirini Hudadin tapqanidi, həm Hudani səyqənidi.

Aqilirimning Mukəddəs Kitabni okuqinimni bayqap kelip, meni «Hristi'an» dəp mazak qilixidin qorqup yürgəqkə, kəqtə yatqan waqtimda qol qiraqni yandurup yotqan iqidə oqrilikqə okuyttim. Andin Dawut pəyoqəmbər Zəburda dərdlirini Hudaqə təkkəngə ohxax mənmu həmmə dərdlirimni eytip axundak du'a qilixğa baxlidim. Bəzidə mən toluq bir sa'ət Hudaqə səz qilip, təsəlli tepip uyquqə ketəttim.

Mən toluq ottura məktəpkə kirdim, yengi dostlar bilən tutuxtum, mən özümning kəlgüsidə hizmət tepip öz pulum bilən nərsilərnı setiwalalaydiqanliqimni oylap həyajinimda Hudani untuxğa baxlidim. Birak mən Hudaqə kəp rəhmət eytimənki, U meni wə mening «sNi tonusam» dəp qiloqan du'alirimni untumidi.

Mən məktəpni püttürgəndin keyin, kixilərgə turmuxtiki ektisadqillik toqrisida məsliqət beridiqan bir orundin hizmət taptim. Bu hizmətni tapqinimdin, kixilər bilən tonuxqinimdin həm özümning ma'ax

aloqanlikimdin huzurlandim.

Hizmat jeryanida mən Hındistanlik üq yigit bilən tonuxtum. Baxtila mən ularning baxka Hındistanlik yigitlërgə anqə ohximaydioqan hislätirining barlıqini hes kıldim, birak zadi nemə ikənlikini biləlmidim. Mən burun tonuxqan Hındistanlik yigitlëarning həmmisi «apisining ərkə oqulliri» idi — demək, ular öyidə tolimu ərkə qong bolqan, heq əskiliktin əymənmaydioqan, heq öy ixni kılmay, əzi halioqinini kılidioqan, hırun balilar idi; ular halioqanqə sirtka qikip öz beximqilik kılixka adətləngən — ular məyli məst boluxup, kulublarda əyx-ixrət kılip, wang-qung kətürüp, buzukqilik kılsun, öygə kaytkinida ata-aniliri ularoqa heqnemə deməytti; məyli hərəkandak bət'əhlaklik yaki sətqilik kılsun, pəkət «Amal qanqə, oqul bala degən oqul bala-də!» dəp külüp koyuxatti. Kızlar bolsa baxka bir dunya idi, ular öydə turup, hər bir öy ixni ada kılip, hərgiz sirtka qikmasliki kerək dəp qarilatti. Hındistandiki a'ililëarning bundak «ikki hil əlqəm»ini mən heqqaqan toqra dəp qobul kılalmay kəldim. Birak mən degən bu üq bala ohximaydu; ular tirixqan, ixta əstayidil, səmimiy həm intayin kəskin idi. Ular məyli mangan, məyli qara tənliklërgə, məyli hənzularoqa, Hındistanliklaroqa yaki baxka hər hil millətlërgə bolsun, ohxaxla hərmət bilən mu'amilə kılatti. Ularda birhil hatirjəmlilik, xükürlük həm salapət bar idi. Ular bilən səzləxsəm hatirjəmlilik həm bihətərlik hes kılattim. Mən uzun ətməyla ularning bundak hatirjəmlilikining mənbəsini taptim — ular Məsih muhlisliri idi. Mən ulardin Məsih əysaoqa ixnix həm tayinixka qandak erixkənlikini soraxka baxlidim.

Birsi jawabning ornida «Hayatka yetip baridioqan səpər» degən bir kitabqini bərdi. Kitabqə pütünləy Muqəddəs Kitabka asaslanoqan bolup, temisi «Hudaning kəqüruxini həm sanga yengi təqdim kılmakqi bolqan

hayatni qandak tepix» idi. Kitabqida: «Agar Huda sandin yirak tuyulsa, bu gunahning sawabidin bolqan» deyilidu. Gunah bolsa ap'ak bir qashazning ustidiki siyah izidaktur; siyah izi garqa zarrilik bolsimu, bu qashazning siyah deqidin pak bolalixi hargiz mumkin emes. Birak Huda bolsa bizga yangi bir baxlinix wa yangidin ap'ak pak bir qashazni beralaydu. U Masih aysani gunahlimizni keturuxka awatti. Biz Masih aysaqa ixanq baqlisak, Hudaning kaqurum-mashpiritini tepix bilan Uning Mukaddas Rohining kalbimizda turidiganlikini, yani yangi bir hayatning baxlinixini bilalayttuk. Kitabqining ahirida ez hayatini Hudaqa tapxurmakqi bolqanlar oquydigan bir du'a yezilganidi. Men konglumni Hudaqa keturup putun kalbim bilan okudum.

Du'a qilqandin keyin iqimda bir ix yuz barganlikini enik bildim. Men hazir Masih aysaning agaxkugisi, jannat yoliqa mangidigan kixi boldum. Ularning qandak inkasta bolidiganlikini heq oylimayla ez huxallikim ham saddilikim iqida akilirim wa aqilirimqa du'ayim ham Hudaning ijabat qilqanliqi toqrisida dep berdim. Mana qatak xuningdin baxlandi! Akilirim meni mazak qildi, andin bu ixtin dadam hawar tapsa uning qandak qilidiganliqi bilan manga tahdit saldi. Darwaka dadam «Panjeb millitidin bolqan bir kixi hargiz hristi'an bolalmaydu!» dep kattik aqqiklap katti. Bir mazgildin keyin uning aqqiqi yandi; lekin oyimiz yana normal awariqilik ham talax-tartix halitiga qaytti.

Men apamdin muhlislarning yiqinioqa katnixixka ruhsat soridim. Yukirida deginimdak, Panjeblik qizlarning adatta yalquz oydin qikixioqa ruhsat yok idi. Asasen «Qizlarqa ixangili bolmaydu», «Sirtka qikkusi bar qizlarning qokum buzuk niyiti bar» dep qarilatti. Olaita ix xuki, manga muhlis yiqinioqa katnixixka ruhsat berildi. Birak uzun otmay a'ilimizda uxxak gap-sozlar ham tehmat qikkili turdi. Ularning gepiga asasen men

yiqinlaroqqa əmäs, bəlki məyhəniləroqqa, kulublaroqqa bəridikənmən. Ümidsizlinip bir məzgil həqkəndəq yiqinoqqa kətnixəlmidim.

Atə-anəmə meni yətlək kəlix üqün əlqilərnə kəbul kəlixkə bəxlidi. Əzümning bəlsə toy kəloqum bəridi, bəraq kənglümədə təyyərləkimning yəkləkini həs kəldim. Buningdin bəxkə, qəqum bərid Məsih muhlisi, yəni həkəqətən Rəbbimizni səyidioqan bərid yigit bilən toy kəlixim kərək dəgən kərarəqqa kəlgənidi. Bəxkə həqkəndəq ərid bilən toy kəlix bəlsə mənə əzümgə kəlinəqan əkəlsizlik tuyuldi. Muxəddəs Kitəbtə «atə-anəngni hərmətlə» dəyilgən bəlsimə, mən yənilə bəzi ixləarning muhəimlikə bilən atə-aniləarning hərmitidin üstün turidioqanlikini, bəzi əhwalədə «**Adəmgə əmäs, bəlki Hudaəqqa itə'ət kəliximiz kərək**»likini bilip yəttim.

Bərnəqqə əlqi əyimizgə kəlip mələm bərid yigit bilən toy kəliximni otturioqqa kəydi. Mən «mən kəzikməymən» dərid yūriwərdim. Həttə heli qirəylik «nyuzəy» kiyimi kiygən intəyin bərid bərid yigit məhsus Kənadidin əyripilədə kəldi. Uning atə-anisi, bowə-məmisimə billə kəlgənidi. Məning bərqum uləroqqa qəy-pəy kuyux idi. Yigit mənədin nək məydəndə jəwəbimni kəttik tələp kəlip turuwəldi. Mən hujrəmdin pəskə qūxūp «Yək» dədim. U bəlsə: «Ah, qətək yək, kizləarning həmmisi tərtinqək – Ular «yək» dəgini bilən həkəkiy mənisə «kəxuldum» dəməktur» – dədi.

«Yək, məning «yək» dəginimning «yək»tin bəxkə həqkəndəq mənisə yək!» – dədim.

Dədəm rət kəliximning səwəbini bilip intəyin əzəpləndi. U məst bolup bərid ixni untux üqün məyhənioqqa qikəp kətti. U xir kəyp bolup kəytip kəlgənədə, «Səni əltürimən» dərid mənə təhədit səlip: «Mən kəimmətlək əysəyngni sənə kərsitip bərid! Səni əltürəp jənnətkə əwətimən! Andin sən kədirlik əysəyng bilən bəridgə boləyləysən!» – dədi.

Adəttə mən wə aqam bir hujrida yatattuk. Dadam məst bolup qaloqan künlərdə, apammu biz bilən polda palasning üstidə yatatti. Bu qetim mən ornumdin turup dadam bilən zakonlixay dəp ixikni aqmaqçi boluwidim, birak apam bilən aqam meni tutuwelip, ixikni tehimu qing takap zənjirliwalidi. Tang səhərdə mən baldurla oʻrippidə tikiwəttim. Hizməttin qüxüp öygə qaytip kəlsəm dadam pəkət manga qarap kattik warkirap koydi. Birnəqqə həptə etüxi bilən u asta-asta jimip qaldi.

Mən öyümgə yeqin bolqan bir muhlis jama'itining barliqidin həwər taptim. Bir küni axu yərdin etüp ketiwetip, jama'ətning bir aqsakalini uqritip qaldim. Mən u aqsakal həm uning ayali bilən heli uzun paranglaxtim. Ular meni intayin kizoqin qarxi aldi həm xu küni jama'əttiki birnəqqə aqa-singillarqə tonuxturdi. Bu aqa-singillar əhwalimni qüxinip: Huda seni öyüngdə qooqdisun dəp hər küni du'a qilixqə wədə bərdi.

Öyümizdiki turmux kürəx, talax-tartixqə toloqan halda dawamlaxti. Meni toy qilix üqün yənə kəp qetim urunuxlar boldi. Dadam həm apamlar mening turmuxumni qanqə qiyin bolsa xunqə yahxi bolatti dəp oylisa kerək. Mən birdəm hujramda Mukəddəs Kitabni oquqandin keyin pəskə qüxsəm apam manga qarap: «Oquy, sən tehi həyatmu? Seni axu hujrisida ölöp kətsikən degən ümidtimən» — dəytti. Xopurluq dərsidin qaytip kəlsəm u: «Ah, tolimu əpsus. Seni pikapi sokulup ölöp kətsikən dəp ümid qilattim» dəytti. Mən hizməttin qüxüp öygə qaytsam u pat-pat aqamning bowiqining kiyimlirini mening aldimoqə taxlap: «Mana, sən bir hristi'an. Baxqilarqə hizmət qilix sening burqung əməsmu? Mana bu kirni yu!» dəp warkiraytti. Öydiki əng paskina ixlar manga tapxurulatti. Ular mening muhlis yioqinioqə katnixiximoqə yənə ruhsət qilmidi.

Ix bək oʻlita idi. Sirtki koʻrünüxtin qarioranda turmuxum azablik, koʻrkunqluk idi. Mən pütin kün heqbir yahxi söz anglimayttim. Birak ular kandak zalim boluxidin ket'iynezər, kalbimdə ularoqa heq aqqiklikim yok idi, bəlki Hudaning ularoqa nisbatən özgerməs, qongkur mehirmuhibbitini hes kilip, ular üqün du'a kilattim. Bəzidə aqam a'ilimizdiki talax-tartixlaroqa katnixatti, mening təririmni kilatti, birak künlərning kəp kismida mən hər tərəptin baxkilarning nəpritigə uqrayttim.

Bir küni yənə bir aqam yoldixi bilən Hıdistandin kaytip kəldi. Bu əhwal öyümüzdeki kəypiyatni səl yaxxilidi, mən pürsəttin paydilinip yənə muhlis yioqinoqa katnixixka ruhsət soridim. Kütülmigən yərdin ata-anam koxuldi. Mən Hudaning kalbimdə ix kərüp, ularoqa mehirmuhibbitini kərsətkənlikini, ular ahiri kərüp yetidu, dəp ixinəttim. Bəzi Məsih muhlisliri bolsa hətta mangan: «Ata-anangning deginigə karing bolmisun, yioqinoqa katnaxkung bolsa katnaxiwər» — dəytti. Birak mən Təwrattiki Musoqa berilgən kismida həm Injilda: «Ata-anangni hərmətlə» dəp buyruloqandin keyin ularni bu ixta hərmətlixim kerəklikini bildim. Gərqə mən muhlis bolmioqan kixi bilən toy kilmaslik kerək degən bu muhim ixta küqümning bariqə ata-anamning təlipini rət kilip, Sik dinilik bilən toy kilixni rət kilixim kerəklikini bilgən bolsammu, «yioqinoqa katnixix» ixida ularni hərmətlixim kerəklikini yənla enik bildim. Ata-anam mening ularoqa bildürgən izzət-hərmitimni, yəni ruhsətsiz yioqinoqa katnaxmaydioqanlikimni kərüp yətkənidi, xuning bilən ular gərqə mən bilən arilaxmay yürgini bilən, yənla mening etikadimni hərmətləxkə baxlidi.

Dadam bəzgək kesili bilən aqrip qaldi, buning bilən mən kəp wakıt eydə turup uningdin həwər aldim. U əzi Mukəddəs Kitabni oquxka kirixti. Bir küni telefon jiringlidi. Mən kənglümdə: «I Huda, yənə bir toy

kilix təlipi bolmisun» dəp du'a qildim. Birəq dər wəkə xundəq boldi. Mən dadamə qə adəttiki dək gəp qiləy də wətkinimda Mukəddəs Rohning əwəzini: «Gəp qilma, həjiti yəq» deginini kənglüm də anglidim.

«Nemə ix dada?» dəp soridim.

U artuq səz qilməy «Toyung toqruluk soridi» dəp jawəb bər di, birəq ikkinqi kün i mən hizmətkə mēngix əldida uning əyimizdə turuwətkən tuəqənlərqə: «Hə'ə, ular mənqa Amma toqruluk telefon bər di. Birəq mən ularəqə boldi qilinglar, Amma jəzmən qizikməydu — u qəqum Məsih muhlisi bilən toy qilməq q i, dedim» de gənlikini anglidim.

Xundəq qilip ətə-ənam mənqa ixinixkə bəxlidi, mənqa yənə yioqino qə kətnixixkə ruhsət bər di.

Xundəq bolsimu, dadamning hərəqni kəp iqixi də wəmlixiwəttəti. Əydiki əkilirimmu uning izini bəsip, hərəq iqixkə bəxlidi. Dadam wə əkilirimdin biri xübhisizki hərəqkəx bolup qələqən bolup, hərəqkə humar bolup qələqənidi, əz əzini kəntrol qiləlməytti. Gərqə mēng yioqino qə kətnixiximo qə ruhsət bərgən bolsimu, əpəmming mənqa boləqən ziyənkəxliki həm əhəniti qəytidin bəxlandi. Pəqət ətəmlə əməs, bəlki biz bilən turoqən əkəmmu məst həldə əygə qəytip kələtti. Əkəmm bəlsə qəytkinida əz əyalini urətti. Mən uni qəo q d əx üqün ərio qə kirəttim, nətijidə u mēnimu urup kətətti. Əwəriqilik tohtəwsiz qiqətti. Tuəqənlər bizni qəo q d əx üqün yəki qəoxnilər əydiki wərang-qurunglardin əqrinip pətpət səq q ilərqə telefon bərip qəqirətti. Mən kəp qətim: «Əy d in q i q i p kətixim kərək» dəp oylidim, həttə bəzidə bir somkə nərsilərn i qəqiləp əy d in kətix üqün təyyərlinəttim. Ətə-ənam hərdə'im qərx i turup: «Əy d in q i q i p kətsəng bizgə uyət bolidu» dəytti.

Bir kəqətə həliki akam öygə kelip ayalini tohtimay urup kətti. Mən yənə arioğa kirixim bilən u menimu kəttik urup yarilandurdi. Bunday üzölməs zorawanlıqlarning üzöüksiz əwjiğə qikixi bilən mən həyatimiz həwp iqidə kəldi dəp sakqilaroğa telefon berip qakirdim. Birak sakqilar kəlgəndə, apam məndin yüz ərüp, bu ix kizim Ammaning səwəbidin qikқан dəp sakqilar aldida meni əyiblididi. Mən uxtumtut bir ixni tonup yəttim: Apamoğa nisbətən mən pəkətla ərziməs bir adəm, halas. Uningoğa mening məwjut bolojinim həqnemə həsablanmaytti. Mən: «Bu kətim qokum qikip ketixim kerək» dəp oylidim.

Ətigəndə bolsa kuyax bərk uruxi bilən mən: «Boptu, bu bir yeni gün, qikip kətməy» dəp oylidim. Birak əynəktə yarilanoğan yüzömgə kariojinimda mən Mukəddəs Rohning manga tonux bolojan həliki awazini iqimdə anglidim. U awaz: «Sən pütün həyatingni mana muxundak ötküzməkqimusən?» dəp sorididi. Xu küni mən öydin qikip ketixim kerək, qikip kətmisəm mən üqün yaki pütün a'iləm üqün həqnemə özgərməydu dəp tonup yəttim. Turupkini kolumoğa elip eyimizdin on kilometr yiraklıkta turidioğan ikkinqi akamoğa telefon bərdim: — «Sən bilən bir məzgil tursam bolamdu?» dəp soridim. Kütölmigən yərdin u koxuldi. U adəttə hər bir ixta ata-anamning təripini alatti.

Xundak kilip akamning öyigə kəqüp bardim. Mən nemixkikin bilməymən uningoğa: «Mən sən bilən altə həptə turimən, andin muhlis jama'itining birsining öyigə ketimən» dedim. Ojəlitə ix xuki, mən bu ix toqrisida jama'ətning həqbiri bilən səzləxmigən, birak kəlbimdə Hudaning mən üqün bu ixni, xundakla həmmə ixni orunlaxturalaydioğanlıkını bilip yəttim.

Ix dərəcəyə xundak boldi. Altə həftənin keyin mən jama'əttiki kəngli intayin aq kəngül bir dohtur aqa bilən turuxqa baxlidim. Mən uning bilən huxallıqqa toloqan üq yilni ötküzdüm.

Həzir bu ixlarni esimoqə kəltürsəm Hudaning mening üqün intayin kəp ixlarni qiloqanliqini kərup yetələymən. U meni xunqə kəp sinaklar iqidə saklıdi. Əng karamət, əng tilsim ix bolsa, uning mən bilən keqə-kündüz billə bolqanliq həssiyatidin ibarət. Mən Uningoqə sadıq bolmioqan waqtim bolqan bolsimu, U hərda'im wədisidə turup meni hərgiz ayrim taxliwətmigən. Mən Hudadin manga bir muhlis bolqan ər bərgəysən dəp tilidim. Həzir mən Pawəl isimlik bir əngliyəlilik bilən toy kildim. U manga nisbətən həqiqətən Hudaning səygisidin qıqқан sowoqattur. Ikkimiz öyimizni Hudaqə tapxuroqan, hərqaysi milləttin, hərqaysi dindin bolqan kixilərnə qarxi alidoqan muhəbbətlik kəypiyat bolsun, kəlgən hər bir mehmanlar həyattiki muhim so'allarni soriyalaydiqan bolsun dəp Hudaqəyimizdin tiləymiz.

Həyatning hər bir məzgili asan bolmaydu. Ikki balimiz qüxüp kətti. Bu həwərnə anglap bəzi tuoqanlirimiz: «Mana, bu pələkning lənitidur; sən əjdadliringning butliriqə qokunuxtə wəz keqip, Məsih muhlisi bilən toy qiloqanliqning aqiwi, halas» dedi. Hətta bəzi Məsih muhlisirimiz: «Baliliringlar mundaq qüxüp kətkini qokum məlum bir gunahinglardin bolqan» dəytti. Birəq mən bundaq sözlərnə nadanlarqə qilinoqan gəp, həqiqət əməslikini bilimən. Əgər Huda meni səymigən bolsa, U meni xunqə kəp yillar iqidə öyümdə aman saklimioqan bolatti. Dadam wə apamlar hərwaqit manga təhdit salatti, meni zəhərliyələytti, akam bolsa meni urup öltürüwətələytti. Rəbbim hər əhwalda meni qoqdap kəldi. Bizning həzir sak-salamət oməq qiz wə bir oqul bowiqimiz bar, ularni həyatimizning həmmisigə ohxəx Hudaqəyimizqə tapxurimiz. U asman-

zeminni yaratqan uluq Hudadur, U biz insanlarni xunqə səydiki, özining Oqlı yəni Kalami bolqan Əysa Məsihni dunyayimizqa sowqat süpitidə əwətti: —

«Qünki Huda dunyadiki insanlarni xu kədər səyiduki, Özining birdinbir yeganə Oqlini pida boluxqa bərdi. Məqsiti, Uningqa etiqađ kılqan hər birining həlak bolmay, mənggölük həyatqa erixixi üqündür».

Amin!